KURT VONNEGUT

İmra Gündoğdu çevirisiyle

Nora
ÖYKÜ

ENAYİNİN PORTFÖYÜ

Yirminci yüzyılın en sevilen yazarlarından KURT VONNEGUT, 1922'de Indianapolis'de doğdu ve bu şehri, romanlarında Amerikan değerlerinin sembolü olarak kullandı. Kariyerine bilimkurgu yazarı olarak başladı. İlk romanları –*Otomatik Piyano* ve *The Sirens of Titan* (Titan'ın Sirenleri)– türün çok ötesinde bir okuyucu kitlesine ulaştıysa da, bu tür altında kategorize edildi. Alametifarikası kara mizahta, ironide uzmanlaşarak, 70'lerin başında yaşayan en ünlü yazarlardan biri sıfatını kazandı.

80'ler ve 90'larda Amerika'da anayasal hakların korunması, nükleer silahların kontrolü ve Dünya'nın nazik biyosferinin korunması konusunda kuvvetli bir sözcü oldu. Yeni yüzyıl başlarken, kendi ifadesiyle "toplumun sorumluluk sahibi yaşlılarından" olmaya çalıştı ve 2001 sonrası ABD'nin ordulaşmasını ve Irak İşgali'ni kınadı.

2007'de, New York'taki evinin merdivenlerinden düşerek öldü.

Enayinin Portföyü
Kurt Vonnegut
Özgün Adı | *Sucker's Portfolio*
Çeviren | İmra Gündoğdu

Nora Kitap | 5 | Edebiyat
Yayına Hazırlayan | Beste Bal
Kapak Tasarımı | Başak Yaman Eroğlu
1. Baskı / Mayıs 2016

ISBN | 978-605-65957-5-2

Copyright © Kurt Vonnegut
Türkçe Yayın Hakkı © Nora, 2016
Türkçe Çeviri Hakkı © İmra Gündoğdu

Bu kitabın yayın hakları Akçali Telif Hakları Ajansı aracılığıyla *Amazon Publishing, www.apub.com*'dan satın alınmıştır.

Yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Nora Kitap, Kırmızı Tazı Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.'nin tescilli markasıdır.

NORA KİTAP
Gümüşsuyu Mah. Osmanlı Sok. Osmanlı İş Merkezi 18/9
Beyoğlu/İstanbul
Tel: 0212 222 10 66 - 243 30 73 Faks: 0212 222 46 16
Sertifika No: 32464
info@norakitap.com

Mimoza Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş.
Merkez Efendi Mah. Davutpaşa Cad. No: 123 Kat:1 Topkapı / İstanbul
Tel: (212) 482 99 10 (pbx)
Sertifika No: 33198

KURT VONNEGUT

ENAYİNİN PORTFÖYÜ

Çeviren: İmra Gündoğdu

Bu kitapta tasvir edilen karakterler hayal ürünüdür. Diri ya da ölü, gerçek kişilere benzerlikleri rastlantısaldır ve yazarca tasarlanmamıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM
ZALİM İLE ZAMBAK ARASINDA

I.

İki hafta önce karısını bir otomobil kazasında kaybeden genç ressam, sessiz bir evdeki stüdyosunun açık Fransız kapılarının önünde duruyordu. Ayakları birine vurmaya hazırlanıyormuşçasına birbirinden ayrıydı; yüzündeki hüsran karşısındaki huzurlu sahneye tezat teşkil ediyordu. Akçaağaçlardan düşen ışıltılı yapraklarla alacalanmış yeşil bir bayır, ilkbaharda yaptığı taştan seti dolduran gölete doğru iniyordu. Komşu evde oturan kamburu çıkmış, gözleri ışıl ışıl bakan yaşlı çiftçi; göle doğru uzanan tahta iskelede yavaş yavaş bir ileri bir geri yürüyor, kırmızı-beyaz levrek yemini gölete tekrar tekrar fırlatıyordu.

Ressam David Harnden'ın elinde küçük bir sözlük vardı ve Hint Yazı'nın nahif sıcaklığında zalim ile zambak arasındaki kelimenin anlamını tekrar tekrar okuyordu: "sürekli veya ardışık varlığın genel fikri, ilişkisi veya gerçeği."

David sabırsızlıkla kitabı uzun parmakları arasında kapattı. Anlamını okuduğu kelime *zaman*dı. Zamanı anlamak, ona

meydan okumak, onun üstesinden gelmek –ileri değil geri gitmek– karısı Jeanette ile geçirdiği anlara, zamanın süpürdüğü anlara geri dönmek için yanıp tutuşuyordu.

Yaşlı çiftçinin makarası vınladı. David kafasını kaldırınca parlak renkli yemin suya çarptığını, battığını ve iskeleye doğru sarsak dönüşüne başladığını gördü. Şimdi oltanın ucundan birkaç santim ileride, havada sırılsıklamdı. Yarattığı dalgaların sonuncusu göletin ucunda yok oldu. Bir an daha titreyerek sönüyor, sönüyor, söndü. *Zaman.*

David'in gözleri büyüdü. Zamana bu düşkünlüğünün delilik boyutunda, bir çırpınış, trajediye bir tepki olduğunu biliyordu. Yine de, daha sakin olduğu anlarda, daha mutlu olduğu günlere geri dönme isteğinin mantıklı olabileceğine dair inancı giderek artıyordu. Bilim insanı bir arkadaşı birkaç parmak viskiyi midesine indirdikten sonra cüretkar bir şekilde, aklın hayal edebildiği her teknik gelişmenin, bir gün bilim insanları tarafından gerçekleştirileceğini belirtmişti. İnsanoğlunun başka gezegenlere yolculuk etmesi tahayyül edilebiliyordu; bu olacaktı. İnsandan daha zeki bir makinenin yapılabileceği tahayyül edilebiliyordu; bu da olacaktı. David, Jeanette'e geri dönebileceğini tahayyül edebiliyordu. Gözlerini kapadı. Onu bir daha göremeyeceğini tahayyül edemiyordu...

Çiftçinin oltasını bir kere daha suya atmadan önce havada şaklatmasını izledi. İskele titredi. "Ucuna yaklaşmayın," diye seslendi David. Bir süredir yeşerip çatlamış direkleri tamir etme niyetindeydi. İhtiyar söyleneni duyduğuna dair hiçbir işaret vermedi. David endişelenecek durumda değildi. Salla gitsin! İskele dayanırdı. Düşünceleri yine içine döndü.

Uzun yücudunu stüdyosundaki bir kanepede esnetti, sözlüğü elinden yere bıraktı ve başka bir dünyadan gelen ziyaretçiler hayalinde kendini kaybetti. İnsandan son derece daha bilge,

insanın beş duyusundan daha fazla duyuya sahip, kendisine zaman hakkında bilgi verebilecek canlılar hayal etti. Uzaydan gelen ziyaretçilerin bir zaman anlayışı getirdiğini tasarladı; çünkü bu kavram insan zihninin sınırlarının ötesinde –hem de çok ötesinde– gibi geliyordu ona. Belki de evrende, zamanda canlarının istediği yere seyahat eden, uçan daire adamı gibi canlılar vardı. Zamanı tek yönlü, çıkmaz sokak gibi yaşayabilen dünya insanına güleceklerdi.

Zamanda yolculuk edebilse nereye giderdi? David doğrulup ellerini kısa, siyah saçları arasında gezdirdi. "Jeanette'e geri dönerim," dedi yüksek sesle. Bir mayıs öğleden sonrasının manzaralarına, seslerine, kokularına ve hissine geri dönerdi. Zaman bu kıymetli imgeyi silikleştirdi, düzleştirdi ve soğuttu. O öğleden sonranın hayati, mutlu, kusursuz olduğunu hatırlayabiliyordu. Artık net bir şekilde göremiyordu...

O günkü kendini ve güzeller güzeli, kahkaha atan Jeanette'i kalp kıracak denli hayal meyal görebiliyordu. Mükemmel an? Sonsuz sayıda mükemmel an vardı, hepsi de aynı derecede güzeldi. O gün, iki haftalık evliyken bu eve gelmişlerdi. Odaları neşeyle keşfetmişler, pencerelerdeki her yeşil, gürül gürül sükûnet karesini coşkuyla karşılamışlar, taştan setin üzerine tünemişler, havuzun tepesinde çıplak ayaklarını fırıl fırıl döndürmüşler ve öpüşmüşler, bayırın taze çimenlerine yatmışlardı... Jeanette, Jeanette, Jeanette...

Hayal bir çığlıkla paramparça oldu. "İmdat! Yardım edin!"

David ayağa sıçradı. İskelenin ucundaki direkler yarılmış, iki yana açılmıştı. Kalasların en dışı, direklerin arasında dırağacı kapısı gibi deli deli sallanıyordu. İhtiyar çiftçi gitmişti. Görünürde hiçbir sorun yoktu. David bayır aşağı kıyafetlerini çıkararak koştu ve çivi gibi soğuk suya daldı. Yıkılmış iskelenin derinliklerinde kulaçlarının gücü çekildi. Çiftçi gözünün

önündeydi; tortop olmuş, akıntının etkisinden gayrı hareketsizdi. David yüzeye fırladı, ciğerlerini doldurup tekrar daldı. İhtiyarın tulumunun omuz askılarından tutup pasif kitleyi çekiştirdi. Ne mücadele vardı, ne çırpınma ne de ölümün pençesi.

David bayırda adamın bedeniyle uğraşıyordu. Çiftçinin ciğerlerinden ölümü çekip almak için ne kadar uğraştığından haberdar değildi. Yukarı, üste, bastır, bırak... Yukarı, üste, bastır, bırak... Yoldan geçen ufaklığa doktor çağırsın diye seslendiğinden beri ne kadar zaman geçmişti? *Yukarı, üste...* Ağzı açık bembeyaz yüzde hayat ışığı yoktu. David'in kolları ve omuzları ağrıyordu; ellerini artık yumruk yapacak şekilde kapatamıyordu. Zaman yine kazanmış, bir insanı daha sevenlerinden çalmıştı. Ansızın David tüm bu süre boyunca öfkeyle bağırarak konuştuğunun, bir adamın hayatını kurtarmanın ciddi endişesiyle değil de bir dövüşçünün hiddetiyle hareket ettiğinin bilincine vardı. Elleri altındaki adama karşı en ufak bir his beslemiyordu; sadece hem kendisine hem de bu adama işkence eden şeyden, zamandan nefret ediyordu.

Yukarıdaki çakıllı araba yolundan lastiklerin sürtünme sesi geldi. Kısa boylu, tıknaz bir adam, siyah bir çantayı savura savura bayır aşağı hızlı hızlı indi. David bezgin bir halde başıyla selam verdi. Köyün tek doktoru, ortayaşlı Dr. Boyle nefesini toplamaya çalışırken selamı aldı.

"Yaşam belirtisi?" diye sordu Doktor nefes nefese. Çantasını açmıştı; şimdi uzun iğneli bir hipodermik şırıngayı güneşe doğru kaldırıyordu. İğnenin ucunda bir damlacık oluşana dek pistona bastırdı.

"İhtiyar öldü, Doktor. İşi bitti," dedi David. "Otuz dakika önce akşam yemeğinde levrek yiyeceğini düşünüyordu. Şimdiyse ölü. Otuz dakika tek yöne doğru geçip gitti, onu geride bıraktı."

Dr. Boyle yarı şaşkın David'e baktı; sonra omuzlarını silkti. "Bu yaşlı kurtların bazılarını öldürmek ne kadar zor, bilseniz şaşırırsınız," dedi, neredeyse neşeyle. Doktor ve David çiftçiyi çevirdiler. Dr. Boyle uzun iğneyi sakin bir şekilde boğulmuş adamın kalbine sapladı. "İçinde azıcık can kaldıysa, hiç ölmemiş gibi canlandıracağız adamı. Belki." Adamın bedenini tekrar karın üstü çevirdi. "Yeterince dinlendin. İşbaşı vakti, oğlum."

Dr. Boyle adamın kollarıyla bacaklarını ovalarken David de suni teneffüs yaptı ve adamın mum rengi yanaklarına soluk bir pembelik yayıldı. Soluk soluğa kaldı, bir iç geçirdi ve ihtiyar yine nefes almaya başladı.

"Ölümden döndü," diye fısıldadı David huşuyla.

"Melodramatik olmaktan hoşlanıyorsanız, ölümden döndürdük diyebiliriz herhalde," dedi Dr. Boyle sigarasını yakıp gözlerini boğulan adamdan ayırmadan.

"Döndürdük mü, döndürmedik mi?"

"Nasıl tanımladığınıza bağlı," dedi Boyle. Konuyu sıkıcı bulduğu aşikârdı. "Boğulmuş adamlar, elektrik akımına kapılanlar, nefessiz kalanlar... Bunlar iyi durumda olan adamlardır; ciğerleri, kalpleri, böbrekleri, karaciğerleri, her şeyleri gıcır gıcırdır. Ölmüşlerdir, dert bu. Böyle bir durumda yeterince hızlı davranırsanız elinizden bir şeyler gelebilir." Çiftçiye bu sefer kolundan bir iğne daha yaptı. "Hı hı, ölümden döndü, birkaç yıl daha balık tutacak."

"Ölü olmak nasıl bir şey acaba?" diye sordu David. "Belki bize anlatır."

"Klişelere kapılmayalım," dedi Doktor kayıtsızca. Suratını astı. "Hem, senin gibi kanlı canlı adam ölümü niye düşünür? En az altmış yılın var önünde." Yüzü kızardı, elini David'in omzuna koydu. "Kusuruma bakma; aklımdan çıkmış."

"Ne anlatırdı bize?" diye ısrar etti David, gaftan rahatsız olmamıştı.

Doktor ona ilgiyle baktı. "Ölü olmak nasıl bir şey? İki kelimeyle anlatacak olursam, ölü olmak demek. Öyle bir şey." Steteskopu ihtiyarın artık atan kalbine dayadı. "Dostumuz bize ne anlatacak?" Kafasını iki yana salladı. "Alışıldık şeyleri anlatacak. Gazetelerde yüz kere okumuşsundur. Ölümden dönenler hiçbir şey hatırlamadıklarından, yüzde doksanı ilgi çekmek amacıyla artık gelenekselleşmiş şeyi söyler." Parmaklarını şıklattı. "Tamamen saçmalık tabii. Bahsettiğim cümleyi biliyor musun?"

"Hayır. Şu ana dek konuyla ilgilenmiyordum."

Dr. Boyle yeleğinin cebinden küçük bir kalem ve bir parça kâğıt çekti. Kâğıda bir cümle yazdı ve David'e verdi. "Al. Amca konuşacak kadar kendine gelene dek okuma. Beş dolara iddiaya girerim: Yazdığım şeyi diyecek."

David kâğıdı katlayıp avucunda tuttu. Çiftçiyi evine beraber taşıdılar.

II.

David ve Dr. Boyle salondaki şöminenin karşısında bir koltukta oturuyorlardı. David ateş yakmıştı. Akşamdı, ikisi bir süredir içki içiyordu. Salonun bitişiğindeki yatak odasından battaniyelere sarınmış, yorgunluğunu uyuyarak atan ihtiyar çiftçinin yumuşak horultuları duyuluyordu. Doktorun on yataklı hastanesinde adama yer yoktu.

"Benimle iddiaya girmiş olsan beş dolar da cebime girmiş olurdu," dedi Boyle neşeyle.

David başıyla onayladı. Doktor'un ihtiyar söyleyecek diye tahmin ettiği kelimeleri yazdığı kâğıt parçası hâlâ David'de duruyordu. Çiftçi bir saat kadar önce konuşabilecek kadar gücünü toplamış ve bu kelimeleri, neredeyse bire bir söylemişti. David kâğıdı tekrar yüksek sesle okudu: "Hayatım gözümün önünden film şeridi gibi geçti."

"Daha vasat bir şey olabilir miydi?" diye sordu Dr. Boyle bardağını doldururken.

"Doğru olmadığını nereden biliyorsun?"

Boyle küçümseyerek iç çekti. "Senin gibi akıllı bir adamın gerçekten bunun nedeninin açıklanmasına ihtiyacı var mı?" Kaşlarını kaldırdı. "Hayatı gözlerinin önünden geçtiyse, izleyen beyniydi. Herkesin kaçırdığı şey de bu. Kalbi pompa görevini bırakırsa beyni kan alamaz. Kansız da çalışamaz. Beyni çalışamıyordu. Bu nedenle hayatının gözlerinin önünden geçtiğini de göremedi. Roma'da veya lise geometri dersinde dendiği gibi, *QED, quod erat demonstrandum*: Gösterilmek istenen de buydu." Ayağa kalktı. "Biraz daha buz ister misin?" Evin arkasındaki mutfağa az biraz sarsak şekilde, kendi kendine mırıldanarak gitti.

David ayağa kalktı ve gerindi. Alev alev odunların sıcağı, boş mide ve arka arkaya içtiği viskiler el birliğiyle onu sarhoş etmişti. Kaygısız, çılgınca mutlu olmasa da zeki hissediyordu. Kafası puslu, zamanı kandırmanın, zamanın üstesinden gelmenin, geçmişte istediği yere gidebilmenin eşiğinde olduğu izlenimine kapıldı.

Niyesini tam da anlamadan, karanlık yatak odasına girmiş, uyuyan çiftçiyi omzundan sarsıyordu. "Uyan," dedi aciliyet içeren bir sesle. "Kalk hadi, konuşmamız lazım." Çok sertti, çiftçinin uyumaya devam etmesinin gerekmesi canını sıkıyordu. Bir şekilde, adamla derhal konuşması son derece önemliydi. "Uyan, duymuyor musun?"

Çiftçi döndü, David'e şaşkın, kırmızı gözlerle baktı.

"Öldüğünde ne gördün?" diye sordu David.

Çiftçi dudaklarını yaladı, gözlerini kırpıştırdı. "Tüm hayatımı ..." diye başladı sözlerine.

"Biliyorum orasını. Detayları öğrenmek istiyorum. Hakkında her şeyi unuttuğun yerleri ve insanları gördün mü?"

Çiftçi gözlerini kapatıp konsantre olabilmek için kaşlarını

çattı. "Çok yorgunum. Düşünemiyorum." Şakaklarını ovuşturdu. "Çok hızlıydı, yüksek hızda dönen bir film gibiydi sanki... Eski zamanlardan anlar gibiydi."

"İyice bakabildiğin bir şey oldu mu?" diye sordu David gergin bir şekilde.

"Ne olur, uyuyabilir miyim?"

"Bana yanıt verir vermez uyuyacaksın. Detaylıca betimleyebileceğin bir şey var mı?"

Çiftçi dudaklarını yaladı. "Annemle babamı gayet iyi gördüm," dedi kalm bir sesle. "Çok gençlerdi, neredeyse çocuklardı. Chicago'daki festivalden dönmüşler, bana hediyeler getirmişlerdi. Festival alanında çalışan elektrikli treni anlatıp duruyorlardı..." İhtiyarın sesi kısıldı ve kesildi.

"Ne dediler?" David tekrar omuzlarını silkti.

"Babam düşündüğünden daha az para harcadığını söyledi." Sesi fısıltıyla çıkıyordu artık. David duymak için yatağa doğru eğildi. "Geriye çok parası kaldığını söyledi."

"Ne kadar?"

"Elli yedi dolar, dedi." Öksürük tutunca çiftçi doğrulmak zorunda kaldı.

"Başka bir şey dedi mi?" diye sordu David heyecanla, adamın öksürmesi durunca.

İhtiyar artık korku dolu gözlerle bakıyordu. "Yeni Therma-King ocak almak için ihtiyacı olan paradan üç dolar fazlası olduğunu söyledi." Adam gözleri kapalı bir halde yastıklara yığıldı.

"Dave! Çık şuradan!" dedi Dr. Boyle sert bir sesle. Yuvarlak vücudu yatak odasının kapısında kavgacı bir silüet gibi görünüyordu. "Hayati tehlikeyi atlatabilmiş değil. Adamcağızı

öldürmek mi istiyorsun?" David'in kolunu kavradı ve odadan öfkeyle çıkardı.

David karşı koymadı, başına gelenleri zar zor anlıyordu. Hiçbir şey demedi, Boyle'un kendisine doldurduğu yeni içkiye dokunmadı. Koltuğa boylu boyunca uzandı, çok gayret sarf ederek kâğıttaki kelimelerin altına elli yedi yazdı ve Jeanette'i rüyasında görmek için uykuya daldı.

III.

Beyaz saçlı hemşire, kemikli kalçalarının üzerindeki önlüğünü düzelterek, "Üzgünüm, doktor çarşamba öğleden sonraları çalışmıyor," dedi.

"Kişisel nedenlerle arıyorum. Arkadaşım olur. Ona göstermem gereken bir şey var," dedi David nefes nefese. "Nerede, ofisinde mi?"

Hemşire şüpheyle baktı, masasının üstündeki interkomu çalıştırdı. "Dr. Boyle, yanımda genç bir adam var. Size önemli bir şey göstermesi gerektiğini söylüyor. Arkadaşınızmış. Adınız nedir genç adam?" Hemşire tetikte adamı izliyordu, sanki David'in altın kaplamalı dolmakalemini alıp kaçmasını bekliyordu.

"David Harnden." David, kadının kendisine bakışından ne kadar kötü göründüğünü fark etti. Çiftçiyi boğulmaktan kurtardığından beri, bir haftadır, ne tıraş olmuş ne de yıkanmıştı; kafasını serinletmek için arada bir ıslak bir bez kullanmıştı, o kadar. Üstünde biçimsiz kırışıklıklarla eğilip bükülen takımını beceriksizce düzeltmeye çalıştı. Pantolon paçalarına kil

sıçramıştı. Sabah kasaba kütüphanesine bu takımla giderken yağmura tutulmuş, altı aydan kısa süre önce Jeanette'le birlikte uzandıkları bayırda uzanmıştı.

"Dr. Boyle meşgul," dedi hemşire. "Üzgünüm." Üzgün olmadığı gün gibi aşikârdı.

David interkoma eğildi, düğmeye bastı. "Boyle, beni dinle. Bu sefer gerçekten büyük, sonuca erişen bir şey buldum. Görünce sen bile ikna olacaksın." Mikrofonun önünde bir fotokopi salladı.

"Bak, Dave," diyen Dr. Boyle'un sesi yorgun ve sabırsızdı. "Pazartesi Albany'de önemli bir toplantım var ve onun için bir makale hazırlamam gerekiyor. Takibin ve kızamık salgını sağ olsun, bir paragraftan öte yazamadım. Ne derdin varsa, pazartesiden sonrayı bekleyebilir. Bugün seninle görüşemem, işte o kadar." Hoparlörde bir klik sesi duyuldu.

"Sizi duyamaz," dedi hemşire resmiyetle. "İnterkomun fişini çekti." Kapıya gitti ve kapıyı açık tuttu. "Doktor sizinle salı günü görüşebilir," dedi, sanki Boyle'un interkomda söylediğini yalnızca kendisi duymuştu. "Kâğıdı bırakırsanız, artık her neyse, hafta sonu belki bakabilir."

David halıyla kaplı merdivenlere bakıyor, bu koca eski evde ofisin nerede olabileceğini merak ediyordu. Dalgınlıkla, fotokopiyi hemşireye verdi.

Kadın kâğıdı kendini beğenmiş bir tavırla inceledi. "Doktor bunu ne yapsın? Odunlu ocak almayı düşündüğünü sanmıyorum. 'Hanımlar, eski ocağınızı Therma-King'le değiştirin.' Anlamıyorum."

"Siz anlayın diye getirmedim zaten," dedi David kızarak. "Geri verin şunu bana. Doktora bunu ben, şu anda göstereceğim."

Kadın kapıyı daha çok açtı ve fotokopiyi diğer göğsünün üzerinde tuttu. "Ben götürürüm. Konuyu bana söyleyin yeter."

"Bunun, çiftçinin yalan söylemediğini kanıtladığını iletin. Chicago Dünya Festivali 1893'teydi ve 1893'te bir Therma-King ocağı elli dört dolara alabilirdiniz. 1893'ten kalma bu reklam bunu kanıtlıyor. Çiftçinin söylediği gibi, elli yediden üç dolar az." Hemşireye sırtını döndü. "Canın cehenneme. Dinlediğin yok."

"Evin her yerinden geliyor sesin," diye söylendi Dr. Boyle merdivenlerin başından.

"Boyle, ihtiyarın hayatının gerçekten gözlerinin önünden geçtiğine dair kanıtım var. 1893'e zaman yolculuğu yaptı."

"Hazır oradayken senin dedeni öldürüverseymiş. Bu makaleyi yazacak sükûnu belki o zaman bulurdum."

"Birkaç dakika konuşamaz mıyız?" diye sordu David.

"Eh... Pekâlâ. Sana durumu kritik hasta gibi yaklaşacağım. Zihinsel olarak iyi durumda değilsin, Dave. Kendimden başka tanıdığım, istirahate en çok ihtiyacı olan insansın. Gel yukarı."

"Doktor sizinle şimdi görüşecek," dedi hemşire çabucak. Tepeden bakar bir itaatle fotokopiyi uzattı.

"Çevirmen olmaksızın da ziyadesiyle iyi iletişim kurabiliyorum," dedi David suratını ekşiterek ve merdivenleri ikişer ikişer çıktı.

Dr. Boyle ofisinin kapısını kapadı ve masanın üzerinde kavuşturduğu kollarına kafasını yaslayarak David'in haberlerini dinledi.

"Bu reklam konuyu güzelce bağlıyor, değil mi?" diyordu David. "İhtiyar yedi yaşına geri döndü, babasının Dünya Festivali'nde elektrikli trenler hakkında konuştuğunu ve sonra

alacağı ocağın markasını ve fiyatını verdiğini duydu. Hepsi de doğru!"

Boyle kafasını kaldırmadı. "Bunların açıklaması nedir bilmiyorum Dave, ama seninki olmadığını biliyorum. Belki adamın hafızası zehir gibi. Öyle olsa gerek. Belki onun gibi boğulmak zihne tuhaf bir şey yapıyor. Bazen hipnoz uzmanları insanlara ilkokul öğretmenlerinin kullandığı arabayı falan hatırlatıyor. O minvalde bir şeydir belki. Zamanda yolculuk katiyen değil."

"Anısını kontrol ettim, öyle ahım şahım bir şey değil," dedi David. "Diyorum sana, geçen hafta bundan başka hiçbir şey düşünmedim, tüm açılardan baktım. Adam şu anda kullandığı ocağın fiyatının on dolar yanına bile yaklaşamadı, ayrıca yapımı hakkında da doğru bir şeyler söyleyemedi." Ellerini ceplerine soktu. "Zamanda yolculuğuna karşı tek bir sağlam argüman sun bana. Bir tane bile yok."

"Akıl var, mantık var evladım," dedi Dr. Boyle sabırla, dişlerinin arasından. "Akla sığmıyor. Zamanda geri gidip, bir adamı öldürüp, sayısız akrabasını ortadan kaldırabilirsin. Charlemagne'i öldür, dünya üzerindeki neredeyse tüm beyazları öldürmüş olursun. Saçmalık! Silah ticareti işine girip antik Atinalılara birkaç tane makineli tüfek sat da, Peloponez Savaşı'nı kazansınlar bari. Hatta geri gidip ampulü, telefonu ve uçağı Edison, Bell ve Wright kardeşlerden önce icat et istersen. Amma telif kazanırsın!"

David başıyla onayladı. "Anladık, anladık. Bu argümanlar beni de ana konudan biraz saptırdı. Sonra fark ettim ki ihtiyar zamanda yolculuk ettiyse daha önce gittiği yerlerden başka bir yere gitmedi. Yani ölen biri kendi hayatının anlarından birine gidebilir dersem, kurduğun mantık buna dokunamaz. Tıpkı senin dediğin gibi, hayatında hiçbir şey değiştirebileceğini düşünmüyorum. Zamanda geri giderse sadece o zaman hisset-

tiğini hissedip yaptıklarını yapabilir. Bu kadarının mümkün olduğuna kaniyim."

"Kimin umrunda?"

"Benim umrumda," dedi David sakince. "Senin, herkesin umrunda. Eğer doğruysa hayat şu anda göründüğünden çok daha şefkat dolu demektir."

Dr. Boyle ayağa kalktı ve şimdi o, hemşire gibi, kapıyı açık tutuyordu. "Çok enteresan bir fikir Dave, uzun bir kış gecesi didiklenecek kadar iyi bir fikir. Sen bu fikre inanıyorsun, ben inanmıyorum. İkimizin de elinde kanıt yok. Fikir didikleyecek vaktim yok, beni affetmelisin."

"Fikrimin doğruluk payı olup olmadığını bulmama yardım etmen gerek." David kapıdan geri çekildi, fazla doldurulmuş bir koltuğa inatla oturdu ve bir sigara yaktı.

"Bak, güzel kardeşim," dedi Boyle bezginlikle, "bir hafta öncesine kadar seni doğru dürüst tanımıyordum. Şimdi siyam ikizimmiş gibi peşimde dolaşıp duruyorsun. Arıyorsun, sonu gelmeyen sohbetler ediyoruz; hepsinin konusu da zaman, zaman, zaman. İlgimi çekmiyor, anlıyor musun? Neden ilgisini çekecek birine yapışmıyorsun? Yakın bir dostuna, rahibe veya bir psikoloğa ya da böyle saçmalıklarla ilgilenecek bir uzmana. Ben pratisyen hekimim, hem de çok meşgulüm."

"Bu deneyimde bana sadece bir doktor yardım edebilir, sen de kasabadaki tek doktorsun," dedi David çaresizce. "Hayatını alt üst ettiğim için özür dilerim. Mesele çok önemliymiş gibi geliyor bana, o kadar. Çok, çok önemli. Senin de meseleye benim gibi bakacağını ve yardım etmek isteyeceğini düşünmüştüm. Benim haklılığımı kanıtlamaktan daha önemli ne olabilir? Öbür dünya, bu hayatın en iyi anlarının sonsuzluğundan ibaretse bunu bilmek istemez misin?"

Dr. Boyle esnedi. "Ya kendi hatası olmamasına rağmen berbat bir yaşam sürdüyse, o zaman ne olacak?"

"O zaman ana rahmine bir yolculuğa razı gelecek. Bazı insanlar bundan fazlasını istemiyor."

"Her şeyi çözmüşsün sen, değil mi Dave?" Boyle gözlerini kıstı. "Sana nasıl yardımcı olabilirim? Bu bahsettiğin deney nedir?" Sorusu özenliydi, aynı özeni apandisitin düğümlediği kasları ararken karın muayenesinde kullanıyordu.

David, Doktor'a bir gazete kupürü daha verdi, dünün gazetesindendi. Hafifçe titredi, öfkesini kontrol etmeye çalışıyordu. Pek çok şey bu kendini beğenmiş doktor parçasına bağlıydı ve adamda zerre kadar merak ya da hayal gücü yoktu. Kanserin, kalp hastalıklarının veya kitaplarındaki diğer hiçbir hastalığın değil, zamanın insanlığa dadanmış en korkunç, en felç edici veba olduğunu göremiyordu.

Dr. Boyle kupürü yüksek sesle okuyordu. "Eee... 'Los Angeles. Bugün yanımızda bulunan bir Kutsal Kalp Hastanesi cerrahı...' Ah, evet, okudum ben bunu. Adam ameliyat masasında ölünce cerrah kalp masajıyla adamı hayata döndürmüş. Hı hı. Çok enteresan bir vaka, özellikle de senin için sanıyorum. Acaba bu hasta hayatının gözlerinin önünden film şeridi gibi geçtiğini söylemiş midir?" Soruyu alayla sormuştu.

"Daha bir saat önce bilinçsizdi," dedi David.

"Bunu nasıl bilebilirsin?"

"Buraya gelmeden önce hastaneye telefon ettim."

Dr. Boyle'un kaşları havaya fırladı. "Ne yaptım dedin? Tanımadığın birinin durumunu sormak için Los Angeles'ı mı aradın?" Elini David'in omzuna koydu. "İyi durumda değilsin, Dave. Saplantının boyutlarını anlayamamışım. Bu konuyu bir kenara bırakıp azıcık dinlen, o kasvetli evden de uzak dur.

Doktor emridir bunlar. Yoksa birinci sınıf delinin teki olacaksın. Gerçekten. Tası tarağı topla, bugün yola koyul."

"Deneyden sonra dinlenirim; bol bol dinlenirim," dedi David sakince. "Ama önce deney."

"Neymiş o deney?"

David, Boyle'un kızaran yüzünden Doktor'un tahmin ettiğini anladı. "Senden bir ameliyat istiyorum Doktor. Ne ücret istersen öderim, çok para veririm. Zamanı kendim görmek istiyorum." Sesi havadan sudan konuşuyormuş gibiydi. İstediği şeye şaşırmıyor, sadece özlem duyuyordu. "Beni öldürmeni ve hayata döndürmeni istiyorum."

"Çık dışarı," dedi Dr. Boyle sakince. "Beni bir daha rahatsız etme, anladın mı? Şimdi defol."

IV.

Dr. Boyle'un, David'i ofisinden kovmasının üstünden iki ay geçmişti. David stüdyosunda alçak, tek kişilik bir koltuğa oturup sırtını yasladı, eskiz masasına ayaklarını uzattı ve telefonda bir numara çevirdi.

"Dr. Boyle'un ofisi." Hemşirenin sesiydi. Kadın ses tonuyla, arayan her kimse ve konuşacağı konu her neyse, son derece önemli bir kuruluştan basit bir şey isteniyormuş etkisini yaratabiliyordu.

"Doktorla görüşmek istiyorum," dedi David. "Acil."

"Bay Harnden, yanılmıyorsam sizsiniz."

"Yanılmıyorsunuz."

"Doktor Bey kendisini rahatsız etmenizi istemiyor. Kendisi konuyu size açık bir şekilde iletti sanıyordum."

"Acil bir durum var," dedi David sert bir sesle. "Beni Dr. Boyle'a bağlamazsanız, kendini ciddi bir belanın içinde bulmuş bir şefkat meleği olacaksınız."

Uzun bir sessizlik oldu; sessizliği bölen tek şey kadının de-

rin nefesleriydi. Nihayet, bir klik duyuldu. "Doktor Bey, Bay Harnden arıyor yine. Sizi katiyen rahatsız etmemesi gerektiğini söylediğinizi biliyorum, ancak acil durum var diyor." Son cümle alaycı bir tonla söylenmişti.

Boyle iç çekti. "Pekala, bağla bakalım."

"Buradayım, Boyle. Epey hastayım, yoksa değerli zamanını harcamazdım. Buraya gelmen lazım."

"Ofise gelemiyor musun? Sırada on hastam var, beni kırık bir kolu yerine takarken yakaladın."

"Üzgünüm, buraya gelmen lazım. Ateşim otuz sekize dayandı. Araba kullanamayacak kadar sersem bir haldeyim." David, Doktor'a gösterişli bir semptom listesi sundu.

"Vücudunda virüs var gibi geldi kulağıma. Dörde kadar dayanabilir misin?"

"Pekala. Tam dörtte burada olacak mısın?"

"Dört tamamdır, Dave," dedi çekinerek. Boğazını temizledi. "Zamana hâlâ takık mısın?"

"Yok, geçti. Kafam yerinde değildi sanıyorum, özür dilerim. Sözünü dinledim. İyi öğüt vermişsin. Teşekkürler."

"Haberler iyi desene." Dr. Boyle'un sesi artık samimiydi. "Sana kötü davrandığım için üzülmüştüm. Daha anlayışlı davranmam gerekirdi. Bak, eğer psikiyatrik desteğe ihtiyacın olursa, Troy'da ayarlayabileceğim biri..."

"Yok, yok. İyileştim. Boğaz ağrım, karın ağrım ve ateşim için ilaçtan başka bir şeye ihtiyacım yok."

"Pekala. Dörde kadar dayan. İki aspirin seni biraz daha rahatlatacaktır. Durumun kötüleşirse tekrar ara, hemen gelirim."

"Bekliyor olacağım," dedi David. "Doğrudan içeri gir. Beni stüdyoda yatarken bulacaksın." Yanındaki masadan bir hipo-

dermik şırınga aldı ve elinde bir o yana bir bu yana çevirdi, şöminedeki karaağaç odunlarının mavi alevinin görüntüsünü yakaladı. "Bekleyeceğim," dedi tekrar ve telefonu kapattı. Hayatı boyunca hiç bu kadar iyi hissetmemişti.

Metal silindir içine yerleştirilmiş helezon şeklinde bir yay, pistona bastıracak şekilde şırınganın en ucuna yerleştirilmişti. David şırıngayı suyla doldurdu. Silindirden iki kablo çıkıyordu, bu iki kabloyu batarya ve düğmeye bağladı. Düğmeyi kapadı ve elektrikli tetik yayı salınca memnuniyetle inledi; piston yerine indi ve iğneden incecik su fışkırdı. Mükemmel.

Kendisine gizemli hissetmenin çocuksu keyfini alma, yabancı birinin sahneyi nasıl yorumlayacağını hayal etme iznini verdi. Kış öğlesiydi; hava, sonbahar şafağından daha karanlıktı ve gölgede kalmış köyü aydınlatacak kar da yoktu. David dışarıdan bakan birine, stüdyoda olan biten karanlık olaylara doğa çanak tutuyor gibi görünüyor olmalı diye düşündü. Dünyanın binlerce metre üstündeki bir sıcak cepten istikrarsız bir yağmur yağıyor ve pencere eşiklerinde donuyordu.

Aracın üreticisinden gelen kargo bir saat kadar önce ulaşmıştı. Hipodermik şırıngayı ve geciktirme kilidini masanın üstüne yerleştirmişti. Siyah kadife kılıflarının üzerinde mücevher gibi görünüyorlardı. Yerdeki devreye kablolanmaları ve yerlerine vidalanmaları yeterliydi. Diğer her şey haftalardır hazırdı: Yere çivilenmiş kayışlar, iki pencereyi ve çift kanatlı kapıları kapatan çubuklar, suni teneffüs cihazı... Hepsi de David'in yapma becerisi bulunmayan uygulamayı bekliyordu.

Şimdi Boyle'a ihtiyacı yoktu. En azından başta yoktu. İlk kısmı kendisi halledebilirdi. Sonra Doktor'un yardım etmesi gerekecekti. Etik olarak, deney başladıktan sonra reddedemezdi.

Şırıngayı, bataryayı ve düğmeyi yere, çıplak ahşaba çivi-

lenmiş kayışların yanma koydu. Şimdi sıra geciktirme kilidindeydi. Metal levha üzerine yerleştirilmişti ve stüdyonun iç kapısına açılmış bekleyen deliklere levhanın içinden geçirerek kalın vidalar yerleştirdi. David kilidin zamanlayıcısından çıkan kabloları alıp bunları da düğme ve bataryaya bağladı.

Tekrar düğmeyi kapattı. Tekrar şıringanın pistonu itildi. Saat tıklamaya başladığı anda David kafasını eğdi. Bir dakika, iki dakika, üç dakika boyunca tıklamadan başka hiçbir şey olmadı. Bir anda zamanlayıcı vızırdamaya başladı ve kilidin dili geri çekilince kapı açıldı.

Kilidi ve zamanlayıcıyı sıfırladı, şırıngayı yağlı ve renksiz bir sıvıyla doldurdu, sonra tekrar telefonla bir numarayı aradı.

"Western Union."

"Bana tam saati söyleyebilir misiniz?" diye sordu Dave.

"On iki yirmi dokuz, on beş saniye, beyefendi."

"Teşekkür ederim." David saatini ayarladı. Yaklaşık üç buçuk saat vardı. Karaktersiz, umutsuz, amaçsız üç buçuk saat. Yapmak zorunda olduğu ya da ilgisini çekebilecek hiçbir şey yoktu. Pazar günü küçük bir kasabada sonraki trenini bekleyen bir gezgin gibi hissediyordu; tanıdık bir yüz görme dileği veya umudu olmadan, sigaraları birbirine bağlıyordu. Yoluna koyulana dek kendisine bile kimliksiz geliyordu. Tembel tembel penceredeki çubukları test etti. Çubuklar eğilmeden adama karşı koydu. Gerekirse çubuklar ve zamanlayıcı, kendisi yardımın içeri girmesine hazır olana dek, bir kalabalığı dışarıda tutabilirdi.

David esnedi. Sadece on dakika geçmişti. Tekrar koltuğa oturdu, derin yastıklarına öyle gömüldü ki kolçaklar iki yanını görmesini engelliyordu. Bakışı kendiliğinden kapının düzensiz bir köşesine yöneldi. Önce orada toplanmış eşyalara hiç-

bir önem atfetmedi. Ortalama bir şaşkınlık ve sürpriz hissiyle eşyaları tanıdı: tuvalleri, şövalesi ve boyaları. Sadece birkaç ay öncesinde ressam olduğuna ve çubuklu, kayışlı ve iğneli bu odanın bir zamanlar natürmortların, şefkatli portrelerin ve duygusal manzaraların doğum yeri olduğuna inanmakta güçlük çekti.

Bir anlığına oda çirkin ve korkutucu bir hal aldı; David çubukları çıkarmayı, kayışları sıcak, kırmızı halıyla örtmeyi, Boyle'a gelmemesini söylemeyi ve unutup gittiği arkadaşlarını heyecan verici bir partiye çağırmayı istedi.

İsteği geçti. David'in ifadesi yeniden cin gibi, amaç dolu bir hal aldı. Eski düşmanı zaman onun cesaretini kırmaya, son birkaç saatinde vazgeçirmeye çalışıyordu. Deneyi biraz daha düşünecek olursa zamanda keşfi başlayamadan cesaretini kaybedecekti.

Kendini başka şeyleri düşünmeye zorladı. Eski refleksler serisine kendini kaptırarak şövalesine temiz bir tuval yerleştirdi ve paletine pigment bulamaya başladı. Kendini itiyordu, hareketleri sarsaktı, renk seçimleri mantıksızdı. Beyaz alanda hiçbir şey görselleştiremiyordu. Palet bıçağını siyah tepeciğine daldırdı ve tuval üzerine simsiyah, parlak bir yol yerleştirdi.

Eleştirmenler bir zamanlar detaylı fırça işlerine, ayrıntıların inceliğine değinmişlerdi. Tek renkli geniş alanlarda bile alyansından daha kalın olmayan keski fırçalarından başka bir şey kullanmamıştı. Şimdi rengi palet bıçağıyla kütle halinde yayıyordu. Elleri kendi istediklerini yapıyorlardı, sanki kendisinin dışında bir hayalet tarafından yönetiliyorlardı. Boya bulamanın çocuksu keyfi ötesinde hiçbir şey hissetmiyordu.

David şaşkınlıkla bakışlarını resminden saatine çevirdi. Üç buçuk saat uçup gitmişti. Boyle her an burada olabilirdi. Dışarıdaki çakıllara dalan lastiklerin sesi duyuluyordu. Doktor gelmişti.

Geçici korku, etrafındakilerin haşmeti onu ele geçirdi. Nefes nefeseydi. Çakıl yolda ayak sesleri çıtırdıyordu.

David gözlerini kapadı ve insanlık tarihinde şu anda kendini yapmaya zorladığından daha önemli hiçbir keşif yapılmadığını söyledi kendine. Bir anlığına ölecek, sonsuzluğu keşfedecek, hayata dönecek ve yaşayanlara yaşadıkları her anın evrenin kalıcı bir parçası, en büyük yıldıztakımı olduğunu söyleyecekti. İnsanların akıllarında zaman, katil olmayacaktı artık.

Kapı zili çaldı. David sert zemine yattı ve kayışları ayak bileklerine, beline, omuzlarına ve sol koluna bağlayıp sıktı. Kasılmalar ölümün parçasıysa bu kayışlar kendine zarar vermesini engelleyecekti. Serbest eliyle hipodermik iğneyi sol ön kolundaki bir damara yerleştirdi. İçindeki sıvı kalbini durduracaktı. Zil tekrar çaldı.

David stüdyoya son kez bakmak için kafasını çevirdi. Kapı, geciktirme kilidiyle kapalı tutuluyordu. Suni teneffüs cihazı ve ikinci bir hipodermik şırınga (Boyle'un boğulan çiftçinin kalbine soktuğuyla tıpa tıp aynı) görüş alanında, hazırdı. Bunlarla Dr. Boyle onu hayata döndürecekti.

David ciğerlerini doldurdu. Elektrikli düğmeyi sağ avcuna aldı, ciğerlerindeki havayı boşalttı ve devreyi kapattı. Sol kolundaki zayıf bir uyuşma, şırınganın içeriğinin kan dolaşımına boşaltıldığını söylüyordu. İğneye bakmadı, şövaledeki formsuz resme gözlerini kilitledi. Kapıdaki geciktirme kilidi tıkırdıyordu. Boyle her an oturma odasını geçecek ve kapıyı sarsacaktı.

Telefon zırladı. David vahşi bir varlıkmışçasına kabloyu serbest eliyle kavradı ve cihazı yere kuvvetle indirdi. Bu rezil sesle ölmeyecekti!

"Dave," diye seslendi zayıf ve metalik bir ses, David'in ka-

fasının birkaç santim ötesindeki ahizeden. "Dave, benim, Boyle." Tekrar araba yolundan çakıl üzerindeki lastik sesleri geldi; bu sefer uzaklaşıyor, zayıflıyordu. Ses duyulmaz oldu.

David'in kafasını telefona çevirecek gücü yoktu. Dudaklarını yalamak istiyordu; ancak dili sadece zayıf bir şekilde titriyordu. Ahizeden gelen sesleri zar zor duyuyordu, kelimelere anlam yükleyemiyordu.

"Dinle, şu anda Rexford'dayım," diyordu ses. "Erken doğum oldu, çocuğu inkübatöre yerleştirmemiz lazım. Birkaç saat bekleyebilir misin?" David zayıflayan bilincini resme odakladı. İlginç, diye düşünüyordu, ne ilginçtir ki resmettiği şeyi henüz kavramıştı. Şimdi uzaktan bakınca, bulamaç gibi görünen boyalar müthiş bir manzara oluşturacak şekilde karışıyordu. Gülümsemeye, eserine yorgun bir selam vermeye çalıştı.

İlkbaharın ısıttığı yeşil bayıra, bayırın dibindeki taştan kaba sete dökülen gölete, göletin üstünde ayaklarıyla girdap oluşturan genç âşıklara hayran hayran baktı. Kadının yüzü melek yüzüydü. Öyle canlıydı ki dudakları hareket ediyordu sanki.

BÖLÜM İKİ
ROMA

Bu hikaye, babası tarafından yetiştirilen, babasına tapan ve nihayet babasının berbat bir riyakar olduğunu öğrenen bir kız hakkında. Bunlar gerçekten yaşandı.

Bunlar, ben North Crawford Maske ve Peruk Kulübü'nün başkanıyken yaşandı. Barbell, Oklahoma'da büyük sorgum pekmezi ve petrol skandalının patladığı yıldı. Elebaşı Fred Lovell'dı. Lovell'in Melody adında on sekiz yaşında bir kızı vardı; karısı yoktu. Ve North Crawford'da yaşayan bir kız kardeşi vardı. Ortalık süt liman olana kadar Melody'yi kardeşiyle yaşamaya gönderdi.

Dalgalar durulacak sanıyordu. Durulmadı.

Melody, Maske ve Peruk Kulübü'ne katıldı. Çok güzel bir kızdı; kafasını babasının davasından uzaklaştırmanın öyle önemli olduğunu düşünüyorduk ki hemen ona oyunun başrollerinden birini verdik. Arthut Garvey Ulm'ın *Roma* adlı oyununda, altın kalpli sokak kızı Bella rolünü verdik ona.

Oyunda sadece dört rol vardı: Bella, iyi Amerikan askeri Ben, kötü Amerikan askeri Jed ve alaycı Romalı polis Bernardo. Oyun 2. Dünya Savaşı yıllarında geçiyordu.

Bryce Warmergran şair olan iyi asker rolünü kaptı. Bryce, New York'ta büyümüş ana kuzusunun tekiydi. Dul anası Warmergran Kereste Şirketi'nin, Warmergran Kereste Şirketi'yse kuzey New Hampshire'daki neredeyse her ağacın ve tomruğun sahibiydi. Bryce, ağaçlarla ilgili öğrenebileceği her şeyi öğrenme amacıyla bir seneliğine North Crawford'daydı. Cici bici, temiz pak, utangaç, kibar bir çocuktu.

Bryce daha önce hiç rol yapmamıştı. Kulüp için yaptığı tek şey molalarda panç yapmaktı. Elektrik müteahhidi John Sherwood'un Bryce'ın panç hazırlamasına dair dediklerini hatırlarım. "Bu iş bu çocuğa ne fazla, ne az." Bu cümle Bryce'ı çok iyi anlatıyordu.

John Sherwood da *Roma*'da oynuyordu. Kötü askerdi. 1,95 boyunda, zayıf, geniş omuzlu biriydi; kasabanın vahşi erkeğiydi. Dans yeteneği, bozuk ağzı ve otuz iki dişini sergileyen gülüşüyle kızların gözbebeğiydi. Rol de yapabiliyordu. Rol yapmayı seviyordu. Seyirciler arasındaki kızları arzuyla kıvrandırmayı seviyordu.

Ben alaycı polistim. Palabıyık bırakmam gerekmişti.

Roma'nın yönetmeni Sally St. Coeur'dü.

—✦—

Oyunun ilk okuması için Sally dördümüzü hediye dükkanının arka odasına çağırdı. Dükkanın adı Kaliteli Fare Kapanı'ydı. Melody'yle hayli konuşmuştu. Biz üç erkek, kıza ilk defa dikkatle bakma şansını yakalamıştık.

Beni en çok etkileyen şey (çok güzel yüzü dışında) duru-

şuydu. Dirseklerini yanlarında, omuzlarını kambur, ellerini göğsünde tutuyordu; sanki mikrop kapmaktan ölesiye korkuyordu. Söylediğine göre Bryce'ın en çok dikkatini çeken şey, kendi deyişiyle kızın 'saflığı'ydı. Melody'yi görene dek bir kadının bu kadar saf olabilmesinin mümkün olduğuna inanmadığını söyledi. John Sherwood'un kızcağız hakkında dediklerini yazmaya elim varmıyor. Özetle, bu kadar soğuk ve hayatın gerçeklerinden habersiz bir kadın onu uyuz ediyordu. Kızın masumiyeti, John'un önem verdiği her şeye affedilmez bir saldırıydı.

Melody'nin cahil ve masum olduğuysa su götürmez bir gerçekti. Sally'ye sorduğu ilk soru şöyleydi: "Affedersiniz Sally Hanım, sokak kızı nedir?"

"Sıkı dur," dedi John bana.

"Sokak kızı mı dedin?" diye sordu Sally. "Sokak kızı demek... şey... para alan kadın demektir."

"Ya," dedi Sally.

"Gitti tüm kadın kasiyerlerin namusu!" diye fısıldadı John.

"Şimdi, oyuna gelecek olursak..." dedi Sally, "Broadway'de ancak bir gece sahnelenebildi. Fakat oyunu tekrar okuduktan sonra anladım ki bunun suçlusu oyun değil, aktörler ve yönetmen. Fevkalade bir oyun ve hak ettiği, fakat hiçbir zaman gösterilmeyen performansı sergilememiz için müthiş bir fırsat."

"Arthur Garvey Ulm kim?" diye sordu John.

"Oyunu yazan adam."

"*Biliyorum* onu. *Başka* neler yapmış diye merak ettim."

"Başka bir şey yaptığını sanmıyorum," dedi Sally.

"Amma üretken bir hayat yaşamış," dedi John.

"Başka bir soru sorabilir miyim?" diye sordu Melody.

"Tabii, canım." Sally çok cesur davranmıştı.

"Oyunu baştan sona okudum," dedi Melody, "ve birkaç yerde farklı farklı insanlarla öpüşmem gerektiği yazıyor."

"Evet?"

Melody başını iki yana salladı, çok mutsuz görünüyordu. "Hakikaten bunu *yapmam* mı lazım?"

"Ev-vet," dedi Sally.

"Sally Hanım, babama kocamdan başka kimseyle öpüşmeyeceğime söz verdim."

John'un bezginlik dolu iç çekişi yük gemisi düdüğüne benziyordu.

Melody ona soğuk bir şekilde döndü ve, "Eski kafalı, basit falan diye düşündün sanırım," dedi.

"Yoo," diye yanıtladı John. "Bence son derece kutsal bir şey."

"Hakikaten bu dediğine inanıyor musun, inanmıyor musun anlayamıyorum."

Sonra Bryce konuşmaya başladı. Herhangi bir konuda konuştuğunu ilk defa duyuyordum. Kesik kesik nefes alıyordu ve domates gibi kıpkırmızı kesilmişti. "Melody Hanım," dedi, "sizinki gibi ideallere günümüzde ve bu yaşta tutunmaya cesaret eden hanımlar, bir kadının ulaşabileceği en yüksek cesaret ve asalet mertebesindedir."

Melody minnettardı. "Teşekkür ederim," dedi. "Yüksek ideallere sahip bir kıza saygı gösterecek adam kalmadı sanıyordum."

"Bir elin parmakları kadar kaldı," dedi Bryce.

"Çoğu insanın itiraf etmekten çekineceği kadar fazlalar," dedi John.

"Kapa çeneni," dedim ona.

"Tatlım, öpüşme konusuna gelince..." dedi Sally.

"Yapamam Sally Hanım, hele ki seyircilerin karşısında."

"Şey," dedi Sally.

"Babam insan içinde öpüşmenin hayattaki en iğrenç şey olduğunu söylüyor." Bunu diyen babası, komşularını ve ülkesini altı milyon dolar dolandırmakla suçlanıyordu.

"Canım, tiyatro oyunuyla hayat bir mi?" dedi Sally Melody'ye. "Bir aktris kendisi kadar ahlaklı olmayan bir kadını oynadığı için ahlaksız olacak diye bir kaide yok."

"Bir kadın nasıl ahlaksız birinin rolünü yapar da ahlaksız düşünceler edinmez?"

"Güzel soru," dedi John.

"Canım, mutlaka filmlerde dizilerde oynayıp saygın özel hayatlar yaşayan kadınlar duymuşsundur..."

"Bir tanesinin adını söyleyiver," dedi John.

"Hiç televizyon görmedim," dedi Melody. "Hiç film izlemedim. Hiç tiyatro izlemedim. Babam diyor ki bugünlerde televizyon, kitaplar ve onun gibi şeyler gençlerin zihnini kirletiyormuş." John'un sırıtışını yakaladı. Melody John'dan, John'un kendisinden nefret ettiği kadar nefret ediyordu. "Ya, demek gülüyorsun. İnsanların bana gülmesine alışığım. Babam bana, benimle dalga geçecek insanların olacağını söylemişti. 'Sen onlara bakma, bırak gülsünler,' dedi bana. 'Sen cennete, onlar cehenneme gidince son gülen sen olacaksın Balkızım.' "

Onu niye veya nasıl tuttuk oyunda, bilmiyorum; fakat tuttuk. Amatör tiyatronun esas kuralı bu galiba: Ne olursa olsun de-

vam et. Maske ve Peruk Kulübü'nün devam ettiği en kötü şey *Roma* değildi. En kötüsü Sofokles'in *Kral Oidipus*'uydu. Ancak bu başka bir hikayenin konusu. North Crawford Tasarruf ve Borç Birliği'nin hazinedarının tüm mudilerin karşısında çarşafla durması ve yanlışlıkla annesiyle evlendiği için gözlerini yuvalarından çıkarması gerekti diyeyim, gerisini siz anlayın.

Arthur Garvey Ulm'ın oyununa gelince, Melody'yi iteklemeye *çalıştıysak* da bir türlü vazgeçmek bilmedi. "Hayır," dedi. "Bu işe başladım, bitireceğim. Babam bana derdi ki, 'Balkızım, başladığın işi bitir. Tek isteğim, beni utandıracak hiçbir şey yapmaman.' "

Sally de onu Bryce, John ve benimle senaryonun belirttiği gibi öpüşmeye ikna etti. Ancak provalarda öpüşmeyecekti. Sadece performans gecesi yapacaktı.

"Genel olarak da iyi bir kural oldu bu herhalde," dedi Sally. "*La Ronde*'u unutmayacağım."

La Ronde, Arthur Schnitzler adında bir Avusturyalının oyunuydu. Viyana'daki herkesin diğer herkesle yasak aşk yaşadığından bahseden bir oyundu. Kulüp, bir keresinde temizlenmiş bir halini sahnelemeye çalışmıştı. Provalar sırasında herkes diğer herkesle öpüştüğünden Asya nezlesi salgını çıktı. Oyunu sahneleyemedik. Nezleye yakalanmamış oyuncu kadrosu oluşturamıyorduk.

Melody soruşturma kurulunun babacığına dava açması hakkında ne düşünüyordu? O ilk gece konuyla ilgili bir nutuk atmıştı. Etliye sütlüye bulaşmadan babasıyla kızın hangi dini temsil ettiğini bulmaya çalışıyorduk. İşin sonunda babasının hiçbir kiliseye bağlı olmadığı ortaya çıktı.

"Babam," dedi, "yalnızca *İncil*'i okur ve ona göre yaşar." Sonra ağlamaya başladı. "Oklahoma'nın en ahlaklı adamıdır. Duruşma günü gelince bazı insanlar tükürdüklerini yalayacaklar. Ben babamı *tanırım*; duruşma başladığında da tüm dünya tanıyacak. Bembeyaz bir atın tepesindeki azizi görecekler. Babamı suçlayan o pis zihinli, sarhoş, sigara bağımlısı, kadın düşkünü insanlar hapse girecek; ben de kahkahalar atacağım. Barbell'deki tüm bayraklar dalgalanacak, tüm kiliselerin çanları çalacak, İzci Birliği yürüyüş yapacak ve Oklahoma Valisi 'Bugünü Fred Lowell Günü ilan ediyorum!' diyecek."

Kendini toparladı. "İşimize devam edelim," dedi.

"Annen vefat mı etti canım?" diye sordu Sally.

"Annem Los Angeles'ta günahla dolu bir hayat yaşıyor. Babam onu ben iki yaşındayken kapının önüne koymuş." Minik burnunu sildi.

"Kapının önüne mi koydu?"

"Hem aklı hem de davranışları pisti," dedi Melody.

Ulm'ın oyunu, gece vakti bir Roma sokağının köşe başında geçen bir sahneyle başlıyor. Bryce Warmergran, iyi asker, sokak lambası altında sokak kızını görür ve öyle masum bir adamdır ki kadının ne olduğunu bilmez. Kadın genç ve güzeldir; asker de hayatında ilk defa şarap içmiştir ve kadının kutsal olduğunu düşünür.

"Bu Roma gecesinde açan çiçek de kimdir?" diye sorar. İyi asker olmanın yanı sıra şairdir de. Bryce en başından itibaren rolünü çok iyi okumuştu. Rolünü gerçekten yaşıyordu. Melody'ye deli divane oluyordu.

Melody de ona şöyle der: "Gece açan çiçekler Roma'da yaygındır. Fakat yüzün pek duygulu, asker. Belki de sen seçeceğin çiçek konusunda akıllıca davranırsın."

Ardında Bryce bir dolu boş laf ediyor: Çiçekler koparılmamalı, oldukları yerde büyümeye bırakılmalı ki diğer insanlar da bakabilsin, vesaire vesaire. Sonra da savaş zamanında insanların çiçekleri kökünden söktüğünü söyler.

Olay şudur: Bir erkek kendisiyle saygıyla konuştuğundan, sokak kızı ilk defa kendine saygı duyar. Hem Bryce'ın cebinde üç aylık savaş maaşı vardır ve bir öpücük bile istemeden hepsini kadına verir. "Açıklama isteme," der ona. "İnsan rüyalarında yaptıklarını açıklamak zorunda değildir." Duraklar. "Savaşta." Tekrar duraklar. "Hayatta." Ulm onu tekrar duraklatır. "Aşkta," der ve geceye karışır.

Sonra kötü asker John Sherwood gelir, kelimenin tam anlamıyla yerlerde sürünmektedir. Sarhoştur ve darmadağındır; siyah bir puro içmektedir. Ordudan ayrılmış, karaborsada köşeyi dönmüştür. Sigara, naylon çorap ve çikolatayla dolu bir bavul taşımaktadır.

Melody kendisine duyduğu saygıyla ışıl ışıl, hâlâ Bryce'ın arkasından bakmaktadır. John arkasından gelir ve, "İngilizceyi çok iyi konuşuyorsun yavrum," der.

"Ne?" diye sorar sokak kızı.

"Diyorum ki, İngilizceyi senin kadar iyi konuşan biri pek çok Amerikan askeri tanımış olsa gerek."

"Beni o adamla konuşurken mi duydun?"

"Seni o *oğlanla* konuşurken duydum. O daha çocuk, hatta

bebek. Gerçek bir erkekle oğlan çocuğu arasındaki farkı sen de bilmiyorsan kim bilir bilemiyorum."

"Ne demek istediğini anlamadım."

John kıza meşhur otuz iki dişini sergileyen gülüşünü gösterir. Buradaki olay da kızın kendine saygısının yıkılmasıdır; beraber uzaklaşırlar.

—+—

Bize oyun kitaplarını satıp telifleri toplayan Boston'daki şirket, prodüksiyonumuzla yakından ilgileniyordu. *Roma*'yı sahneleyecek ilk amatör gruptuk. Şirket bana yazıp özel bir zorlukla karşılaşıp karşılaşmadığımızı sordu.

Sally'nin dükkanına uğrayıp mektubu gösterdim. "Özel zorluklar," dedi, "amma ironik."

"Arthur Garvey Ulm'ın hatalarını bilmek istiyorlar yalnızca," dedim. "Barbell, Oklahoma hakkında bir şeyler duymak istemiyorlar."

"Duymaz olaydım," dedi. Provalar beşinci haftasındaydı, geriye bir hafta kalmıştı. Melody sağ olsun, rezalet durumdaydık. Demek istediğim, gerçekten kepazelikti.

"Belki iptal etsek iyi olacak," dedim.

"New Hampshire yeterince depresif," dedi Sally, "kış geliyor malum."

Melody'nin sorunu, herhangi bir karakter değişimini katiyen gösterememesiydi. Ulm'ın yazdığı şekliyle oyundaki asıl hareket sokak kızının ruhunda yaşananlardı, erkeklerin ona davranışları sonrası kendi hakkında düşündükleriydi. Oyunun kısa önsözünde Ulm şöyle demişti: "*Roma*'nın canlanabilmesi için seyircinin algılayacağı şekliyle Bella'nın ruhu çarpıcı

bir kaleydoskop olmalıdır, cehennemdeki bir aynadan puslu bir şekilde yansıyacak bir kaleydoskop. Bella savaşla yerle bir olmuş bir ülkede muhtaç, köksüz bir genç kadını oluşturan spektrumdaki bir rengi atlarsa, *Roma* başarısız olacaktır."

Ulm'ın önsözünden Sally'ye bahsettim ve Melody'nin kaleydoskop nedir bilip bilmediğini sordum.

"Biliyor," dedi Sally. "Spektrumu da biliyor. Fakat kadın nedir, onu bilmiyor."

"Yani kadının zaman zaman olması *gereken* şeyi bilmiyor demek istiyorsun," dedim.

"Ne anladıysan doğrudur," dedi Sally.

Kasvetli bir sessizlik oldu. Dışarıda akşamüstüydü. Sonra Sally bir anda ağzını eliyle kapattı ve "Hayır, hayır, hayır, hayır!" dedi. Melody'nin taklidini yapıyordu. Provalar sırasında Bryce veya John'u öpmesi gereken bir yere geldiğimizde böyle yapıyordu.

Melody, öpüşmeler arasındaki yerlerde bundan daha iyi değildi. Erkekler ona ne derse desin, ne yaparsa yapsın fark etmiyordu, Fred Lovell'ın kızıydı; asla babasını utandıracak bir şey yapmayacak kızı.

"Belki de Jeanne D'arc rolüne almalıydık onu," dedim.

Sally alaycı alaycı güldü ve, "Jeanne D'arc'ın sakinleştirici alıp durduğunu nereden biliyorsun?" diye sordu.

Her şeye rağmen devam ettik.

Zaten herkes kendi rolünü çoktan ezberlemişti. Sally'ye kostümlü provadan önceki son provada, kostümlü provadan

önceki son provadan evvel söylenmesi normal şeyleri söyledim: "Oyunu çıkardık."

"Sorun şu, oyunun konusu nedir?" dedi. Haklıydı. Melody sahnede Melody'ydi, Bryce Bryce'tı, John John'du, ben de bendim; yine de bir şekilde yolumuz Roma'ya çıkmıştı. Arada bir, birimiz ağzımızı açında hiçbir şeyle alakası olmayan, uzaydan, gaipten *sözcükler*, Arthur Garvey Ulm'ın sözcükleri çıkıyordu.

Oyunu hazır ettiğimizi söylediğimde prova devam ediyordu. Provası yapılan sahnede oynamıyordum. Şans bu ya, John'un sayısız kız arkadaşlarından birinin yanma oturmuştum. Adı Marty'ydi. South Crawfordlu bir garsondu. John'a tapınanların yarısı gibi, bir ara burnu kırılmıştı. Bana öyle geliyordu ki, John'un kız arkadaşlarının yarısının adı Marty'ydi.

Bu Marty kaburgalarıma dirsek atıp, "Şu Bryce Warmergran amma seksi çocuk, değil mi?" dedi. Başı her kahkahayla savruluyordu. Oyunun komedi olduğunu sanıyordu.

Bryce da komikti üstelik, Tanrı yardımcımız olsun. Burnundan kıl aldırmayan, alçıdan düğün pastasına benzeyen Melody'ye de deli oluyordu. Groucho Marx gibi kızın çevresinde dolanıp kıza manalı gözlerle bakıyordu. Ulm'ın senaryodaki talimatlarını böyle takip ediyordu. Talimatlar şöyleydi: "İyi asker Ben'in ruhu en az kızınki kadar saftır; unutmayınız ki bu adam şairdir ve şairlerin tutkuları, tabiatı gereği öngörülemez ve kontrol edilemez."

Marty, Melody'nin babasının duruşmasından endişe duyup duymadığını sordu. Ben de kimsenin duruşmanın ne zaman olacağını bilmediğini söyledim. Belgelere göre hükümetin Barbell'de birçok teftiş ekibi bulunuyordu ve Fred Lovell'ın tam olarak ne yaptığını ve bunu nasıl yaptığını bulmaları için yıllar gerekiyor gibi görünüyordu.

"Melody'ye sorarsan," dedim, "babası sütten çıkma ak kaşık. Babasının yanlış bir şey yapabileceğini tahayyül edemediğinden, hiç endişeli değil." Omuz silktim. "Kim bilir, belki de paçayı kurtarır."

"Doğru," dedi Marty. "Eichmann dışında herkes paçayı kurtarıyor bugünlerde. Lovell serbest mi, tutuklu mu; ne durumda?"

"Kefaletle çıkarmışlardır sanıyorum," dedim.

"Hepsi öyle," dedi.

Tam da o anda Fred Lovell'ın ta kendisi tiyatro salonuna girdi.

Onu görür görmez tanıdım. Fotoğrafları gazetelere, televizyona defalarca çıkmıştı. Tıknaz, ay yüzlü, düğme burunlu, geniş alınlı bir adamdı. Bozuk para büyüklüğünde camları bulunan, metal çerçeveli bir gözlüğü vardı. Çok küçük, kruvaze ceketli, parça parça kontrplaktan yapılmışa benzeyen bir takım giyiyordu. Tek bir yüz ifadesi vardı; o da Kraliçe Victoria'nın suratını asmasına benziyordu.

Onunla tanışmaya gittim. Göğüs cebi dolmakalemlerle doluydu, ceketinin bir yakası Samanyolu gibi ışıl ışıldı. Ceket yakasına en az bir düzine dernek ve vakıf broşu iliştirilmişti ve bir de kola kapağı takmış olsa çok da şaşırmazdım. Tüm bunlara rağmen Fred Lovell'da beni en çok etkileyen şey ağır içki kokusuydu.

Herkes ikazı alsın diye adamı çok yüksek sesle selamladım. "Bay Lovell! Bu ne sürpriz!" dedim. "Geleceğinizi bilmiyorduk!"

Salonun ışıkları yandı. Oyun durdu. Melody sahneden neşeyle çığlık attı. Babacığına koşarak geldi, kollarını adama doladı. Adamın üstündeki alkol kokusunu alınca ne yorum yapacağını merak ettim.

"Ah babacım, babacım, babacım," dedi, "yine tıraş sonrası losyonunu fazla kaçırmışsın."

Sally duruma bakınca en baştan da başlayabileceğimizi söyledi, biz de öyle yaptık. "Bay Lovell," dedi, "bir yer seçip oturursanız... Kızınızla gurur duyacağınıza eminim."

"Hep duydum," dedi adam. "Gurur duymamak için hiç sebebim olmadı."

Seyirciler altı kişiydi ve üç yüz boş koltuk vardı. Lovell durumu inceledi; sanki W.C. Fields bilardo atışını bulmaya çalışıyordu. Sonra benim kalktığım koltuğa oturdu; koltuk John Sherwood'un kırık burunlu kız arkadaşının yanındakiydi.

"Sen de oynuyor musun?" diye sordu kıza.

"Yok, oynamıyorum."

"Niye yüzün böyle boyalı o zaman?" diye sordu tekrar adam.

Salon ışıkları sönmeden birkaç saniye önce genç bir yabancı salona girdi ve en arka sırada bir koltuğa oturdu. Uzun saçlıydı, giysisinin önü de kapalı değildi ama ben bu adamın federal ajan olduğunu varsaydım. Fred Lovell'ı izleyip, kaçmadığından emin oluyor diye düşündüm.

İlk perdede rolüm olduğundan sahnede bulunmak zorundaydım. Sözüm yoktu. Sadece iki kere sahnenin bir yanından diğer

yanına alaycı bir şekilde yürüyordum. John Sherwood'la beraber kulisteydim. Melody sokak lambasının altında perdelerin açılmasını bekliyordu.

"Aman da *aman*!" dedi John bana. "Amma kadın gelmiş be." Dudaklarını şapırdattı. "Cuma günkü öpüşmeyi dört gözle bekliyorum! Ağzımın suyu aktı vallahi, bir erkeğin yaşayabileceği en iyi öpüşme olacak kesin."

"Burnu kırık değil diye kızla dalga geçmene gerek yok," dedim.

"Bana kırık burunlu bir kız göster," dedi, "ben de sana erkeğin mutluluğunu önemseyen bir kadın göstereyim." Başını iki yana salladı ve öbür tarafta sırasını bekleyen Bryce'a baktı. "Cuma gecesi öpücüğü mucizesinin öldüreceği oğlan işte burada."

"Öldüreceği mi?" diye sordum.

"Herhangi bir hastalığa bağışıklığı olduğunu sanmıyorum," dedi John. "*Hiçbir şeye* maruz kalmamış."

Sonra perde kalktı.

Melody sokak lambasının yaydığı ışık dairesinde dolandı. Böyle yapmasını Sally söylemişti. Melody ona, "Neden?" diye sormuştu. Melody kostümlü değildi, ancak uzun saplı, kocaman, parlak, gerçek deri bir çantayı sallıyordu. Düşünceleri ne kadar saf olursa olsun, Bryce Warmergran dışında herkes kızın ne olacağını anlıyordu.

John'un kız arkadaşı, "Ha!" diye bağırdı. Kız oyuna bayılıyordu.

Sonra, sahnedeki kimse hiçbir şey diyemeden Fred Lovell korkunç bir şekilde, "İndirin şu perdeyi!" diye gürledi.

Perde indi. Salonun ışıkları yandı. Kulübün başkanı olarak ben bu manyak adamla tartışmaya gittim. Ayağa kalkmıştı. Mosmor kesilmişti. Önü açık trençkotlu genç yabancı da ayaktaydı.

"Bu pis oyunu derhal durduruyorsunuz!" dedi Lovell.

"Anlayamadım?" diye sordum.

"Benim tatlı kızım..." Kelimeleri boğazında boğuldu. "Hayatımdaki en kusursuz, tek kusursuz kişiyi bir sokak lambasının altına, çanta sallamaya koymuşsunuz! Memnun değilim. Hem de hiç memnun değilim!"

Melody kulisten çıkıp geldi; korkudan kaskatı kesilmişti.

"Derhal çıkıyoruz buradan!" dedi Lovell kızına.

"Barbell'e mi dönüyoruz, babacığım?"

"Teyzenin evine dönüyorsun."

"Seninle gelemez miyim?"

"Henüz olmaz, canım. Sonra. Bu sırada, bu insanlardan uzaklaş ve uzak *dur*! Sana zararlı bunlar. Anladın mı?"

"Anladım." Melody tartışmaya niyetli değildi. Babasının koluna girdi ve uzaklaştılar.

Onlar gidince genç yabancı da salonu terk etti. Kapıyı ardından çarptı.

Sally'ye döndüm. "Pis zihninden neler geçiyor?" diye sordum.

"Adam ağlıyordu," dedi Sally.

"Gözleri bana kuru gibi geldi."

"Kimden bahsediyorsun?" diye sordu.

"Lovell'dan," dedim. "Tartuffe." Tartuffe, bir keresinde sahnelediğimiz bir Fransız oyunundaki ikiyüzlü adamın tekiydi.

"Trençkotlu genç adamdan bahsediyordum ben," dedi.

"Federal ajanlar," dedim ona, "asla ağlamaz."

Sonraki akşam, haber tüm gazetelerdeydi. Fred Lovell kanunun elinden kaçıyordu. Mahkemeden kaçmıştı. Melody'yi teyzesine götürdükten hemen sonra Kanada sınırına yol almış, sınırı geçmiş ve Montreal'e ulaşmıştı. Montreal'den Brezilya uçağına atlamıştı.

Seksen bin dolarlık kefaleti yandı, diye yazıyordu gazeteler. Para Lovell'a ait değildi. Barbell'de yaşayıp Lovell'a inanan sıradan vatandaşlar tarafından toplanmıştı.

Yanda fotoğraflı, çirkin bir hikaye de vardı. Fotoğraflar Fred Lovell'ın metresine aitti. Kadın upuzun kirpikli, uzun elmas küpeli, gür sarı saçlı, kokoş bir tipti. New Orleans'ta, Brezilya'ya gidecek bir uçağa binerken görülmüştü.

"Bunun oyunla alakası ne?" diye sordu karım bana, akşam yemeğinde.

"Oyunla alakası yok," dedim.

"Gerçek soruyu sormaya korkuyorum."

"Melody'yle alakası ne?" diye sordum. "Tanrı bilir. Sally kıza tüm gün telefon etti ama Melody telefonlara çıkmıyor. Kendini odasına kilitlemiş."

"Kapı içeriden mi, dışarıdan mı kilitli?"

"Güzel soru. İçeriden."

Telefon çaldı. Açtım. Arayan John Sherwood'du. O akşam kostümlü prova olup olmayacağını merak ediyordu.

"Sence?" diye sordum.

"Aklıma bir şey geldi," dedi. "Posterler asıldı, haftalardır reklamımız yapılıyor, biletlerin de neredeyse hepsi satıldı. Dekor ve kostümlere de iki yüz dolar yatırdık..."

"Lafı dolandırma John."

"Kız arkadaşıma Bella rolünü versek ya?" dedi.

"Marty'ye mi?" diye sordum. "Rol yapabiliyor mu?"

"Melody yapabiliyor muydu?" diye sordu John. "En azından Marty oyunun konusunu biliyor. Neredeyse her provayı izledi. Önümüzdeki cumaya kadar üç gün boyunca onunla çalışırsam, sahneye çıkmaya hazır olur."

"Denemeye değer," dedim. "Herkesi arayıp planlandığı gibi kostümlü prova olacağını haber vereyim."

"Oyun devam etmeli," dedi John.

"Doğru dedin," dedim.

O akşam salona gittiğimde yabancı genç yine arka sıradaydı. "Bir şey sorabilir miyim?" diye sordum.

"Sor bakalım."

"Belki yanıt vermemen gerekiyordur, belki de sormamam gerekiyordur ama... Federal ajan mısın sen?"

"Federal ajana mı benziyorum?"

"Yakından benzemiyorsun," dedim.

"O halde seni ulaştığın sonuçla baş başa bırakıyorum," dedi.

"Fred Lovell'ın peşindeysen şansına küs, kuş yuvadan uçtu."

"Hayatın cilvesi," dedi.

Konuşmamızın sonu böyle geldi. Öne doğru ilerledim, ken-

di işime baktım. Prova henüz başlamamıştı ama John'un sevgilisi sokak lambasının altında hazırlanıyordu.

"Kıvırabilecek mi?" diye sordum Sally'ye.

"North Crawford Maske ve Peruk Kulübü'nün tarihinde ilk defa polis baskını gerçekleşecek," dedi Sally.

Ne demek istediğini anlamıştım. Marty, Arthur Garvey Ulm'ın başyapıtını kepaze, pis, ucuz bir oyuna çevirecekti.

"Bryce kızı gördü mü?" diye sordum.

"Bembeyaz oldu, ortadan kayboldu. Bodrumda bir yere saklandı diye düşünüyorum."

Sonra içeri Melody girdi. Gözleri kıpkırmızıydı ve çevrelerinde halkalar vardı ama çok sakindi. Takma kirpikler, ağır rimel ve yanaklarında yuvarlak şekilde sürülmüş allıkla kendine makyaj yapmıştı. Ve ağzı, kitaplarda dendiği gibi, kan kırmızı bir yarıktı.

Kızdan öylesine bir trajedi ve soyluluk yayılıyordu ki herkes yolundan çekildi. Melody'yi görünce Marty tek kelime etmeden sokak lambasının altından kayboldu.

Melody sahneye çıktı, spotların altından bize baktı, gözlerini uzunca süre kapalı tuttu ve sonra açtı. "Başlayalım mı?" dedi.

Aman Tanrım, nasıl bir performanstı öyle! Melody sahnede devleşmişti. Kibritçi Kız'dan Hazreti Meryem'e her türlü kadını canlandırırken seyirciler sesli sesli ağlıyordu.

Öpüşme zamanı geldiğindeyse, kız gerçekten öpüştü. Bryce'ı ilk öptüğünde, adam gözlerinin yalnız beyazı görünerek geldi kulise. John kızla ilk öpüştüğünde sahneden çıkışını gerçek bir

erkek gibi yaptı. Ancak seyircinin gözünün önünden çekildikten sonra ellerinin, dizlerinin üzerine çöktü.

Melody ilk perdenin sonunda sahneden inince kollarımın arasına aldım onu. "Bu kulübün gördüğü en iyi aktrissin!"

"Ben Bella gibiyim!" dedi. "Çöpüm ben! Rezilim!" Kollarımın arasından çekildi, John'a gitti ve kollarını boynuna doladı. "Senin ihtiyacın benim, benimki de sensin," dedi. "İkimiz kaçalım buradan," dedi.

John'a göre hava hoştu. "Tamamdır bebek," dedi. "İkimiz, nasıl istersen öyle olsun."

Seyirci kapısı açıldı ve yabancı genç içeri girdi. Daha deli kimseyi görmemiştim. John'u kenara itti ve kollarını Melody'ye doladı. "Seni dünyada hiçbir kadının sevilmediği kadar seviyorum! Benimle evlenmeni dilemeyeceğim. Benimle evlenmek *zorundasın*. Başka seçenek yok! Bu iş böyle olmak *zorunda*!"

"J. Edgar Hoover bunu duyana kadar bekle," dedim.

"Onun bununla ne alakası var?" diye sordu.

"Gördüğüm en dağınık federal ajan sensin," dedim.

"Ben federal ajan değilim," dedi.

"Kimsin o halde?" diye sordum.

"Ben bir oyun yazarıyım," dedi. "Adım Arthur Garvey Ulm."

BÖLÜM ÜÇ
NEHİR KIYISINDAKİ CENNET

Avcı koruda yanlarından geçerken, kızla oğlan birbirlerini tanımıyormuş, ayrı ayrı yürüyüşe çıkmış, kuş arıyorlarmış gibi davrandılar. Avcı ikisine de kanmadığını yeterince iyi ifade edecek derecede keyifle baktı; genç âşıkları görünce tanır ve severdi.

Adam uzaklaştıktan sonra ikisi taşla oynamaya devam ettiler.

Oğlan on yedi yaşındaydı; uzun boyluydu ve hâlâ uzuyordu. Ev yapımı merdiven kadar zarafet yoksunuydu. Bilekleri kalın, omuzları hâlâ dardı. Ayaklarıyla elleri büyüktü ve bacakları uzundu; akrobatların kullandığı ayaklıklar üzerinde yürür gibi ormanı geziyordu. Yüzü, uzun süredir bu kadar yüksekte olduğuna şaşırmış, tatlı, ciddi bir çocuğun yüzüydü.

Yoldan çekildi ve sırtını bir ağaca yasladı. Hızlı hızlı, mutlulukla ve gözünü dört açmış halde nefes alıyor, kızın taşı tekmelemesini bekliyordu.

Taş, bülbül yumurtası gibi minik ve maviydi. Patikanın üstündeki nemli yosunlarda duruyordu. Kızla oğlan taşı bulduk-

ları araba yolundan beri bir buçuk kilometredir sırayla tekmeliyorlardı.

Taşın on beş metre ötesinde, patika artık bir nehirde sona eriyordu.

Kız on dokuz yaşında, ufak tefek, olgundu ve ipeksi kaslara sahipti. Güzel hatları kız taşa yürüyüp, hedef alıp, taşı tekmelerken ciddi bir konsantrasyon içinde hareket ediyordu.

Taş patikadan aşağı seke seke giderken, oğlan taşın ardından bocalayıp çırpınarak fırladı. Vuracak gibi yaptı, hayali bir rakibi blokladı ve taşa tekrar tekme attı.

Taş alçaktan, hızla uçtu; nehre çarptı ve belli belirsiz parlayarak hızla battı ve gözden kayboldu.

Oğlan dönüp muzaffer bir edayla kıza gülümsedi; sanki dünya onunki gibi erkeksi bir güce hiç şahit olmamıştı.

Kızın gözleri, oğlanı hayal kırıklığına uğratmadı. Sevgi ve hayranlıkla bakıyordu. "O kadar uzağa tekmelememeliydin," dedi. "Nehrin içine kadar atmamalıydın. Saklayacaktım. Saklamak istiyordum."

"Eve giderken bir tane daha tekmeleriz," dedi oğlan. "Onu saklayabilirsin."

"Yenisi bu kadar güzel olmaz," dedi kız. "Hiçbir taş o kadar güzel olmayacak."

"Taş taştır," dedi oğlan.

"Bir erkekten de böyle konuşması beklenirdi," dedi kız. "Ne saklanır, ne atılır anlamak için kadın gözü lazım." Nehrin kenarındaki yassı bir taşa oturdu ve yanındaki yere eliyle vurdu. "Otur buraya. Kuru."

Oğlan kızın gösterdiği yeri düşündü, sonra kızdan on metre

uzakta, güneş vurmayan, kamış tomruklarıyla diken diken olmuş, ıslak bir yeri seçti.

"Orada hakikaten rahat mısın?" diye sordu kız. "Güneşte oturmak istemez misin?"

"Rahatım," dedi oğlan. "Gerçekten." Rahatsız olmaktan, kızdan uzak durmaktan çarpık bir keyif alıyordu.

"Elmadan önce cennet böyle bir yer olsa gerek," dedi kız. "Basit. Temiz."

"Aynen," dedi oğlan.

Bir arada ve yalnızlarken, geçirdikleri anları sevgi sözcükleriyle kız süslüyordu. Oğlanın yanıtları ilgisiz, medeniyet dışı sayılabilecek homurdanmalardı. Düşünceleri belirsiz ve puslu gurur ile huzur hissiyatından ibaretti.

"Yalnız iki insan, hayvanlar ve bitkiler," dedi kız. "Pek sessiz." Ayakkabılarını çıkarıp ayak parmaklarını suya sokmak için bacaklarını esnetti. "Söylediğimiz her şey de ilk defa söyleniyor. Sadece bizimle alakalı," dedi. "Başka hiçbir yerde kimse yok."

"Şey," dedi oğlan. Gözlerini umursamazca kızın pembe ayak parmaklarından ve baldırlarının kıvrımlarından öte yana çevirdi. Cebinden bıçak çıkarıp bir fidanın kabuğunu soydu. "Bence nerede olduğumuzu merak ediyordur," dedi.

"Olmamız gereken yerdeyiz," diye yanıtladı kız.

"Niye böyle yaptığımızı anlatmak için nasıl bir hikaye uyduracağımızı bilmiyorum," dedi. "Böyle iki deli çocuk gibi taşın birine tekme atıp koşmamız..."

"Hikaye uydurmak zorunda değiliz," dedi kız. "Çocuk muyuz biz? Bugün çocuk olmayı bıraktığımız gündür."

Oğlan kafasını şaşkınlıkla iki yana salladı. "Delilik! Bunu yapmak Ay'a gitmek kadar olası geliyordu bana."

"Oluveren şeyleri seviyorum," dedi kız. Olanlar onu şaşırtmamış, afallatmamış gibiydi.

Oğlan gizemi düşünürken suratını astı. "Gördüğüm en delice şeydi," dedi. "Kimseyi rahatsız etmemeye çalışıyor, araba yolunda öylesine duruyor, hiçbir şey düşünmüyordum. Sonra taşı gördüm. Sonra sen geldin, ben taşı tekmeledim, sonra sen tekmeledin..."

"Şimdi de buradayız," dedi kız. "Seni camdan uzun süredir izliyordum."

"Öyle mi?" diye sordu oğlan.

"Sana baktığımı hissetmedin mi?" diye sordu kız. "İnsanlar bana baktığında hep hissedebiliyorum."

Yontmayı bıraktı ve yüzü kızardı; kızın kendine gizli gizli bakmasını düşünüyordu. "Başka dünyalardasın sanıyordum," dedi. "Düşünüp yapman gereken şeylerle birlikte..."

"Sana bakıyordum," dedi. "Çok uzun, çok yakışıklısın."

"Ben çok şapşal görünüyorum," dedi oğlan.

"Hayır," dedi kız.

"Öyle düşünmeyen tek insan sensin," dedi oğlan.

Kız oğlanın kendine acımasından bunalarak saçını savurdu.

Oğlan utanmıştı. Utancını hızla kalkıp ellerini silkerek gizledi. "Geri dönsek iyi olacak," dedi.

"Ben dönmeye hazır değilim," dedi kız.

"Peki madem, ne zaman hazır olursan gidebiliriz."

"Birbirimize söylememiz gereken şeyler olması gerekiyor sanki."

Oğlan omuzlarını silkti. "Bence konuşacağımız her şeyi ko-

nuşmuşuzdur," dedi. "Birbirimize söyleyeceğimiz her şeyi iki yüzer kere söylemişizdir."

Kız nehrin ötesine doğru baktı ve gözleri ciddi bir düşünceyle büyüdü. "Belki beni öpsen," dedi aklı başka yerde, "bu söylenmesi gereken her şeyi söyler. Öper misin beni?"

Oğlan ürktü. "Niye istemeyeyim, tabii isterim," dedi. "*Hemen* mi?"

"Lütfen," dedi kız. "Çok iyi olur."

"Tabii, tabii," diye yanıtladı oğlan. Kıza doğru ayaklarını sürüye sürüye, kolları önünde yüzgeçmiş gibi gevşek, yürüdü. Kıza tepeden bakarken aptallık hissine boğuldu; sırıtıyor, ayaklarını sürüyordu. Sanki eşek şakası yapılıyordu. "Alnından mı?"

"Olur," dedi kız.

Oğlan kızı alnından hafifçe öptü; düşen kuru bir yaprak gibiydi öpücüğü. Çekilemeden, kız yanağını oğlanınkine bastırdı. Yanağı alev alevdi ve oğlanın yanağı da güneşsiz, nemli, diken diken yerine dönerken yanıyordu.

"Oldu mu?" diye sordu kıza.

"Harika. Beni ilk defa öptün. Neden?"

"Nereden çıktı şimdi?" dedi oğlan. Elleri havada şekilden şekle giriyordu. "Yani... ne bileyim... öyle çok da şey değil, o kadar."

Oğlan kendisini öptüğünden beri kızın yüz ifadesi değişmemişti. Kız hâlâ suya koca koca gözlerle bakıyordu. "Ne düşünüyorum biliyor musun?" diye sordu kız.

"Hayır."

"Bence neredeyse her şey çok şey," dedi kız. Ayağa kalktı ve ayakkabılarını giyerken oğlana sahiplenen bir tavırla baktı. "Bunu da söylediğime göre, geri dönme zamanı gerçekten geldi."

Rahatlamışa benziyordu.

Eve dönüş yolunda kız huzurlu ve tepkisizdi.

Oğlan bu sefer beyaz bir taşı patikadan aşağı tekmeledi. Kızın gözlerinin önünde meydan okurcasına dans ettirdi. Kız hiç dikkatini vermeyince kendini aptal hissetti.

Taşı çalıların altına tekmeledi, ellerini ceplerinin dibine kadar soktu, omuzlarını kamburlaştırdı ve kendi düşüncelerine dalmaya çalıştı.

Kızdan ne kadar hoşlandığını söylemediği için, öpücüğü kendi düşünemediği için kızın kendisine kızıp kızmadığını merak etti. Bir keresinde, kız ona başka birini sevdiğini söylediğinde oğlanın konuşmasını beklemişti. Oğlan da neredeyse hiçbir şey söylememişti. Bir şeyler söylemek istemişti. Ancak söyleyecekleri aklından uçup gitmiş, oğlanı salak gibi ortada bırakmıştı.

Avcıyla tekrar karşılaştılar. Avcı oğlana erişene kadar gözlerini mütevazı bir şekilde yerde tuttu. Sonra aniden oğlana bakıp tek gözünü kırptı. Avcının yüzündeki kırışıklıklar, şehvetli tek gözünün çevresinde anafor oluşturuyordu.

—✦—

Oğlan ve kızı beyaz evin kapısında, kırklarının sonundaki zayıf bir kadın karşıladı. Düğüne uygun giyinmişti. Arkasındaki evin loş ışığında insanlar gümüş parlatıyor, camları siliyor, vazolara çiçekler yerleştiriyor, zaten pırıldayan koyu renkli ahşabın tozunu alıyordu. Bir yerde elektrik süpürgesi halıların altını kokluyor, dolaplara çarpıyordu.

"Nerelerde kaldınız?" diye sordu kadın memnun olmayan bir tavırla. Mendilini elinde çevirip duruyordu. "Misafirler bir saate kalmadan burada olur."

"Yeterince vaktim var, Mary Teyze," dedi kız. "Her şey hazır. Onlarca kez üstümde denedim, hiçbir kusuru yok."

"Annenle baban hayatta olsa," dedi kadın, "*onlara* böyle davranamazdın; tek kelime etmeden çekip gidemezdin."

"Yapmam gereken bir şeydi," dedi kız. Teyzesine mantıklı mantıklı baktı. "Yapmak zorundaydım Mary Teyze, yoksa yapmazdım."

"Bana *haber vermen* gerekirdi," dedi kadın.

"Olana dek olacağını bilmiyordum ki," dedi kız. "Şimdi gidip hazırlanacağım." Teyzesinin yanından geçti ve merdivenleri ikişer ikişer tırmandı.

"Heyden!" diye seslendi teyzesi arkasından. "Diğer insanlara karşı birazcık sorumluluk hissetmeyi öğrenmenin vakti geldi!" Kadın oğlana döndü. "Sen de hazırlansan iyi olur."

"Pekala."

"Ne diyeceğini biliyor musun?" diye sordu kadın.

"Evet," dedi oğlan.

"Söylemeden önce boğazını temizle ki sesin çatlamasın."

"Çatlamaz."

Kadın oğlana bakarken yüzü yumuşadı. Endişesinin yerini şefkat aldı. "Ah tatlım, o zaman kesin ağlayacağım," dedi. "Sen konuştuğunda dayanamayacağım." Gözlerinin kenarlarında yaşlar belirdi. "Kimse dayanamayacak," dedi. "Orada öyle dimdik duracaksın..."

"Aynen," dedi oğlan, ikisi adına da utanmıştı. Kadının yanından geçip gitmeye çalıştı ama kadın kıyafetinin kolunu yakaladı.

"Ne demek olduğundan, ne kadar duygusal bir şey söyleyeceğinden haberin var mı?" diye sordu kadın.

Soru ve gözyaşları oğlanı rahatsız etti. "Tabii, herhalde," dedi oğlan.

"*Gerçekten* var mı?" diye sordu kadın ısrarla.

"Evet dedim ya, evet!" dedi oğlan. "Evet diyorum!"

Kadın oğlanın kolunu bıraktı ve bir adım geri çekildi. "Niye böyle parlayıverdin?" dedi.

Oğlan öfkeli bir şaşkınlıkla kollarını uçacakmış gibi açıp kapattı. "Ne bileyim!" dedi. "Herkes bana gel diyor, çekil diyor, konuş diyor, sus diyor, otur diyor, kalk diyor!" Düğünü cehenneme yollar gibi ellerini savurdu. "Ne bileyim! Herhalde erkeklerin aklının ermeyeceği bir mesele! Her şey bittiğinde derin bir oh çekeceğim." Oğlan kadından uzaklaştı. "Her şey bittiğinde," dedi, "belki tekrar kendi hayatım olur."

Oğlan, damat ve sağdıç, büyük beyaz evin nemli mahzenindeydi. Düğün davetlilerinin ayakkabıları üst katta yere sürünüyordu.

Damat su sayacının kapağını açtı, sayacı mantıklıca okudu ve kapağı şaklatarak kapattı. "Senin yukarıda olman lazım değil mi?" diye sordu oğlana.

"Git bak bakayım, orada mıyım?" dedi oğlan. "Burada olmamam gerekiyorsa, bir kadın gelip beni kulağımdan tutarak olmam gereken yere götürür. Burada sizinle durmayı yeğlerim."

"Pek konuşkan değiliz," dedi sağdıç.

"Böyle bir durumda kim konuşkan olur?" dedi oğlan.

Damat gülümsedi. "Duyan da evlenen *sensin* sanır," dedi. Elini sağdıca uzattı. "Çıkar bakayım şu matarayı."

Sağdıç damada gümüş bir matara uzattı ve damat içti. Gözleri açık, oğlana bakarak içti.

Anın dostâneliği çocuğun içini ısıttı. Burada en azından tanıdığı ve sevdiği iki adamın yanında, kadınların gizeminden uzakta, rahattaydı. Burada ondan beklentiler, kafasını karıştıracak duygular yoktu. "Kusura bakmazsanız ben de içmek istiyorum," dedi.

Damat matarayı düşünmeden uzatacak oldu. Sonra geri çekti. "Olmaz," dedi şakacı bir şekilde, "reşit olmayan bireyi suça itmek olur."

"Daha kötüsü," dedi sağdıç, "sağlığını yerle bir eder."

"Öyle ya," dedi damat. "Daha büyüyecek. Fiziğini tehlikeye atmasına izin veremeyiz. Bu fiziğiyle bir gün bir kadını çok mutlu edecek."

Sonraki an sonsuzluk kadar uzun sürmüş, oğlanın uzanmış eli boş kalmıştı.

Şimdi damadın da kendi dostu olmadığını görüyordu; ne kadar çirkin olduğunu, dişlerinin ne kadar büyük ve beyaz, dudaklarının fazlaca kalın olduğunu, gözlerinin fazlaca aç baktığını gördü. Damadın gülümsemesi bitmek bilmiyor, riya ve alayla parlıyordu.

Ormanda kızın yanağının hissini hatırladı oğlan. Kendi yanağı tekrar yandı. Ansızın damada ormandaki yürüyüşten, nehir kenarındaki sükundan, öpücükten bahsetmek istedi. Dudağını büküp damada milyon yıl yaşasa böyle sevilmeyeceğini söylemek istedi.

Fakat bir şey söylemedi. Duygusuz duygusuz baktı.

"Şaka yapıyordum," dedi damat içten bir şekilde. "Hadi be oğlum, gemilerin batmış gibi asma suratını. İçmek konusunda şaka yaptın sandım." Oğlanın elini alıp erkekçe sıktı. "Hadi beeee, bütün gün birbirimize kızgın mı kalacağız?"

Damat tekrar şefkatli, yakışıklı bir arkadaş olmuştu.

Oğlan yaz yağmuru gibi gelip giden gürültülü duygulardan şaşkına dönmüş bir şekilde uzaklara baktı. "Bozulmuş gibi yapıyordum şakacıktan," dedi.

Zayıf kadın merdivenlerden aşağı seslenerek oğlanı çağırdı. "Acele et!" dedi.

"Bana şans dileyin," dedi damat, oğlanın elini bırakırken.

"İyi şanslar," dedi oğlan.

"Teşekkürler," dedi damat. "İhtiyacım olacak."

Oğlan tekrar kızla yürüyordu. Bu sefer kız kolundaydı.

Kalbi göğsünden fırlayacak gibi çarpıyordu. Artık konuşmaya, kıza onu sevdiğini söylemeye hazırdı. Kelimeleri dilinin ucunda, ruhunu yakıyordu.

Fakat kızın eli soğuk, kolu tahta gibi kuruydu. Yüzü kendisiyle alakası olmayan bir gülümseme halinde donmuştu.

Oğlan çok geç kalmıştı. Nehir kenarında cennetteyken yakaladığı şansı kaçırmıştı.

Yalnız, yapayalnızdı.

Kızı bırakıp oturdu. Zihni boştu, yalnızca renk ve ses kitlelerine duyarlıydı.

"Bu kadını damada kim verecek?" diye sordu rahip.

Oğlan ayağa kalktı. "Ben vereceğim, erkek kardeşi," dedi.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ENAYİNİN PORTFÖYÜ

Herkes benim sattığım şeyi almak ister; çünkü sattığım şey, zengin olmak için hangi tahvil veya bonoyu, ne zaman almak ve satmak gerektiğine dair tavsiyeler. Uzman seviyesinde tavsiyeler veriyorum ve o seviyede kalsın diye de çok çalışıyorum. Yalnız, benim tavsiyelerim ne kadar iyi olursa olsun herkes benim müşterim olamaz; çünkü herkesin risk sermayesi, yani borsaya ve bana yetecek kadar parası yok.

Risk sermayeleri hakkında konuşanlardan başka insanlarda da bu para var ve mesela yemeğe gittiğimde, bu ağzısıkıları keşfedip benim yardımımı kabul ettiklerine göre çok zeki kişiler olduklarına ikna etmek de benim işim. Yardımımı kabul edenler zeki gerçekten. Heyhat, Amerika'nın şu halinde kimin risk sermayesi var, kimin yok diye anlamaya çalışmak kabus gibi.

Apartmanımın önünde senet satan derbeder, küfürbaz adama portföy oluşturma, yani tahvil biriktirme teklifinde bulunmak hiç aklıma gelmedi. Adam öldüğünde polis adamın yata-

ğının içinde 58.000 dolar risk sermayesi buldu. Daha kötüsü, ben şoktan çıkana kadar varisi tüm parayı Florida'daki bir motele yatırdı.

İnsanın üstü başı cebine dair fikir vermiyor. Fötr şapka, bankacıların giydiğine benzeyen gri takım, hangi gruba ait olduğunu gösteren bir kravat ve pırıl pırıl parlayan siyah ayakkabılar, bir insanın risk sermayesine dair ancak kulaklarının şekli kadar işaret ediyor. Biliyorum ne diyeceğinizi. Ben fötr şapka ve hangi gruba ait olduğumu gösteren bir kravat takarım, bankacıların giydiği gri takım ve pırıl pırıl siyah ayakkabılar giyerim.

Kısacası müşteri bulmak şans işi; hem nereden gelecekleri ve neye benzedikleri de belli değil.

Bir müşterim beni devraldı; tanıştığım en tutucu görünümlü genç adam. Onu biraz bile spekülatif (hızla değeri artabilecek veya azalabilecek, muhtemelen artabilecek) yatırımlara ikna edebileceğimi düşünmüyordum. Fakat onun 20.000 dolarlık portföyünü elimden geldiğince sabit ve tutucu yönettiysem de parasının 10.000 dolarını çöpe attı; bense onda hâlâ hiçbir pişmanlık emaresi göremiyorum.

Adı George Brightman. Bu genç adam beni kendisini evlatlık edinen ana babasından devraldı. Ebeveyni ilk müşterilerimdendi. Portföylerini yola sokmamdan sonra yaşamlarını bir trafik kazasında yitirdiler ve ben de portföylerini evlatlıkları ve varisleri George adına yönetmeye devam ettim.

İşimle gurur duyuyorum, özellikle de ilk zamanlarda gösterdiğim gayrete karşı bir şefkat besliyorum. Brightman portföyünde iyi iş çıkardım; dengeli ve kuvvetliydi. Bir anlamda sevgi işiydi çünkü Brightmanlar portföy bir gün George'un olsun istiyorlardı ve George'u çok seviyorlardı. Portföyün Geor-

ge'a ait olacağı gün herkesin tahmininden erken geldi ve onun için oluşturduğumuz küçük ama derli toplu finans mabedini yok etmeye başlaması midemi kaldırıyordu.

George kendisiyle tanışmamdan altı ay önce müşterim olmuştu. Chicago Üniversitesi'nde ilahiyat okuyordu ve işimizi mektuplaşarak veya telefonlaşarak sürdürüyorduk.

Ailesi bana adamın ne kadar temiz, nazik, harika bir adam olduğunu, ilahiyat okumak için çalıştığını anlatmıştı ve telefon konuşmalarımızla mektupları farklı bir şekilde düşünmeme neden olmamıştı. Parası konusunda çok açıkyürekli ve insanlara güvenmeye hazır olduğunu *düşünmüştüm* ama neyse ki parası dürüst bir adamın elindeydi ve böylece bana 20.000 dolarıyla istediğimi yapabileceğimi söyleme lüksüne sahipti. Bazen sorularıma ve önerilerime yanıtları öyle ilgisizdi ki portföyü umursuyor mu veya ne olduğuna ve nasıl çalıştığına dair fikri var mı diye merak ediyordum. Derken ilgisiz davranmayı bıraktı.

Bu değişiklikten beni haberdar eden ilk şey George'dan gelen, 519.29 dolar istediğini söyleyen mektuptu. İlk bakışta mektup sahteye benziyordu ve sahtekarın birinin George'un aklı havalardayken ceplerini karıştırması ihtimalinden şüphelendim. Bildiğim kadarıyla George'un elyazısı istikrarlı yel önünde denizde ilerleyen gemi gibi düzenli ve sessiz bir biçimde kuvvetliydi. 519.29 dolar talebi çalakalem ve istikrarsızdı.

Mektubu George'un eski mektuplarıyla karşılaştırınca anladım aynı elin bu iki mektubu yazdığını. İstikrarlı gemi fırtınaya tutulmuştu.

"Ben George Brightman," dedi nazikçe, ofisime girerken.

"Söylemeseniz de anlardım," dedim. "Ailenizle çalışırken

pek çok fotoğrafınızı gördüm. Cenazede de sizi göz ucuyla görmüştüm."

"O aralar kimseyle tanışasım yoktu."

"Herkes durumunuzu anlayışla karşıladı."

Bir erkeğe göre ziyadesiyle ufak tefekti; 1.70 boylarında falan olmalıydı. Yüzü fotoğraflarından hatırladığım gibi sakin, ışıl ışıl ve samimi değildi. Cenazede gördüğümdeyse yüzü haliyle, kederle lekelenmişti. Şu anda gördüğüm yüzü huzursuz ve heyecanlı, biraz deliydi, koyu gri flanel takımı ve siyah kravatıyla zıtlık halindeydi.

Onunla hoş, sakin bir sohbeti dört gözle bekliyordum ancak acelesi vardı.

"Param nerede?" diye sordu.

Ona istediği miktar değerindeki kişisel çekimi verdim. Avuçlarımı birleştirdim, dudaklarımı sağduyulu bir şekilde büktüm ve geriye yaslandım; uzman resmi çiziyordum. "Elinizdeki para Nevada Maden ve Sondaj'ın yüz hissesinin satılmasından geliyor," dedim. "Bu durum portföyünüzü doğal kaynaklar yönünden zayıf, kısmen dengesiz hale getiriyor. Bana soracak olursanız..."

"Her şey için teşekkürler," dedi George. "En iyi ne diyorsanız o olsun." Ofisimden çıkmaya hazırlandı.

"Dinleyin! Bir saniye!" dedim. "Nevada Maden'den bin dolar elde ettik; elinizdeki çekin üstüne 480 dolar kadar daha ekstradan paranız var. Elinizde kalan 480 doları akıllı bir yatırım için kullanabileceğiniz nezih, küçük, fakat eski ve iyi yönetilen bir çinko şirketi var. Kaybettiğimiz dengenin bir kısmını sağlar ve..."

"Ben alabilir miyim?"

"Çinko şirketindeki hisseleri mi?"

"Fazla parayı," dedi George. "480 doları."

"George," dedim sakin sakin, "ne için istediğinizi sorabilir miyim?"

"Belki sonra söylerim," dedi George gözleri parlayarak. "Para benim, değil mi?"

"Para sizin, George. Kimse sizin değil diyemez. Ancak..."

"Daha fazla para istersem de sizden bir şeyler satmanızı istememem yeterli. Böyle yapılıyor, değil mi?"

"Dolar sayacı gibi, George," dedim bitkin bir havayla. "Ancak..."

"İyi madem. Elinizdeki fazla nakit için de bana çek yazabilirsiniz o halde." Terimleri kullanmak onu memnun ediyordu.

Çeki yavaşça yazdım. "Belki bana düşmez George," dedim, "ancak umuyorum ki paranızı ikiye katlayacağını söyleyen jilet gibi biriyle tanışmadınız?"

"Doğru zaman gelince her şeyi anlatacağım," dedi George.

"O zaman iş işten geçmiş olacak," dedim ama gitmişti bile.

Ben sanatçı değilim; ancak dürüstçe söyleyebilirim ki işim resim yapmaya çok benziyor. Dengesi bozulmuş bir portföy görmek beni çılgına çevirir, tıpkı doğru yapılmamış bir resmi görmenin bir ressama zarar vermesi gibi. George'un kendi portföyünü bir resmin ortasında oyuk açarcasına yağmalamasından sonra başka hiçbir şey düşünemez olmuştum. Hem, onun *–bizim–* dolandırıldığımız fikrini kafamdan çıkaramıyordum. Akşama varamadan George'un işlerine bakma yetkisinin bende olduğuna kani olmuştum. Hem de tüm işlerine.

Genç Hıristiyan Erkekler Birliği'ni aradım ve –elbette– orada kaldığını öğrendim. Telefona geldiğinde ofisimdekinden çok daha heyecanlıydı.

"En kısa zamanda bir iş toplantısı için bir araya gelmeliyiz," dedim. "Akşam yemeğine ne dersiniz?"

"Bu akşam olmaz, olmaz," dedi. "Bu akşam katiyen olmaz. Zaten karnım da aç değil."

"Yarın öğle yemeği için buluşsak?"

"Tamam. Pekala, tamam."

Buluşabileceğimiz bir restoranın adını verdim. "George," dedim günlük meselelerden bahsedermişçesine, "portföyünüzü düşünüyordum." Düşündüğümse şuydu: Biri bu adamı büyük kâr ihtimaliyle tahrik ediyorsa, biraz bile olsa kazanma ihtimali olan spekülatif önerilere yönelmesine ikna etmek benim elimdeydi. "Bu akşamüstü elinize geçen parayı yarınki sohbetimize kadar elinizde tutabilirseniz, size yatırım yapabileceğiniz ve çok kısa sürede bir yükseliş görebileceğiniz..."

"Yarın konuşalım," dedi George. "Şu anda aklım yatırımdan bahsedemeyecek kadar meşgul."

"Şey," dedim. "Pekala, parayı yarına kadar elinizde tutacak *mısınız*?"

"Yapamam," dedi George ve telefonu kapattı.

519,29 dolar değerindeki, ertesi gün teslim edilecek, bir ilahiyat öğrencisini heyecanlandıracak şeyin ne olduğunu tahayyül etmeye çalışarak, huzursuz bir gece geçirdim.

Sabah Genç Hıristiyan Erkekler Birliği'ni on kere aradım

ve öğlene kadar her defasında George'un dinlendiği ve telefona gelemeyeceği söylendi.

Öğlen olunca telefona gelmeyi kabul etti. Koridordan telefona yaklaşırkenki adımlarının yankılandığını duyabiliyordum. Ayak sesleri ıslak bir havlunun silkelenirken çıkardığı ses gibiydi.

"Hı?" dedi George. Sesi ördek vaklamasına benziyordu.

"George?"

"Hı."

"En önemli geceniz nasıldı?"

"Hı."

"Bir saat içinde öğle yemeğinde buluşalım mı George?"

"Hı."

"George, iyi misiniz?"

"Bir insanın başını bu kadar," dedi George, "sadece Tanrı ağrıtabilir."

"Yemeği erteleyebiliriz sanıyorum. Neyiniz var, virüs mü kaptınız?"

"Günah işledim," dedi George kalın bir sesle. "Geleceğim. Konuşmamız lazım."

Daha konuşmadan biliyordum ki para pul olmuştu ve karşılığında herhangi bir tatmin edinilmemişti. Bin dolar öylece çöpe gitmişti. Restoranda George'u beklerken sapkın bir şekilde memnun hissetmeme engel olamıyordum. Bir şey satın almıştı: ekonomi konusunda asla unutamayacağı, güzel, acımasız bir

ders. Çok daha kötü olabilirdi, diye düşündüm. Cebinde hâlâ 19.000 doları vardı.

George restorana girip beni ararken gözleri bir mağaranın gerisinde sönmeye yüz tutmuş ateşlere benziyordu. Biri onu sarhoş edip kandırmıştı; bu dalavere mümkün değil sanırdım.

"Dün akşam neredeydiniz George?" diye sordum kaygısızca.

"Boşver," dedi aklı başka yerde ve tüm yemek boyunca ne bir şey yedi ne de ağzından doğru dürüst kelime çıktı.

"Benimle konuşmak istediğinizi söylemiştiniz?" diye sordum tatlı tatlı.

"Önce biraz düşünmem lazım," dedi. "Kafamda oturması lazım."

"Tabii, rahat olun," dedim. Zaman geçsin diye dolandırıcılara parasını kaptıran ve polise haber vermeyen insanlar gibi ilginç şeylerden bahsettim (diye düşünüyorum). "Dolandırıcılar böyle böyle piyasada kalıyor," dedim. "Kandırılan insan kendini aptal hissettiğinden herkese aptallığından bahsetmek istemez." George'u dikkatle izleyerek konuya ilgi emaresi arıyordum.

"Ne yapacaksın, kader," dedi George ilgisizce.

"Kader mi?" dedim öfkeyle. "Dolandırıcılar dürüst insanları yılda milyonlarca dolar dolandırıyorlar. Onları polise bildirmek cesur insanların görevi."

George omuz silkti. " 'Zengin insanın Tanrı'nın krallığına girmesi, devenin iğne deliğinden geçmesinden zordur.' Belki de dolandırıcılar insanlara iyilik yapıyor."

Donup kalmıştım. "George! Lütfen mantıklı davranalım."

"Ben mantıklıyım sanıyordum."

"Eminim ağzı açlıktan kokmakla altın tuvalet kullanmak arasında bir orta nokta bulunabilir, George. Yani, nihayetinde,

bir ailenizin olacağı ve çocuklarınıza parayla satın alınabilecek bazı avantajlar sağlamak isteyeceğiniz gün gelecektir. Rahat bir ev, iyi okullar, bol bol sağlıklı yiyecek... Bunların hepsi çocuklar için önemlidir."

"Doğru ama, değil mi?" dedi George ani bir kuvvetle.

"Rahat bir yuvada yetişmeseydiniz, aileniz üniversite eğitiminizde size yardım etmeseydi bambaşka bir insan olurdunuz George. Bunlar önemli şeyler."

"Biliyorum," dedi George ciddiyetle. "Öğreniyorum. Bebekken evlatlık alınmamış olsaydım, yetimhanede bırakılsaydım..." Gözleri büyüdü. "Tanrı'nın esirgemesine muhtaç olacaktım."

Durumdan hoşnuttu. "Anlıyorsunuzdur ki George, portföyünüze ilgi göstermeli ve ahmakça işler yapmamalısınız; çünkü aslında portföyünüz çocuklarınıza aittir. Size dün söylediğim gibi, portföyünüz doğal kaynaklar yönünden zayıf; bu nedenle kimya hisselerinizin bir kısmını satıp..."

George ayağa kalktı. "Lütfen," dedi özür dilercesine, "başka bir zaman konuşalım. Çok sersem hissediyorum. Odama gidip uzanmam lazım." Elini cebine götürüp cüzdanını çıkarmaya yeltendi.

"Katiyen olmaz, George. Ben ısmarlayacağım."

"Teşekkürler. Pek naziksiniz," dedi George. Cebinden bir şey çıkarmıştı ve buna mide bulantısına benzer bir ifadeyle bakıyordu. Plastik kokteyl çubuğuydu elindeki. Çubuğu intikam alırcasma kırdı, parçalarını bir küllüğe attı, ruhsuz ruhsuz gülümsedi ve uzaklaştı.

Kokteyl çubuğunun üzerindeki yazı, George'u dehşet verici derecede ironisiyle etkilemiş olsa gerekti: Clup Joy.

Her şey yoluna girdi diye düşünüyordum ve George'un daha fazla sorun çıkarmamasını bekliyordum. George birkaç önemli şey öğrenmişti ve bunları ona öğretmekte yardımcı olmuştum. Bu düşünce beni mutlu etti ve öğleden sonra boyunca çalışırken ıslık çaldım.

Ofisimin kapısını kilitlerken de ıslık çalıyordum; tam o sırada telefon çaldı. "Hah!" dedim neşeyle, "*Siz* misiniz, George? Sesiniz çok daha iyi geliyor. Yüzde yüz iyileşmişsiniz, derim."

"Evet, teşekkür ederim," dedi George nezaketle. "Bir şey öğrenebilir miyim diye soracaktım."

"Tabii, buyurun."

"Ben satış yapmadan evvel portföyümün değeri neydi?"

"Noktası virgülüyle mi bilmek istersiniz, George?"

"Lütfen."

"Biraz hesap yapmam gerekecek. Biraz bekleyin." Beş dakika sonra ona sayıları söyleyebiliyordum. "Bu akşamüstünden itibaren değeriniz 19.021,50 dolar. Dün aldığınız parayla beraber, 20.021,50 dolar."

"Bunun yarısı ne kadar eder?"

"Bakalım. Yirmide iki on kere var... 10.010,75 dolar eder."

"480,71 çıkarırsak..."

"9530,04 eder, George. Niye sordunuz?"

"Bana bu miktarı verebileceğiniz kadar hisseyi satmanızı istiyorum. Neyi satacağınıza siz karar verebilirsiniz."

"George!"

"Yarın halledebilir misiniz?"

"George, neyin peşindesiniz?"

"Açıklama niyetinde olsaydım, açıklardım," dedi George sakince.

"George," dedim yalvarırcasına, "neler döndüğünü bana doğru zaman gelince anlatacağınızı söylemiştiniz. Şimdiden daha doğru bir zaman yok."

"Kusura bakmayın," dedi George. "Artık doğru zaman asla gelmeyecek. Yarın öğleden sonra paramı almaya geleceğim. Hoşça kalın."

Club Joy, şehir sokaklarının altındaydı. Lağımla metro arasındaki pisliğe üflenmiş, duman altı bir baloncuk buldum.

"Şapkanızla montunuzu teslim etmeniz gerekiyor beyefendi," dedi vestiyerdeki kız, ben Clup Joy'un kapısının ağzında George'u çaresizce ararken.

Pek güzel, ufak tefek, fakat amansız bir şeydi; ana salondan gelen isterik caz, kan, ter ve gözyaşı buğusunun içinden bana koca kahve gözleriyle bakıyordu. Saçının rengi kar beyazına kadar açılmıştı ve kulaklarından yapay elmaslar sarkıyordu. Elbisesi öyle kısaydı ki odacığının yarım kapısından biraz daha uzunca bir elbise giyiyor gibiydi.

Homburg ve Chesterfield marka kıyafetlerimi asarken okşadı. "Walter Pidgeon gibi, büyükelçi gibi," dedi. Pirinç numarayı bana uzatırken parmakları avcumda bir süre gezindi.

Kıza George'a benzeyen birini görüp görmediğini sormaya başladım, sonra fikrimi değiştirdim. Clup Joy'da herhangi biri George'un başını 10.000 dolarlık derde soktuysa, diye çıkarım

yaptım, George veya derdiyle ilgili merak göstermek akıllıca olmazdı; intihar olurdu yani.

Clup Joy'un ana salonu bu düşüncemi doğruladı. Neşesiz bir mekandı; hırçın sarhoşlar ve mutsuz sarhoşlarla, soğuk beyaz yüzlü, sessiz, her şeyi barın arkasındaki mavi aynadan izleyen mezar taşı gibi ayık bir avuç adamla doluydu içerisi. Beni izliyorlardı.

Bir içki sipariş edip hiçbir sorun yokmuş gibi George'a bakındım. İçeride değildi. Öylesine aransam da birçok kişi bunu fark etti ve durumdan hoşlanmadı, özellikle de beyaz yüzlü adamlar.

Çok içme niyetinde değildim fakat Clup Joy adlı kabusta içmekten başka yapılacak bir şey yoktu. Doğuştan uyuşuk olmayanlar için içmek fiziksel bir gereksinimdi. Kalacağım sürenin uzunluğundan bağımsız olarak, tüm vücudum anestezi diye inliyordu ve George nasıl o derece akşamdan kalma olmuştu, anlamaya başlamıştım.

İki saat sonra, gece yarısında, George hâlâ ortalıkta yoktu. Diğer yandan önemli bir gelişme yaşanmıştı: Gerçeğin ayırdına varmış ve iyice sertleşmiştim; George'u kurtarmayı amaç edinmiş, amansız bir dedektiftim. Görmüş geçirmiş, meşum gözlerimle içeri giren insanları ölçüyordum; pek çoğu rahatsız olarak kafasını çeviriyordu.

Yanımdaki taburede oturan sarhoş adama döndüm. "Arkadaşıma ne oldu acaba," dedim kurnaz bir şekilde. "Burada buluşacaktık. Hiç gördün mü? Ufak tefek, büyük kahverengi gözlü, koyu gri takımlı, siyah kravatlı."

"Bildim kimi dediğini. Yok, bu akşam gelmediydi."

"Tanıyor musun?"

"Dün akşam gördüydüm de, bir o zaman gördüydüm." Ken-

di kendini başıyla onayladı. "Ya, çocukceğiz başıyla kıçını ayıramaz gibi ya. Bildim, bildim. Bizim Jackie'ye yanık olan."

"Jackie kim?"

"Vestiyerdeki kız ya. Senin ahbap bütün gece burada oturduydu, aynadan kıza baktıydı. İki yudum da içki içemedi ya."

"Ya?"

"Barmen çocukceğize ya içki içesin ya yerinden kalkasın dediydi, bizimki de iyicene sarhoş oldu ya."

"Bir başına mı?"

"Hı. Jackie'yi eve götürene kadar. İnsan bakarak kim neyi ister anlayabilemiyor, öyle değil mi ya? Çocukceğiz rahip tipliydi bana göre ya."

Jackie'yi eve atmak hiç zor değildi. Barın geleneği buydu anlaşılan; ben de barın açık ara en iyi giyimli adamıydım.

Ev yolu ve ardından gelişenleri net hatırlayamıyorum. Niyetim son derece temizdi, bunu biliyorum. Planım, kızın George'u çektiği tuzağı kendim içine düşmeden ortaya çıkarmaktı. Planım tam olarak her neydiyse kurnazdı.

Takside uyuyakalıp durdum, Jackie'nin neşeli ve yapmacık, cam gibi kırılgan sohbetine parça parça şahit olabildim. Bana kalırsa tüm işaretlere sahipti: Yalnızdı, çaresizdi, fakirdi; kötü bir yetimhanede yetişmişti; hiç mutlu olmamış, onu kimse anlamamıştı.

Sonraki anımda, kızın dairesinde gözlerimi açık tutmaya çalışarak bir koltukta oturuyordum; o da mutfakta içki hazırlıyordu. Fakat gözlerim kapandı ve bir adamın bas bas bağırmasını duyana kadar da uyanmadım.

"Hmm?" dedim gözlerim kapalı.

"Anlat bakalım!" diye bağırdı adam. "Yıllardır iyi bir kocayım, çok çalışıp para biriktirmeye çalışıyorum, başıma gelecek bu muydu?"

"Ne miydi?" diye geveledim; olan bitenle pek ilgilenmiyordum. "Bu!"

"Ya," dedim. "Hah."

"Los Angeles'tasın sanıyordum!" dedi Jackie.

"Ya!" dedi adam. "İşim iki gün erken bitti. Hemen evime döneyim dedim, bir de ne göreyim?"

"Ne?" dedim.

"Seni!"

"Ya."

"Yakalandık!" dedi Jackie. "Bizi affet, bizi affet."

"Sen!" dedi adam kıza. "Seninle ne yapacağımı çok iyi biliyorum." Bana döndü. "Benim yuvamı yıktın, ben de seninkini yıkacağım. Karın sabah ilk iş bu kepazeliği duyacak. Nasılmış sen de gör bakalım!"

"Bir şeyi yıktığım yok," dedim uykulu uykulu. "Karım da yok. Yık, viran eyle."

"O halde kariyerini yerle bir edeceğim. Beğenecek misin bakalım!"

"Silah fabrikasında daha iyi para kazanırım zaten," dedim. Daha hatırlayamadığım bir dolu bağırış çağırış oldu ama zaman geçtikçe cılızlaştı ve nihayet beni kapının önüne koyup arkamdan kapıyı kilitlediler.

Öğlene kadar uyudum ve yiyemediğim öğle yemeğimden sonraya kadar da ofisime gitmedim. Ofise vardığımda George beni bekliyordu.

"Yanında mı?" diye sordu.

"Para mı?" Kıkırdadım, baba gibi omzuna vurdum ve onu bir koltuğa oturttum. "Hayır, George, para bende değil ama sana haberlerim var. Yırttın, oğlum."

"Ne yırtması?" dedi George. Asabı bozulmuşa benziyordu.

"George, dün akşam Jackie adında tatlı bir kızla tanıştım. Hatta onu eve götürdüm."

George kıpkırmızı oldu, ayağa kalktı. "Bunları duymak istemiyorum!"

"Sakin ol George, sakin ol. Dolandırıcıların bu numarası dünyanın en eski numarasıdır; yapman gereken tek şey cehenneme gitmelerini söylemek. Hemen geri çekilirler. Paran yerine namını almasını söyle, bir daha seslerini duyamazsın. Onlara bir kuruş bile verme!"

"Bu konuyu konuşmak istemiyorum," dedi George. "Lütfen paramı bu akşamüstü bana ver."

"George," dedim, "bu ikisine karşı hakkını savunmazsan, *ben* gidip polise şikayet edeceğim. Aynı numarayı bana da çektiler. Sahip olduğun her şeyin yarısını onlara versen bile sonu gelmeyecek, George. Onlara ödeme yapmaya başlayacaksın, sonra kıçındaki donu alana kadar peşini bırakmayacaklar."

"Onları tutuklatırsan seninle çalışmayı bırakırım," dedi George.

"Tüm paranı onlara vermene izin verirsem, ben kendim ça-

lışmayı bırakırım," dedim. "Onlara zaten bin papel vermişsin; hak ettiklerinden bin papel fazlası eder."

"Onlara bin dolar veya bin dolara yakın bir şey bile vermedim," dedi George, "ama verme niyetindeyim. Lütfen bana paramı ver ve ağzını kapalı tut. Yoksa polis mi çağırsam?"

"Onlar için mi? Çağır gitsin be!"

"Senin için," dedi George.

—+—

O kadar öfkelenmiştim ki çıkıp gittim; hem yolumda dursaydı ister ilahiyat okusun ister okumasın, yumruğu ağzına yapıştırırdım.

Zonklayan başımla sokaklarda gezindim ve George'un kendini soktuğu bu salakça dert hakkında bildiklerimi birleştirdim. Biri ona istediği bir şeyi 519,29 dolara sağlayabileceğini ve Clup Joy'a gelip almasını söylemişti; George da satıcının malla gelmesini beklerken istemeden sarhoş olmuş, Jackie'ye tutulmuş ve en eski numarayı yutmuştu. QED[1].

Bir bankaya gittim, çeki bozdurdum ve beyanımı aldım; sonra George yerine beni ısırsın diye davet ettiğim dolandırıcıların boyunun ölçüsünü almak için hemen bankanın yanındaki bara girdim.

Barın loş ışığında iptal olmuş çeklerime teker teker baktım; önce endişe ve ilgisizlikle, sadece yapacak bir şeyim olsun diye. Sonra George'a yazdığım 519,29 dolarlık çeki buldum. Arkasını çevirince George ve Robert S. Noonan adında birince bozdurulduğunu gördüm. Telefon rehberinde Noonan adını aradım. Özel dedektifti.

Demek George'un satın aldığı şey bilgiydi. Onu bu kadar heyecanlandıran, okulunu bırakıp eve gelmesini sağlayan şey

1 *Quod erat demonstrandum*; gösterilecek şey gösterildi.—*yhn*

buydu. Clup Joy'a gidip bütün akşam beklemesinin sebebi de buydu.

Sonra Noonan'ın George'u ekmediğini tahmin ettim. Noonan, George Clup Joy'a adımını atmadan ücretini aldığı şeyi teslim etmişti.

Akşamüstünün son saatlerine doğru George'a, Genç Hıristiyan Erkekler Birliği'ne telefon ederek ulaştım. "George," dedim, "öfkelendiğim için özür dilerim."

"Geri gelirsin diye ofisinde uzun süre bekledim," dedi George. "Öfkelendiğin için de seni suçlamıyorum. Çok kaba davrandım."

"Sanırım konuyu artık anlıyorum, George."

"Lütfen," dedi George, "tekrar bu konuyu açmayalım. Anlayamayacağını düşündüğüm, kişisel bir mesele."

"George, sanırım sana paranı bu akşamüstü teslim etmediğim için beni kovdun. Sana paranı veremezdim, yine de iki çift lafım var."

"Bilmediğin bir durum hakkında bana bir şey söyleyebileceğini sanmıyorum."

"Az önceye kadar bilmediğim bir şey söyleyebilirim. Kız kardeşin o, değil mi?"

George bir saniyeliğine sessiz kaldı. "Evet," dedi. Bunu söylerken sesi histen yoksundu.

"Noonan'a kızma. Bana bir şey söylemedi. Ben kendim tahmin ettim. O senin kim olduğunu biliyor mu?"

"Hayır, ne yapıyor diye bakmaya gittim oraya. Kim oldu-

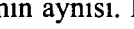
ğumu söyleyecektim, ancak senin başına gelen benim başıma da geldi."

"Sen de para verdin, öyle mi?"

"Tabii. Yeniden bir araya gelmemizi kutlamak için para harcamaya hazırlanmıştım zaten. Şimdi lütfen, bana yeterince iyi davrandın, yarın paramı verir misin? Bir an evvel okula geri dönmek istiyorum."

"İster kardeşin olsun ister olmasın George, bu kadın hainin teki," dedim.

"Ortada bir çocuk var, bu umut vaat eden bir durum," dedi George. "Ben benim çünkü insanlar bana borçlu olmadıkları bir şeyler verdiler. Şimdi onun için yapabileceğim şey, iş işten geçtikten sonra, benim için yapılanın aynısı. Elimden gelenin en iyisini yapmaya niyetliyim. Yarın görüşürüz."

George'un gerçekten Chicago'ya giden geç saatteki bir trene binmesi gerekiyordu. Krallığının yarısını satmıştım ve ederinin yarısını Jackie'ye katiyen takip edemeyeceği bir banka çeki halinde göndermiştik.

George ve ben mükemmel bir akşam yemeği yedik ve trenine kadar kalan zamanı en keyifli şekilde nasıl geçirebileceğimiz sorusu ortaya çıktı.

Gidilecek tek yer olduğuna hemfikirdik: Clup Joy. Ziyaretimiz tamamıyla merasim niteliğindeydi. İçki ısmarladık fakat ikimiz de içkimize dokunmuyorduk. Orada öyle katilmişiz gibi oturduk.

Trenin kalkma vaktinden on beş dakika evvel ceketlerimizi ve şapkalarımızı Jackie'den aldık. Bize içeri girdiğimizde bak-

tığı gibi baktı: onu polise vereceğiz diye korkarak ve ağzını kapalı tutup daha fazla eziyet çekmek için geri dönecek aptallar olduğumuzu umarak.

"İyi geceler, Jackie," dedi George.

"İyi geceler," dedi kız huzursuzlanarak.

George kızın tabağındaki bir sentler ve beş sentlerin üzerine on sentlik bozuk para bıraktı.

"On sentçik mi?" dedi Jackie aşağılayarak.

"Benden bu kadar, kardeşim," dedi George. "Artık günah işleme."

BEŞİNCİ BÖLÜM
KOVULDUNUZ, BAYAN SNOW

Eddie Wetzel, New York eyaletindeki Ilium'da bulunan Genel Demir Dövme ve Döküm Şirketi'nin Seramik Departmanı'nda büyük yalıtkanlar yapmaktan sorumlu bir mühendisti. Eddie'nin ofisi 59. Bina'daydı; burada her şeyin üzerinde her zaman beyaz kil tozu bulunurdu.

Eddie yirmi altı yaşındaydı. Güzel kadınlar hakkında kuvvetli hislere sahipti. Onlardan nefret eder ve korkardı. Bir keresinde altı fantastik ay boyunca güzel bir kadınla evliydi. Yalnızca altı ay içinde karısı arkadaşlıklarını yerle bir etmiş, müdürlerini aşağılamış, onu 23.000 dolar borca sokmuş ve adamın kendine duyduğu saygıyı yakıp küle çevirmişti. Eddie'yi terk ederken iki arabayı ve eşyaları da beraberinde götürmüştü. Hatta Eddie'nin saatini, çakmağını ve kol düğmelerini bile almıştı. Bir de adamcağıza zihinsel şiddet nedenli boşanma davası açmıştı. Ayda 200 dolar nafakayı da kapmıştı.

Bu nedenle Arlene Snow kendisine sekreter olarak atandığında, Eddie çok ciddi bir insandı. Arlene on sekiz yaşında,

Ilium Lisesi'nden yeni mezundu ve şirkete katılmasının birinci ayında, şirketin on yedi kapısının çerçevelediği alandaki en güzel kız seçilmişti. Şirketin haftalık gazetesi *GD&D Postası*'nda yayınlanan oy pusulalarıyla oylanmıştı. Arlene verilen 31.623 oyun 27.421'ini almıştı.

Bu yüksek onurun haberi geldiğinde Eddie kıza, "Tüm kalbimle kutlarım," dedi. "Fakat ne yazık ki buradaki işimiz oturup güzel görünmek değil, yalıtım malzemeleri üretmek. O yüzden işimize dönelim."

Kızla o kadar fazla alay ediyordu ki Arlene, bu karanlık ve tozlu ofisten uzaklaşma fırsatı eline geçtiğinde keyifleniyordu. Ve ilk fırsat da *GD&D Postası*'nın editörü Armand Flemming tarafından sunulmuştu. Flemming kırk yaşındaydı, İşçi ve Topluluk İlişkileri Başkan Yardımcısı'nın kayınbiraderiydi ve savaş anıtı kadar devasa ve amansız bir kadının ürkek kocasıydı. Seramik Departmanı'ndan Arlene'i ücretsiz model olarak kullanmak üzere sürekli ödünç alıyordu.

Şirket ne zaman yeni bir ürün çıkarsa, Flemming ürün her neyse ona boş boş gülümseyerek bakan Arlene'in fotoğrafını gazeteye koyuyordu. Takvimde bir tatil göründüyse, Flemming gazetenin ön sayfasını tatilin ruhunu yansıtma amacıyla Arlene'e adıyordu. Dört Temmuz'da Arlene'in ABD bayraklı bir mayo giymiş, elinde kendisi kadar büyük bir maytapla fotoğrafı vardı. Manşet 'BOM!'du.

Cadılar Bayramı geldiğinde, Arlene minnacık tulumu içinde balkabağından oyulmuş surattan korkuyordu. Manşet 'AYYY!'dı.

Şükran Günü'nde Arlene'in belden üstü göçmenler, belden altı ise Las Vegas'ta sigara satan kız gibi giyimliydi. Hindinin biri kızı korkutuyordu, manşet de 'gulu gulu gulu'ydu.

Bu son fotoğraf Flemming'in aynı zamanda patronu olan kayınbiraderinin kendisini azarlamasına neden oldu. Zavallı Flemming'e bu fotoğrafın ve manşetin tam anlamıyla edepsizce olduğunu söyledi. Ayrıca başka kimsenin artık gazetede fotoğrafı yayımlanmadığından, herkesin Flemming'in Arlene'e âşık olduğunun farkında olduğunu ve bir daha Arlene ile görüşemeyeceğini de belirtti.

İş bu ya, bu uyarı Flemming'e okunurken, Arlene de *GD&D Postası* ofisindeydi. Neyse ki söylenen hiçbir şeyi duymadı. Kız çok kısa bir Noel Baba kostümü içinde, çıplak bir kolu plastik Kırmızı Burunlu Geyik Rudolf'un boynuna sarılı bir şekilde poz vermekle meşguldü.

—✦—

Arlene poz verir, Flemming de azar işitirken, Eddie Wetzel ofisinde sinirden çatlamak üzereydi. Sekreteri meşgul olduğundan kendi mektuplarını iki kasılmış, kalın parmakla yazıyordu ve bu sırada telefonu da durmaksızın çalıyordu. Gelen aramalar kendisi için değildi, yalıtım malzemeleriyle de uzaktan yakından alakası yoktu. Hepsi Arlene'eydi ve şirketin gayriresmi aşk tanrıçası olmasıyla bir şekilde alakalıydı.

"Hayır, ne zaman geri döneceğini bilmiyorum!" diye bağırdı Eddie telefondaki genç bir adama. "Ben sadece onun müdürüyüm. Bana hiçbir şey söylemiyor." Telefonu çarparak kapadı. Kıpkırmızı kesilmişti, nefesi kesik kesik ve hırıltılıydı.

Şimdi de Arlene ve Flemming içeri giriyordu. Flemming durgun ve griydi. Arlene'e sorunun ne olduğunu söylememişti. Onu en çok rahatsız eden şey, kayınbiraderinin Arlene'e âşık olduğunu iddia etmesiydi.

Flemming kalbi kırılarak bu iddianın gerçeği tam on ikiden vurduğunu fark etti.

Arlene, Eddie'ye adamın kendisine her zaman hissettirdiği huzursuzlukla selam verdi ve sonra masasının üstündeki toza adamın yazdığı mesajı gördü. "Bayan Snow," yazmıştı koca koca harflerle, "kovuldunuz."

—✦—

Eddie Wetzel da durumu kabul ettirmişti. Bir anlamda Arlene suçüstü yakalanmıştı.

Eddie kızın küstah, kendini beğenmiş, dikkatsiz bir çalışan ve yavaş, beceriksiz bir sekreter olduğunu kanıtlayabilmişti. Kendi stenosunu okuyamıyor, Seramik Departmanı'na karşı bağlılık hissetmiyor, şirketin geç gelme ve işe gelmeme rekorunu elinde tutuyordu ve teftişlerde de ona güven olmuyordu.

Korkuyla karışık sağduyu, şirketten başka kimsenin kıza iş teklifinde bulunamamasını sağladı. Kızın hizmetini talep eden erkeğin nihayet aklındaki hizmete dair açıklama yapması gerekecekti.

Zavallı Flemming de kıza yardım edebilecek durumda değildi. Olup biteni düşünmek için ofisine çekildi ve karısı arayıp kayınbiraderinin söylediği şeyleri kelimesi kelimesine tekrarladı, bir daha Arlene'i göremeyeceğini söyledi. Arlene'e '*o şıllık*' diye hitap etti.

Arlene o akşam şirketten ayrılırken ana kapıda acınası bir merasim düzenlendi. Çalışan kartı ondan alınmıştı, meleksi yüzü plastik bir sandviçe konulmuştu. Ilium'un gri, asidik karlı kışında öylesine durmuştu ve kapı bekçisi, şirket yönetmeliğine uyarak kartı iki parçaya ayırmış, parçaları da küllüğe atmıştı.

Kızın gözlerinin içine bakamıyordu.

Arlene geceye karıştı; yüzü uçuk renkli turtalar selindeki herhangi bir turta olmuştu. Sulu karın bulandırdığı sokak ışık-

ları, yanından geçenlere Arlene'in ağladığını gösterecek kadar renkli değildi.

Kız otobüs durağına ulaştığında Armand Flemming onu bekliyordu. Flemming toplu taşıma kullanmazdı. İşe gelirken sürdüğü arabası saat beşin telaşıyla boşalmış otoparkta yalnız başına duruyordu.

"Bu akşam otobüse mi bineceksiniz Bay Flemming?" diye sordu Arlene.

"Otobüs olur, uçak olur, tren olur..." dedi Flemming. "Bu gece bitmeden evvel neye bineceğimi kim bilebilir?"

"Anlamadım?" dedi Arlene.

"Sana bir içki ısmarlamak isterim," dedi Flemming. "En azından sana o kadarını borçluyum. Olan bitenden sorumlu hissediyorum."

"Zorunda değilsiniz," dedi Arlene.

"Zorunda olmadığımı biliyorum," dedi adam. "Yapmak zorunda olduğum şeyleri yapmaktan sıkıldım. Bundan böyle *istediğimi* yapacağım." Adam biraz çılgın görünse de, Arlene kendi dertlerinde kaybolup gittiğinden fark etmemişti. "Sana içki ısmarlamakta ısrar ediyorum."

Böylece Arlene ve Flemming yan sokaktaki sessiz, küçük bir bara gittiler. Kırmızı neon tabelası onlara çapaklı çapaklı göz kırptı. "Bar," diyordu. Arlene ile Flemming'in haberdar olmadığı şey, Eddie Wetzel'ın barın üzerindeki bir dairede oturduğu ve işten sonra her akşam bara uğrayıp iki martini içtiğiydi.

Eddie her zamanki yerine oturmuş, eski karısından gelen bir mektubu okuyordu. Kadın hâlâ Eddie'yi sevdiğini yazmış, fazladan bir 142,75 dolar göndermesini istemişti. Ufak bir kaza geçirmişti, ekstra para arabasını tamire gidecekti. "Bence hiç

adil değil," diye yazmıştı, "böyle beklenmedik şeyleri ödemem beklenemez; eminim Hakim Bey de aynısını söylerdi."

Mektup Miami Beach'ten gönderilmişti.

Yandaki masada süren sohbet Eddie'nin bilincine zorla dahil oluyordu. Bir süre sonra Eddie istemeden dinlediği komşularının kim olduğunu fark etti.

"Arlene, ben hep en az direniş gösteren insan olmuşumdur," dedi Armand Flemming. "Şöyle koca bir lokma ısırıp yutmayı hiç denemedim, asıl yapmam gerekeni, yapmak istediklerimi hiç yapmadım."

"Çok kötüymüş, Bay Flemming," dedi Arlene.

"Mutluluğu kovalamadım," dedi Flemming.

"Pek çoğumuzun gerçekten kovaladığını sanmıyorum," dedi Arlene.

"O halde zamanı gelmedi mi?" dedi Flemming. "Kovalamaya başlamanın sırası değil mi?" Öne doğru eğildi. "*Pendant toute notre vie, Arlene,*" dedi, "*jouissons de la vie!*"

"Ne yazık ki anlamadım," dedi Arlene. "Çoğunlukla işletmecilik dersleri aldım."

"Yaşarken," dedi Flemming, tercüme sırasında elini kızın eline koymuştu, "yaşamanın tadını çıkaralım!" Flemming Fransızcayı pek iyi bilmiyordu. Hatta aslına bakarsanız bu alanda kafası bomboştu. Bu cümleyi karısının önceki babalar gününde kendine aldığı önlükten biliyordu. "Bugün içimde bir şalter attı, bundan böyle *yaşayacağım*!" Boğazını temizledi. "Senin de yaşamanı istiyorum!"

"Bay Wetzel'ın benim hakkımda söylediklerini duyduktan sonra," dedi Arlene, "şuracığa kıvrılıp ölesim var."

"Boşver Eddie Wetzel'ı," dedi Flemming.

"Nasıl boşvereceğimi hiç bilemiyorum," dedi Arlene. "Tanıdığım en kaba insan..." Kızın yüzü bulutlandı. "Hem de hiç sebebi yokken. Ona hiç zarar vermedim."

"Onu unutmanı sağlarım," dedi Flemming.

"Nasıl?" diye sordu Arlene.

"Seni tüm bunlardan uzaklaştıracağım: sulu kardan, soğuktan, Wetzellar'dan, Genel Demir Dövme ve Döküm Şirketi'nden, ikiyüzlülükten, korkudan, ahlakçılıktan, ikili oynamaktan, toplumun her dediğine uymaktan, zorbalıktan, orta yolu bulmaktan, istediklerimizi asla yapmamaktan..." dedi Flemming. "Arlene," diye devam etti adam, "hayatıma giren en güzel şeysin. Senin hayatımdan çıktığını düşünmeye katlanamıyorum. Seni seviyorum. Bu akşam benimle kaçmanı istiyorum."

Arlene şoke olmuştu. "Bay Flemming!" dedi.

"Sen kovulduktan sonra ne yaptım biliyor musun?" diye sordu Flemming. "Ofisime gittim ve her şeyi iyice düşündüm. Sonra muhasebeye gittim, savaş hisselerimi, emeklilik fonuna verdiğim her kuruşu, tahvil planı altında biriktirdiğim her tahvili talep ettim." Ceketinin önünü açarak Arlene'e ceplerinin bozdurulabilecek hisse kâğıtlarıyla dolu olduğunu gösterdi. "Şu anda burada otururken," dedi kızın elini avcuna alarak, "7419 dolar değerindeyim. Eddie Wetzel ve ona benzeyen sapkın, bıkkın insanların tümünü unutmak için nereye gitmek istersin Arlene? Tahiti? Acapulco? Fransız sahilleri? Kaşmir Vadisi?"

"Bay Flemming," dedi Arlene ayağa kalkıp elini kurtarmaya çalışırken, "size minnettarım, bana söylediğiniz güzel şeyler için de çok teşekkür ederim ve her zaman kalbimde özel bir yeriniz olacak ama şu anda sadece eve gitsem daha iyi olur sanıyorum."

"Eve mi?" diye sordu Flemming de ayağa kalkıp kızın elini tutmaya devam ederek. "Sence mutluluktan bu kadar kolay vazgeçer miyim?"

"Sizin mutluluğunuz *olduğumdan* nasıl bu kadar eminsiniz?"

"Sen hiç kendine bakmadın mı?" diye sordu Flemming. "Neye benzediğini bilmiyor musun?"

"Bay Wetzel'm söylediği şeylerden biri de buydu," dedi Arlene, "kendime çok bakıyormuşum."

Flemming boştaki elini yumruk yaptı. "Ona bir tane geçirmeliydim," dedi. Dişlerini gösterdi. "Ona bir tane patlatmayı nasıl isterdim!"

"Yapmadığınıza çok memnunum," dedi Arlene, hâlâ elini kurtarmaya çalışıyor, bunu kendisi için her şeyinden vazgeçmeyi isteyen adamın duygularını incitmeden yapmaya çalışıyordu.

"Bu sana erkek olduğumu ispat ederdi," dedi Flemming adrenalinle. Sonra bu fırsatın kaçırılmış olmadığını gördü: Eddie Wetzel denen adam hemen yan masada oturuyordu.

—✦—

Dövüş kısa ve şüpheye yer vermeyecek şekilde gerçekleşmişti. Flemming daha Eddie Wetzel'a elini süremeden burnu kanlar içinde kalmıştı.

Sonra Barmen, Flemming, Eddie ve Arlene'i çamurlu geceye atmıştı. "Bundan böyle," demişti barmen zaten gözyaşına boğulan Arlene'e, "bana bir iyilik yapıp erkek arkadaşlarını başka bir yere götür!"

Üçü, zavallı Flemming'in burun kanamasını durdurmak için

Eddie'nin dairesine çıktı. Küçücük apartman dairesi korkutucu derecede boştu. Perdesiz, halısız, masasızdı; oturacak sadece iki ucuz, küçük mutfak sandalyesi vardı. Şu anda Flemming'in yattığı tek dar yataksa, ordudan kalma katlanabilir bir kamp yatağıydı.

"Hay Allah," dedi Flemming tavana bakarak. "Aptal geldim aptal gideceğim."

"Sana o kadar sert vurma niyetinde değildim," dedi Eddie. "Özür dilerim. Sana vurmak bile istemiyordum."

"Keşke öldürseydin," dedi Flemming.

Arlene mutfaktaydı, Flemming'in burnunun çevresine yerleştirmek için buz ayarlıyordu. Buzdolabında bir dilim ciğer salamı, bir kutu da biradan başka hiçbir şey yoktu. Eddie'nin nerede yemek yediğiyse başlı başına bir gizemdi; evde hiç masa da yoktu.

Sonra kız buzdolabının üzerinde kahvaltıdan kalanları gördü. Eddie burada yemek yiyordu, ayakta durarak. Buzdolabının üstünde bir de altın çerçeve içinde, insanı delirtecek kadar güzel bir gelinin fotoğrafı vardı; evdeki tek süs eşyasıydı.

Eddie mutfağa gelip Arlene'i fotoğrafa bakarken yakaladı. "Natalie," dedi.

"Ne?" dedi Arlene.

"Adı Natalie," dedi Eddie. "Muhtemelen biliyorsundur. Departmandaki diğer kızlar, sen çalışmaya başlamadan önce Natalie'yle aramda geçenleri anlatmış olmalı."

"Evet," dedi kız. "Evliliğiniz bozulduğu için üzgünüm."

"Göründüğü kadar iyi biri olacağını düşünecek kadar aptaldım," dedi. "Çok ciddi bir hataydı."

"Madem size bu kadar kötü davrandı, neden fotoğrafını saklıyorsunuz?"

"Kendisini vuran kurşunu saklamak isteyen adam gibi düşünebilirsin," dedi. Konuyu geçiştirdi ve yeni bir konuya beceriksiz bir şekilde geçiş yaptı. "Dinle," dedi, "bugün olanlar için üzgünüm; seni işinden etmek durumunda kaldığım için özür dilerim."

"Nedenini gayet güzel açıkladınız," dedi Arlene. "Ziyadesiyle adildi bence. Anlattığınız şekilde düşününce başıma gelecekler belliymiş."

Adam ellerini havada oynattı. "Yani düşününce çok da kötü değil. Yemek bekleyen ailen falan yok."

"Aynen öyle," dedi kız. Bu noktada Arlene adam ne derse desin hemfikir olurdu, fakat sözleri adamın buzdolabı kadar boştu. Eddie'yle tuhaf bir numuneymişçesine ilgilendiğinden, kendi ağzından çıkanlar üzerinde çok düşünmüyordu. Şu anda evliliğinin nasıl bu kadar rezil bir biçimde sona erdiğine dair iyi bir fikri olduğunu düşünüyordu.

"Aslına bakarsan," dedi Eddie, "senin gibi bir kızın ofislerde işi ne?"

"Nerede işim var o zaman?" dedi Arlene temkinle.

Eddie kendisini yanıtsız bir halde buldu. Kızın güzelliği aklını öyle karıştırıyor ve kendisini öyle tedirgin ediyordu ki normal dünyada kızın ait olabileceği bir yer bulamıyordu.

Zavallı Flemming'den gelen uzun, acınası bir inleme, Eddie'nin Arlene'e yanıt vermesi gerekliliğini bir süre erteledi.

Flemming'in burun kanaması kendiliğinden durmuştu. Adam şimdi Eddie'nin sallanan kamp yatağının köşesinde oturuyor, hayatını nasıl rezil ettiği hakkında inliyordu.

"İşler o kadar da kötü değildir ama, değil mi Bay Flemming?" diye sordu Arlene. "Tüm paranızla hisselerinizi aynen geri yatırırsınız yarın."

Flemming kafasını iki yana salladı. "Ah o not, o not," dedi. Anlaşıldığı kadarıyla masasına bir elveda notu bırakmış ve notunda gayet açık ve net bir şekilde herkese giydirmiş, özellikle de müdür yardımcısı kayınbiraderi ile kazma karısına demediğini bırakmamıştı. "Yazdığım en iyi şeydi, yazdığım tek doğru şeydi," dedi Flemming. "*Yaşayacağımı*, Güney Denizleri'ne yolculuk edeceğimi, en iyi Amerikan romanını yazacağımı söyledim onlara." Adam titredi. "Muhtemelen hepsi notu okumuştur."

"O zaman dediklerinizi gerçekleştirin," dedi Arlene. "Güney Denizleri'ne gerçekten gidin. Gerçekten o romanı yazın."

"Sensiz mi?" diye sordu Flemming. Kızın kendisiyle kaçacağı umudu adamın gözünde sönük de olsa bir anlığına göründü.

"Sizinle gelemem," dedi kız. "Sizi sevmiyorum. Öyle bir şey yapamam."

Flemming başıyla onayladı. "Elbette olmaz," dedi. Gözlerini kapadı. "Bugün aklım başımdan gitti," dedi. "Bugün delirdiğim gündü. Bugün adam olmadığımı kanıtladığım ve farelik kariyerimi yıktığım gündü."

"Karınıza ve işinize hâlâ dönebilirsiniz, istiyorsanız," dedi Arlene. "Herkes anlayış gösterecektir."

"İstersem..." diye tekrarladı Flemming. "Benim tek istediğim sensin, canım."

"Beni tanımıyorsunuz bile," dedi Arlene. Eddie'ye döndü. "Siz de tanımıyorsunuz," dedi. "İkiniz için de güzel kız fikrinden ötesi değilim. İçimdeki kız her beş dakikada bir değişse

bile ikiniz de fark etmezsiniz. Muhtemelen karınızla beraberken olan şey de buydu," dedi Eddie'ye.

"Ben karıma çok iyi davranırdım," dedi Eddie.

"Bir kadının ne olduğunu nasıl görmezden geldiğiniz düşünülünce," dedi Arlene, "o kadının, hayatta olduğunu kendine ispat etmesi için her türlü çılgınca şeyi yapması gerekir. Sizinleyken hayatta olduğunu asla anlayamayacaktı," dedi. "Bir kız kötü bir şey yaptığında," dedi, "genelde biri ona yeterince ilgi göstermiyordur."

Flemming'e döndü. "Beni ünlü yaptığınız için teşekkür ederim," dedi. Bunun üzerine, kalkıp gitti.

Flemming, Arlene'in gidişini seyretti ve sonra kalkıp kendi de gitti. "Zaman zaman insanın kendi pisliğinden uzaklaşması iyi oluyor," dedi kuru kuru. "İyi geceler. Tatlı rüyalar."

Eddie, Flemming'in evine döneceğini varsaymıştı. Flemming de Flemming'in eve gideceğini varsaymıştı.

Fakat Flemming şirketin otoparkındaki yalnız arabasını almaya giderken Arlene'in yanından geçti ve otobüs bekleyen kız adama eve mi gidiyor diye sordu.

Böylece adam durdu, düşündü ve şöyle dedi: "Eve mi? Çıldırdın mı?" Sonra döndü ve tekrar şehir merkezine yöneldi. Gerçekten de Tahiti'ye gitti.

Arlene'in otobüsü gelmek bilmiyordu; öyle yavaştı ki kızı aramaya çıkan Eddie, kız hayatından sonsuza dek çıkmadan önce onu yakaladı.

"Dinle," dedi, "seni yemeğe götürebilir miyim?"

"Niye öyle bir şey yapacakmışsınız?" diye sordu kız.

"Bunu sana borçluyum," dedi adam.

"Bana hiçbir şey borçlu değilsiniz." dedi kız.

"O halde bir kıza iyi davranabileceğimi ispat etmeyi kendime borçluyum." İç çekti. "Yoksa artık bunu sana ispat etmek için çok mu geç?

Kız adama, ideal koşullar altında unutup affedeceğini ifade eden, belli belirsiz, hüzünlü bir şekilde gülümsedi. "Hayır," dedi kız, "bunun için asla geç olmaz."

ALTINCI BÖLÜM
PARİS, FRANSA

Harry Burkhart, Massachusets eyaletindeki Lexington'da bulunan Scantic Hills Kulübü'nde profesyonel golf oyuncusuydu. Karısı Rachel, eski manken ve çok ünlü bir artistik patinajcıydı. Yirmilerinin başındayken Hollywood Buz Pateni Dergisi'nde kendisine bir köşe önerilmişti. Bunun yerine Harry'yle evlenip ev hanımı ve anne oldu. Bu sırada Harry, Haber Ajansı'nca Baştan Ayağa Amerikalı olarak adlandırılan ilk Sahil Güvenlik Akademisi mezunu futbolcu olmuştu.

İkisi de otuz yedi yaşındayken Harry ve Rachel ilk defa Avrupa yolculuğuna çıktılar. İki haftalık bir yolculuktu bu: Londra'ya gidecek, oradan Paris'e geçecek, sonra tekrar Londra'ya dönerek evin yolunu tutacaklardı. O kadar hızlı ve kısa bir yolculuk için bile ayıracak paraları yoktu. Uçan kuşa borçları vardı. Fakat yine de bu tatile çıktılar; çünkü doktorları ve rahipleri, birbirlerinden nefret etmemeye çabalama oyununda, radikal ve romantik bir adıma ihtiyaçları olduğunu söylüyordu.

Uğruna evliliklerini sürdürecekleri dört çocukları vardı. Bu

evlilik çocuklara yaşam ışığını vermiş ve sonra da onlara kibirli, geçimsiz ve huysuz olmayı öğretmişti.

Harry ve Rachel Londra'da kaliteli yiyecek ve içkilerle, ceplerinde de harcayacak para olunca fena sayılmayacak bir hafta geçirmişlerdi. Parayı alabilecekleri son kredi kırıntısından ödünç almış olsalar da para paraydı. Harcayacak para olunca hep daha iyi anlaşırlardı.

Londra'dan Paris'e tren ve gemiyle gittiler. Calais'de kendi tren kompartımanlarına gelince, onu Arthur ve Marie Futz adında, Indianapolisli iki yaşlı ve neşesiz turistle paylaşacaklarını keşfettiler. Futz çifti altmışlı yaşlarının ortalarındaydı. Onlar da Avrupa'yı ilk defa göreceklerdi.

Arthur Futz gördüğü her şeyden nefret ediyordu. "Avrupa rezalet. İngiltere rezalet," dedi Burkhart çiftine, tren hareket etmeye başladığında. "Buradaki haberleri bizim oraya yayınlayan spikerlerden biri olsam her akşam şunu derdim: 'Avrupa rezalet. Ben Arthur Futz, sendeyim NBC, New York.' "

Emekli tesisatçı Yaşlı Futz, Londra'da aşağılandığını, kandırıldığını ve zehirlendiğini iddia ediyordu. "Aman Tanrım," dedi, "daha Avrupa'da değildik bile." Kafasını iki yana salladı. "En azından başıma çorap ördüklerinde konuştukları dili anlıyordum." Adam titredi. "Çok merak ediyorum," dedi Futz, "kim bilir neşeli Pariii'de bizi ne maceralar bekliyor."

"Hayatımızın en iyi günlerini geçirebiliriz, Arthur," dedi karısı mutsuz mutsuz. Marie Futz tatlı, alçakgönüllü ve heyecanlı bir tipti. İyi vakit geçirmeye çalışsa da Yaşlı Futz kadıncağıza rahat vermiyordu.

"Eminim öyledir," dedi Yaşlı Futz. "Eminim Fransızlar Amerikalıları tatil çeklerinden etmenin hayal bile edilmemiş yollarını bulmuşlardır."

"Dünyanın en güzel şehriymiş," dedi Marie.

"Dünyanın en güzel şehri Indiana'daki Indianapolis'tir," dedi Yaşlı Futz. "Dünyanın en güzel evi de Graceland Sokağı No. 4916'dır. Dünyanın en güzel koltuğu da bu evin oturma odasında bulunur. Bu koltukta otururken cebimden param kaybolursa minderinin arkasına uzanırım; paramı bulurum."

"Pekâlâ," dedi Marie duygusuzca, "Graceland Sokağı No. 4916'ya göz açıp kapayana kadar döneceğiz zaten." Rachel Burkhart'a bakarak gözleriyle anlayış dilendi. "Bir daha da yerimizden kıpırdamamız gerekmeyecek," dedi. Yerinden bir daha kıpırdamamaktan bahsederken ağıt yakar gibiydi; sesinde pişmanlık ve boyun eğme seziliyordu.

"Yaptığımız en aptalca şeydi kıpırdamak," dedi Yaşlı Futz. Kompartımanın kapısının yanında, birbirine yüz yüze bakan boş koltuklara işaret etti. "Dünyanın en akıllı iki insanının koltukları," dedi Harry ve Rachel'a. "Kafaları, evde kalacak kadar çalışıyormuş.

Yaşlı Futz müsaade istedi ve koridora çıkıp tuvaleti aramaya koyuldu. "Tuvalet varsa umarım içeri girebilecek kadar param da vardır," dedi. "Girişte yüz, çıkışta yüz dolar herhalde yeter."

Adam gittiğinde Marie Futz gözündeki iki damla yaşı tutamadı. Yaşını döker dökmez de tüm dertlerini Burkhartlar'a açtı. "Hayatı boyunca çok çalıştı, eğlenmeyi hiç öğrenemedi," dedi. "Eğlenmek Arthur için çalışmaktan zor. Bu yolculuk benim fikrimdi; ne kadar kötü bir fikir olduğunu yeni anlıyorum. İngiltere'ye varır varmaz Arthur panikledi, yolculuğun kalanını iptal edip Graceland Sokağı No. 4916'ya dönmek istedi."

Marie sonraki cümlesini söylerken sesi giderek kısıldı. "Dedim ki, o kadar kötü hissediyorsa bir günlüğüne Paris, Fransa'ya gidelim, dayanabileceği o kadarsa bir güncüğüne,

kısa bir süreliğine en azından, Eyfel Kulesi'yle Mona Lisa'yı görüverecek kadar; sonra bir daha ne zaman Paris, Fransa'ya geleceğiz ki, hem Graceland Sokağı No. 4916'nın dört duvarının dışındaki güzel birkaç şeyi görecek ömrümüz mü kaldı...?" Sorunun sonu fısıltı halindeydi ve insanın yaşadığı derin özlemin dipsiz kuyusunda yankılandı.

"Şimdi anlıyorum," dedi Marie, "amma bencilim."

"Bence bencil davranmamışsınız," dedi Rachel.

Futzlar'ın acıları, kadının kendisini hâlâ çok genç hissetmesini, yüzünde çiçekler açmasını sağlıyordu. Harry ve Rachel'a yaşlanmak, devamlı meteliğe kurşun sıkmaktan daha da zor geliyordu. Çok yaşlı insanlarla karşılaşmak, çok kolay alman kredi kadar rahatlatıyordu onları.

"İnsanın bazen istediği şeyi uzanıp alması gerekir," dedi Harry. Kendi zeki, uzanıp alan ellerini gösterdi. Bu eller her sene yumuşaklığından kaybetse de Yaşlı Futz'un titrek, lekeli ellerine benzemesine çok vakit vardı.

"Hayatınızı başkalarının istediği şeyleri yaparak harcayamazsınız," dedi Rachel. Her zamanki gibi elinde katlanır aynası vardı. Aynayı avcunun içinde hızlı hızlı açıp kapattı, aynanın kendisine tekrar göz kırpmasını sağladı. Göz kırpılası şey, görünür yumuşaklığını kaybetmiş, zayıf, atletik bir esmerdi. Artık kasları ve sert rekabetçiliği yüzeydeydi. Çekiciliği çoktu, ancak Rachel'ı beğenecek her erkek karşısında çetin ceviz olduğuna dair uyarısını alırdı.

Harry ve Rachel'ın anlık refah hisleri cılız ve ucuzdu. Bu cılızlık ve ucuzluk vücut bulmak üzereydi. Refah hisleri ıslak mendil gibi kolayca yırtılmak üzereydi. Fakat bu yırtılma gerçekleşmeden, Harry ve Rachel zavallı Marie'ye verdikleri öğütlerde ne kadar rezil bir çift olduklarını göstermişlerdi.

"Bazen insanın kendi yolunu çizmesi gerekir, kızan kızsın," dedi Rachel.

"Bazen insan verecek hiçbir şey kalmayana dek özveride bulunur," dedi Harry.

"Hayat çok kısa," dedi Rachel.

Böyle konuşup durdular. Büyük samimiyetle Marie'ye akıl verdiler fakat söyledikleri şeyler birbirlerine söyledikleri, çoğu zaman da korkunç bir acımasızlıkla birbirlerine haykırdıkları şeylerdi.

Ufak tefek, beyaz saçlı Bayan Futz şaşırmıştı. "Arthur'la anlaşamıyoruz demek istemedim," dedi. "Birbirimizsiz yolumuzu bulamayız. Hiç konuşmasam daha iyiydi. Keşke rahatlasa da keyifli vakit geçirse. Kimse onu soymadı, kimseden hakaret duymadı. Herkes şeker gibi tatlıydı. Evden uzaklaşınca ne yapacağını bilemiyor işte." Biraz düşündü ve Burkhartlar'ı gerçekten iyi bir evliliği olduğuna inandıracak başka sözler aradı. "Birbirimizi çok seviyoruz," dedi nihayet.

"Herhalde biz de öyle," dedi Harry. "Bilmiyorum ki. Neyse ne. Hayat tuhaf."

"Herhalde biz de bir şekilde yolumuzu buluruz," dedi Rachel, aynası kendisine göz kırparken. Aynanın gösterdiği şeyi anbean daha çok seviyordu.

Harry ve Rachel için şu an, sevginin bol olduğu bir andı. Zalim kader, hiç uğraşmasına bile gerek olmadan, bu anı da viran etmişti. Koridordan resmi sesler geldi ve kondüktör kompartıman kapısını açıp iki sahipsiz koltuğu gösterdi. Koltukları gösterdiği kız ve oğlan, ışıldayacak derecede güzel görünümlü ve aşk sarhoşuydu. Oğlan kondüktöre zahmeti için devasa miktarda para verdi.

Sonra bu iki çocuk, anlaşılan balayındalardı, karşı karşıya

koltuklara oturdular ve ipeksi dokunuşlar ve buğulu fısıltılarla birbirlerini rahat ettirdiler.

Bu ikisi birbirini öyle ilginç buluyorlardı ki kompartımandaki herkes onlara ne kadar bakarsa baksın rahatsız olmuyorlardı.

Gerçek güzellikle yüzleşmek zorunda kalan Rachel göz kırpan aynasını kaldırdı.

Harry hemen kıza âşık oldu, utanmazca kızı arzuladı.

Marie Futz, uzaklardan geçen bir yük gemisinin düdüğü gibi bilinçsizce iç çekti.

Oğlan İngiliz aksanına benzer bir aksanla konuşuyordu kızla. Kızın çekingen yanıtları su götürmez derecede Boston İrlanda aksanı taşıyordu. İngilizce adamın konuştuğu tek dil değildi. Kondüktörle Fransızcayı sular seller gibi konuşmuştu.

Arthur Futz tuvaletten döndü ve yeni yolcularla konuşan ilk kişi oldu. "İki kere geçtim buradan," dedi. "Siz ikinizin oturduğunu görünce herhalde yanlış kompartımana geldim diye düşündüm." Gürültülü bir şekilde oturdu. " 'Futz, ahmak herif,' dedim kendime, 'Fransa'da bir demiryolunda kaybolup da ne yapacaksın?' "

"Kaybolmak kolay," dedi genç adam hoş sohbetle. Kızla kendisinin yanlış kompartımana girdiklerini, doğru kompartımana biraz önce yerleştirildiklerini açıkladı.

"Çok iyi Fransızca konuşuyor," dedi Marie Futz kocasına. "Kondüktörle konuşurken duysaydın keşke." Genç adama döndü. "Fransızca konuşuyordunuz, değil mi?" dedi.

"Bazı kibar insanlar öyle diyor, evet," dedi genç adam.

"Arthur'la ben," dedi Marie, "Fransızca dersi plakları aldık ve dinledik; fakat pek yavaş konuşuyorlar. Siz öyle hızlı konuşuyorsunuz ki benim kulağıma hiç bilmediğim bir dilmiş gibi geliyor. Karınız da Fransızca konuşuyor mu?"

"Hayır," dedi genç adam, "ama eminim konuşacaktır."

"Ben de konuşmayacağıma eminim," dedi Yaşlı Futz ters ters.

"Söylemek istediğim tek bir cümle var," dedi Marie, "o da 'Beni *Mona Lisa* ve Eyfel Kulesi'ne götürün.' " Pencereden turuncu çatılara ve sıra sıra kavaklara bakan Rachel Burkhart'a döndü. Kadının gördüğü şey, tozlu pencerede herkesin hayalet gibi yansımasıydı.

Rachel içten içe yanıyordu.

"Siz ve kocanız Victrola kayıtlarını denediniz mi?" diye sordu Marie.

Rachel soruyu duymadı. Özellikle Harry'nin yansımasını izliyor, Harry'nin gencecik bir kuşla evli olmadığı için kendine acıdığını görüyordu. Morali bozuldu ama göstermedi; bir gülen yüzüne bir gerdan kırmasına hayran, kocasından daha iyi erkekleri reddettiğini düşündü.

Marie Futz, Rachel kendisiyle ilgilenmeyince Harry'ye soru sordu. "Siz başka dil biliyor musunuz?"

"Almanca," dedi Harry. "İkinci dilim Almanca."

Rachel kafasını aniden kocasına doğru inanmazlıkla çevirdi. "Neeeeeeeeeee?" dedi.

"Niye her dediğimi sorguluyorsun?" diye sordu Harry, domates gibi kızararak.

"Sen Almanca konuşamazsın," dedi Rachel.

"Benim hakkımda her şeyi bilmiyorsun," dedi Harry. "Almancayı akademide *öğrenmiştim*." Almancadan kaldığından bahsetmedi. Olabilecek, olması gereken, hâlâ gerçekleşme ihtimali olan şeyler rüyasında kendini öylesine kaybetmişti ki yalan nedir bilmiyordu. Gerçekten iki dil konuşabildiğini düşünüyordu, hem de daha önce hiç böyle bir şey düşünmeme-

sine rağmen. Harry birden Viyana'yı ruhani evi olarak hayal etti; bira okyanusları, vals ve yöresel kıyafetleri içinde kızlar sevecen ve tenkit etmez haldelerdi.

Oğlan şimdi Harry'yle Almanca konuşuyor, onu hırlamalar, havlamalarla dolu dilin keyfini paylaşmaya davet ediyordu.

"Dediğinizi tam anlamadım," dedi Harry rahatsız olarak.

Oğlan sözlerini yavaşça ve bastıra bastıra tekrarladı.

Harry kendisine söylenenleri düşündü; sudan çıkmış balığa benziyordu.

Rachel sessizliği, üzerinde şampanya kadehleri bulunan bir rafı maşayla süpürmüşçesine bir kahkahayla bozdu. "Al işte!" diye bağırdı gürültüyle. "Bizimki böyle, ne yapacaksın!"

Harry titreyerek yavaşça ayağa kalktı. Kompartımandan süzülerek çıktı, kapıyı arkasından çarparak kapattı.

"Sen böyleysen ben ne yapayım!" dedi Rachel, en ufak pişmanlık kırıntısı göstermeden. "Kendini hep başka biri sanıyor." Rachel'ın evliliğinden memnun olmadığını yabancıların anlaması için özel bir kriz anına gerek yoktu. Yıllardır Harry'le en ufak meseleler yüzünden kavga ediyorlardı. Bilinçsizce bu konuyu kendileriyle ilgili tek ilginç şey olarak sömürüyorlardı.

Bu konu her zaman başka birini söz almaktan caydırıyordu. Kompartımanın içi kapkalın sessizlikle dolmuştu.

Bir süre sonra Yaşlı Futz biletleri, pasaportunu ve diğer yolculuk belgeleri salatasını ortaya serdi. Belgeler adamcağızı öyle endişelendiriyordu ki diğerleri de endişelenip kendi belgelerini kontrol ettiler.

Bunun ardından gelen sohbette üç çiftin de üç gün içinde Londra'ya döneceği ortaya çıktı. Londra'ya aynı zamanda

dönmekle kalmayacaklar, tekrar aynı kompartımanı da paylaşacaklardı.

"Kim bilir anlatacak ne anılarımız olacak," dedi Marie Futz.

Harry Burkhart kompartımana dönmedi. Paris'e kadar koridorda durdu; öyle çok sigara içti ki Işıklar Şehri'ne vardıklarında öksürmekten boğulacaktı.

Rachel, tren istasyonda durduğunda adamı ucuz bir bavulmuş gibi almaya gitti. "Espri anlayışın nereye kayboldu?" dedi.

"Hiçbir zaman olmadı," dedi Harry.

"Paris'teyiz canım, Paris, Fransa!" dedi Marie Futz neşeyle.

"İyi hissetmiyorum. Hem de hiç iyi hissetmiyorum," dedi Yaşlı Futz. Genç âşıklar eriyerek hemen Paris gecesine karıştılar; renkleri mükemmeldi ve genç adamın şehri tanıması, konuşulan dili bilmesiyle işleri kolaylaşıyordu.

Futzlar ve Burkhartlar valizlerini almak için çevirmen bulmak zorunda kaldılar, sterlinlerini franka çevirdiler ve nihayet taksi şoförlerine gitmek istedikleri yeri söylediler.

Kaldırımda taksi beklerken Rachel tekrar Harry'yle dalga geçti. "Keşke Almanya'da olsaydık!" dedi. "Almanya'da kral olurdun."

Harry küfretti ve öfkesini atmak için biraz yürüdü. Bu yürüyüşü sırasında, bir sokak lambasının altında duran güzel bir genç kadının yanından geçti. Kadın Harry'yle İngilizce konuşuyordu. Adama hemen kahraman gibi göründüğünü söyledi.

Rachel'ın gözü önünde, on metre bile uzaklaşmadan, kız Harry'ye öyle çok aşk vaat etti ki, bu vaadi kabul edecek insan ancak kahraman olabilirdi.

Üç çift farklı otellerde rezervasyon yaptırmışlardı fakat orada burada birbirlerini gördüler.

Mesela Harry Burkhart karısı olmayan bir kadınla Seine üzerinde tur gemisiyle gezerken, nehir kenarında Marie Futz'u elinde dil kılavuzu, şaşkın bir ressamla konuşurken gördü.

Marie Futz ise Tuileries'nin bahçesinde muhteşem genç âşıkları bir bankta oturur, kavga ederken gördü.

Yaşlı Arthur Futz, boş gözlerle bakan Rachel Burkhart'la Arc de Triomphe'a yakın Amerikan kozmetik dükkânında karşılaştı. Yaşlı Futz mide ilacı alıyordu. Rachel ise saç boyası ve anlaşılan yarım kova Chanel No. 5 alıyordu. Birbirleriyle konuşmadılar. Yaşlı Futz'un tırnakları kara karaydı; acelesi olan bir adamdı, yapacak çok işi vardı.

Ayrıca bizim Yaşlı Futz eczacıyla Fransızca konuştu. İnatçı, genizden, teke gibi olsa da kararlı ve kendinden emin bir şekilde Fransızca konuşuyordu. Mesajını karşısındakine ulaştırdı.

Üç günlük ziyaret bittiğinde Yaşlı Futz kendisini ve Marie'yi çevirmen yardımı olmaksızın Gare du Nord'a getirdi, doğru trene bindirdi ve doğru kompartımana yerleştirdi. Marie ve Yaşlı Futz kompartımandaki ilk kişilerdi, Marie adam için ölüp bitiyordu.

"Victrola plaklardan sandığımdan fazla şey kapmışsın," dedi kadın, dinleyerek Fransızca öğrenmeye çalıştıkları plaklardan bahsederek.

"Plaklardan bir halt öğrendiysem ne olayım," dedi Futz. "İnsanların ağızlarıyla çıkardıkları seslerdir diller. Biri bana ses çıkarınca, ben de ona ses çıkarıyorum."

"Benim çıkardığım sesleri kimse anlamadı," dedi Marie.

"Çünkü boş konuşuyordun," dedi Futz.

Marie bu hakareti yumuşakbaşlılıkla kabul etti. Birçok Fransız'ın vaktini tatlı tatlı, arkadaş canlısı bir şekilde, umut dolu konuşmalarla harcamıştı.

Trene binen sıradaki kişi güzel, genç kızdı. Tek başına. Paris'e yaptıkları yolculukta onu diğer yolculardan izole eden şey aşktıysa, şu anda ayıran şey çok daha neşesiz bir şeydi. Futzlar'ı selamlamadı. Ciddiyetle koltuğuna oturdu, içine kapanıktı. Bu yolculuk için makyaj yapmamış, zekâsının ve haki renginin asaletiyle kendini saklamıştı.

Kol saati vardı ama saate bakmadı. Bir şeyi beklercesine koridora veya pencereden dışarı bakmıyordu. Kendisine birinin katılmasını beklemiyordu.

Son gelenler Harry ve Rachel Burkhart oldu. Yanlarında bir polis, demiryolu kondüktörü, bir küfeci ve Amerikan Büyükelçiliği'nden genç bir adam vardı.

Harry sarhoş ve derbederdi, kravatı yamuktu, montunun düğmeleri kopmuştu; dizlerinde ve dirseklerinde koca koca lekeler vardı. Bir dudağı patlamıştı, gözüyse allı morluydu.

Rachel yamyamların beyaz kraliçesine benziyordu. Siyah saçlarının rengini açmış, Zulu turuncusuna boyamıştı. Gün gibi ayıktı. Çılgın görünüşünün de yardımıyla iyice dokunaklı bir hale gelen bir sevecenlikle Rachel, Harry'nin trene tırmanmasına yardımcı oldu.

Harry, Rachel'ın sevecenliğini istemiyor, fakat ihtiyaç duyuyordu. Kadıncağıza bir teşekkür ediyor, bir defolup gitmesini söylüyordu. Bir teşekkürü sırasında kadına anne diye seslendi.

Tren hareket etmeye başlayınca Harry şehre el salladı ve, "Elveda, Paris, elveda seni yaşlı..." dedi ve Paris'i üç gününü geçirdiği kadının sıfatıyla tanımladı.

Tatlı yalnız kız bu ağzı bozuk elvedaya biraz ilgi gösterdi, sonra tekrar içine kapandı.

Kızcağıza sıradaki duygusuz soruyu sormak ancak Harry kadar deli birinin harcıydı. "Kocasına ne olmuş görüyorsun," dedi kıza, başparmağıyla Rachel'ı göstererek. "Seninkine ne oldu?"

"Gözaltına alındı," dedi kız kibarca.

"Paris beni hiç gözetlemedi valla," dedi Harry. "Paris'i ziyaret eden en özgür insanlardan biriyim." Şimdi Futz'a donuk donuk bakarak tahmin yürütüyordu; tren arka bahçelerin, havalandırılan yatakların, baca ormanının arasından geçip giderken ileri geri sallanıyordu. "Bay Futz," dedi Harry.

"Evet?" dedi Yaşlı Futz.

"Sizinle baş başa konuşabilir miyiz?" dedi Harry.

"Şimdi ne çıkaracaksın başımıza?" dedi Rachel rahatsız olarak.

"Hayatımı rezil mi etmeye çalışıyorsun yine?" diye sordu Harry.

"Hayır," dedi Rachel. Adama tek kelime daha etmedi.

Harry isteksiz Yaşlı Futz'u koridora yönlendirdi.

"Kocam adına özür dilerim," dedi Rachel.

"Ziyam yok," dedi Marie Futz. "Beni rahatsız etmiyor. Erkekler zaman zaman akıl almaz işler yapıyor işte."

"Sadece erkekler mi?" dedi Rachel. "Saçıma bakın."

"Siz asıl elime bakın," dedi Marie. Elinden beyaz eldivenini çıkardı ve gösterdi.

"Ne olmuş elinize?" dedi Rachel.

"Alyansım yok," dedi Marie. "Eski püskü, yıpranmış bir

şey," dedi yaşlı kadın alyansı hakkında, "bir yeri öyle eskimişti ki kâğıt gibi incecikti." Gözlerini şaşkın şaşkın açtı. "Seine Nehri'nin dibinde yatıyor herhalde. Indianapolis'e döndüğümüzde Arthur'la kuyumcuya gitmemiz gerekecek, altmış beş yaşındaki gelinine yepyeni bir yüzük almak zorunda kalacak."

Kayıp alyans hikâyesinin sembolizmi öyle etkileyiciydi ki güzel kız hikâyeye kendini kaptırmıştı. "Köprüden geçerken mi kaybettiniz?" dedi.

"Louvre'da lavaboya düştü," dedi Marie. "Arthur'la beraber *Mona Lisa*'yı yeni görmüştük. Caanım resme bakarken Arthur sesli sesli geğirdi. Sonra Indianapolis'teki Circle Tiyatrosu'nda çok başarılı bir reprodüksiyonu olduğunu söyledi. Sonra da *Cumartesi Akşam Postası*'nın bazı ön sayfalarının tabloyu soluk gösterdiğini söyledi. Sonra da yüzündeki tuhaf gülümsemenin kalp ağrısı yüzünden olduğuna iddiaya gireceğini söyledi."

"Neyse," dedi Marie, "kadınlar tuvaletine girdim, ağladım da ağladım. Mutluluğumu böcek gibi ezmişti. Ne yaptığımı düşünmeden yüzüğümü çıkarıp çıkarıp takıyordum. Sonra tıkır tıkır bir ses duydum; baktım ki yüzük lavabodan aşağı gidiyor."

"Geri alamadınız m?" dedi Rachel, bilinçsizce kendi alyansını ve yüzük parmağını sıcak, sıkı bir yumrukta sarıp sarmalıyordu.

"Arthur üç gün boyunca Fransız tesisatçılarla kol kola çalıştı," dedi Marie. "Hiçbir masraftan çekinmedi. Louvre'un tesisatçıları vazgeçmek üzereyken, Arthur arama çalışmalarına devam etmek için ortaya para koydu. Paris'in yeraltını keşfetti, ben de yer üstünü keşfettim; daha iyi nasıl vakit geçirirdik bilmiyorum. Lağımdan anadili gibi Fransızca konuşarak çıktı."

"Ayrıca dün gece," dedi Marie, "kanalizasyonda edindiği

arkadaşları bize parti düzenledi. Ona borulardan taç, bana da kolye yapmışlar; bizi Paris Kanalizasyonlarının Kralı ve Kraliçesi ilan ettiler."

Tren artık köylerden geçiyordu. "Kim olduğumuz, geçmişimiz düşünüldüğünde," dedi yaşlı Marie Futz, "yaşamın sonuna doğru insana verilebilecek daha hoş bir onur olduğunu sanmıyorum. Artık iç rahatlığıyla Graceland Sokağı No. 4916'ya döner, yerimden kıpırdamam."

Tren, İkinci Dünya Savaşı sırasında bombalanmış bir fabrikanın kalıntılarının yanından geçti. Turuncu saçlı Rachel kurtarılacak yanı kalmamış kalıntılara baktı ve "Paris herkese kaderini yaşatıyor anlaşılan," dedi.

Güzel kızın düşünceleri yine dışarı yönelmişti. "Memleketiniz olmayan her şehirde yaşamaz mısınız kaderinizi zaten?" dedi.

"Ben daha önce insana istediğini olma fırsatını bu kadar sağlayan bir şehir görmemiştim," dedi Rachel. "Paris tren istasyonlarının hepsine koca birer tabela asmalılar, her dilde şu yazmalı: *'Rüyadasınız. Dilediğinizce saçmalayın, görün bakalım neler oluyor.'* " Rachel saçına dokundu. "Yakında uyanırım, saçım eskisi gibi siyah olur."

"Bence çok çekici görünüyor," dedi Marie acıyarak.

"Çekici mi?" dedi Rachel, sesi ironiyle yanarak. "Ne kadar çekiciymiş söyleyeyim size. Harry ve ben ne kadar çekiciyiz, söyleyeyim."

"Paris, Fransa'da," dedi Rachel, "Harry ve ben kendi yolumuza gittik, kendi rüyamızı gerçekleştirdik. O, benim ona vermediğim sevgiyi bulabileceği güzel şıllığın tekiyle beraberdi. Kadın beş yüz dolarını, kol saatini, kol düğmelerini aldı. Bizimkinin parası bitince de erkek arkadaşını çağırıp dövdürdü.

"Benim yolum, hâlâ ne kadar çekici olduğumu kanıtlamak-

tan geçiyordu," dedi Rachel. "Yanıtı öğrenmem uzun sürmedi. Üç günün çoğunu otel odamda, beni beğenecek türden insanlardan saklanarak geçirdim: belboylar ve altmış yaşın üstündeki ayyaşlar."

Tren bir istasyona yaklaşınca yavaşladı, ancak durmadı. İki metre uzunluğunda harflerle üzerine 'Eve dön, Yanki!' yazılmış, tuğla duvarın yanından süzüldü.

Rachel ve Marie kızın kendi hikâyesini anlatmasını beklediler. Kız hiç kimseye, hiçbir şey anlatmadı. Anlatmaya meraklı da değildi çünkü gurur mu duymalıydı yoksa utanmalı mı bilmiyordu.

Anlatsa, Rachel'ın Paris'le ilgili söylediği şeyleri doğrulamış olurdu. Ayrıca kendi hikâyesinde de alyans geçtiğinden, Marie Futz'la daha derin bir bağ yakalardı. Adı Helen Donovan'dı. Herkes görsün diye alyans takmasına rağmen Helen evli değildi, hiç evlenmemişti.

Londra'daki Amerikan Büyükelçiliği'nde asistan kütüphaneci olarak çalışmaya henüz başlamıştı; ciğerlerinde hâlâ Boston havası vardı. Ted Asher isimli genç adama âşık olmaya yetecek kadar uzun süredir, tamı tamına altı haftadır okyanusun öte yanındaydı; onunla Paris'e gitmekte karar kılacak kadar da âşık ve evinden uzaktaydı.

Böyle bir geziye çıkma cesaretini gösterebilmesi içinse bir alyans alıp herkesin göreceği şekilde takması gerekmişti. Kızın şapşal Paris rüyası evlilikti. Oğlanın hayaliyse geçici, kolay, kaygısız aşktı.

İkisi birbirlerini ölesiye korkutmuşlar, Helen'ın namusu hâlâ yerindeyken yollarını ayırmışlardı.

Yaşlı Futz kompartımana geri döndü. Harry ondan borç almış, yemekli vagonda sade kahve içmeye gitmişti. "Gelir kendine şimdi," dedi Yaşlı Futz. "Neredeyse ayıldı."

"Benimle ilgili bir şey anlattı mı?" dedi Rachel.

"Sizin kadar harika bir kadının onun gibi bir berduşa niye katlandığını anlamadığını söyledi," dedi Futz.

Rachel Harry'yle konuşmak için yemekli vagona gitti. Vagon henüz satış yapmaya başlamamıştı. Sadece Harry'nin acil durumuyla ilgilenmek için açılmıştı. Rachel, Harry'nin acil durumunda önemli yer teşkil ettiğini söyleyerek içeri girebildi.

Yaşlı Futz haklıydı. Harry ayılmak üzereydi.

"Merhaba," dedi Rachel, masada adamın karşısına oturarak.

"Merhaba," dedi Harry.

"Tek başımayım," dedi Rachel.

"Öyleyse," dedi Harry, "seninle idare edebilirim, sen de beni idare edebilirsen."

Rachel elini tutarak yanıt verdi.

"Burada oturmuş deli deli şeyler düşünüyordum," dedi Harry. Gözlerini kapatıp burnunun direğini tuttu.

"Ne gibi?" diye sordu Rachel.

"Kim bilir, belki bir gün âşık bile oluruz," dedi Harry.

"Ben artık kendimi pek sevmiyorum," dedi Rachel.

"Ben ve kendim de rezil durumdayım," dedi Harry. "Bence bir daha birbirleriyle konuşmayacaklar."

"Belki çekirge bir daha sıçrar," dedi Rachel.

Çekirge bir kere daha sıçradı. Calais'den Dover'a kadar balayında gibiydiler; darmadağın olmaları balayında olmalarını engellemiyordu.

Geminin öbür yanında Marie Futz, Eyfel Kulesi'nin 60 santimlik bir plaster modelinin paketini açtı. Kocasına aldığı sürpriz hediyeydi. Kuleye yerleştirilmiş Japon yapımı bir baromet-

resi vardı ve Yaşlı Futz barometre ölçümünün sürekli hortumu ifade edecek şekilde bozulduğunu hemen fark etti.

"Düşünmen yeterli," dedi Yaşlı Futz. "Çok teşekkür ederim."

Geminin kıçında genç Helen Donovan tek başına duruyor, başına gelenlerin ayırdına vardıkça hipnotize oluyordu. Yalancı yüzüğünü çıkarıp Fransa'ya fırlattı.

Yakınlardaki bir Fransız, genç kadının yaptıklarını gördü. Kadına yaklaştı ve "Affedeğsiniz Madam, öfkeli hağeketleğinizi göğdüm."

Adı Gaston DuPont'tu, Renault satıcısıydı. Gaston, dünyanın en ahlaksız şehri olarak gördüğü Londra'da olay çıkarmaya gidiyordu. Alyansını fırlatıp atan güzel bir kız bulunca şahane bir başlangıç yaptığını düşündü.

Gaston yanılıyordu. Helen adamın kapalı bir şekilde yaptığı ahlaksız teklifleri reddetti.

Helen tarafından reddedilen zavallı Gaston, Londra'ya varınca yanlış arkadaşlar edindi. Pek çok kişi tarafından, ama özellikle de bir Picadilly tartının adını taşıyan Iris tarafından krallar gibi dolandırıldı. Londra'da üç gün geçiren Gaston, Harry Burkhart'ın Paris'te geçirdiği üç günden sonraki halinden kötü durumdaydı.

Helen Donovan, Paris'te geçirdiği üç gün hakkında roman yazmaya koyuldu. Fakat yazdığı ilk iki cümleyle edebiyat camiasına girdiği gibi veda etti.

"Aşk tuhaf şey," yazmıştı. "Her yönüyle kavrayabilecek kadar büyüdüğümü düşünmüyorum."

YEDİNCİ BÖLÜM
SON TAZMANYALI

Kurgudışı Makale, Sagaponack, 1992

Niye bu kadar uzun zaman almış bu iş? Haritalara bakıp duruyorum; niçin bu kadar uzun sürdüğünü anlayamıyorum. Bahsettiğim, Amerika'nın Avrupalılar tarafından *yalandan keşfedilmesi.* 1492'ye kadar sürmüş! Dünden önceki gün yahu! Sorarım size: Gezegenin bu kadar küçük ve ulaşımı kolay bu yarısını kim *bulamaz*?

O günden bu yana macera meraklıları Atlantik Okyanusu'nu sallarla ve koltuk büyüklüğünde yelkenlilerle geçip sıkıntıdan esnemeyle ve *Guiness Rekorlar Kitabı*'nda kendilerinden minicik bahsedilmesiyle ödüllendirildiler. 1492 öncesindeki Avrupalıları düşündüğümde er olarak görev yaptığım 2. Dünya Savaşı'ndaki bölük komutanım geliyor aklıma. İki elini birden arkasına atsa bile kıçını bulamaz, derdik onun hakkında.

Yirmi yıl kadar önce güneş sistemimizdeki ayların, asteroidlerin ve diğer gezegenlerin yaşama uygun olmadığından ve üzerinde yaşadığımız gezegeni viran edersek gidebileceğimiz yedek gezegenler varmış gibi davranmayı bırakmamızın akıllıca olacağından bahseden bir makale yazmıştım ve *New York Times* tarafından yayımlanmıştı. Okuyuculardan mektup yağdı; mektupların çoğunda Kristof Kolomb'a evinde otur diyecek türden biri olduğum yazıyordu. Anlayabildiğim kadarıyla, Kolomb olmasa biz Avrupalıların Batı Yarıküre hakkında bilgimiz olmayacağına, General Motors'un yetmiş bin işçiyi işten çıkarmayacağına, Los Angeles'ın suyunun bitmeyeceğine, bir lise öğretmenini yörüngeye yerleştirelim derken öldürmeyeceğimize vesaire yürekten inanıyorlardı.

Büyük grafik tasarımcı, aslen Romanyalı, Kolomb ve Hitler sayesinde artık New York sakini Saul Steinburg bana politik tarihi (Sezar ne zaman yaşamış, Napolyon ne zaman yaşamış gibi), bu zamanlarda sanatçıların neler yaptığıyla bağlantı kurmadan ezberleyemediğini söylemişti. Doğuştan umursadığı şey sanat tarihiydi. Sanat tarihini, olan biten diğer her şeyi bağlayabileceği bir omurga gibi kullanıyordu.

Gök gürültüsünün elektrifikasyonu üzerinde çalışmalar yapan fiziksel kimyacı ağabeyim Dr. Bernard Vonnegut, tarih bilgisini bilim omurgası (Newton'ın hareket kanunları ve Einstein'ın $E=mc^2$ formülü) üzerine yerleştiriyor; bu omurgaya kralları, generalleri, politikacıları, kâşifleri ve benzerini oturtuyor. Ben bir yazar olarak edebiyat omurgası kullanıyorum. Fakat

ABD vatandaşlarının çoğu, böyle uzmanlık derecesinde tutkuları olmadığından, öğretmenlerince verilen tarihlerin omurgalarını kullanıyorlar. Bunların en önemlilerinden bazıları İngiliz tarihi, siyaseti ve dilini öğrendiğimizden 1066 Norman İşgali; gerçekleşmese şu anda hayatta olmayacağımız 1492; kölelik gibi şeyler varken dünyanın geri kalanına özgürlük ışığı olup parlayacağımız 1776 ve Japonların uyarı vermeden Hawaii Adaları'ndaki Pearl Harbor'da bulunan donanmamızı batırdığı ve Franklin Delano Roosevelt'in "Yüz karartıcı" olarak tanımladığı 1941, tam tarih vermek gerekirse 7 Aralık.

Fakat tarih omurgasını ezberlenmiş tarihlerden oluşturmanın, insan kaderinin sadece zaman ve mekânla konumlandırılabilecek, ani ve bomba gibi olaylarla şekillendiğini öğretmek gibi bir yan etkisi bulunur. İşin gerçeği şu ki, ağabeyim Bernard'ın araştırdığı hava sistemleri kadar karmaşık ve inişli çıkışlı sistemlerin oyuncaklarıyız. Bana kalırsa Kolomb ve oyuncak donanması hakkında mantıklı düşünmenin yolu şudur: Kolomb, Avrupalı kâşifler sisteminin parçasıydı; Batı Yarıküre'nin, yani bu küçük gezegenin diğer yarısının dış adalarına aşağı yukarı otuz yıl içinde, 1492'de varmaları kaçınılmazdı.

Pek çok keşif belirli bir günde, ansızın, bu bilgiyi arayan sistem tarafından değil de bir kişi tarafından yapılmış gibi davranmak hoşumuza gidiyor. Bana kalırsa bunun sebebi hayatın, herkesin kazanan biletle karşılaşabileceği bir çekiliş olduğunu ummamız. Nihayetinde Tarsuslu Pavlus, Şam yolundayken bir anda öncü Hıristiyan teolojisi uzmanı olmamış mıydı? Newton kafasına elma düşer düşmez yerçekimi kanununu formüle etmeyi başarmamış mıydı? Darwin dünyayı gezdiği bir yolculuk sırasında Galapagos Adaları'nda verdiği kısa bir molada

tembel tembel ispinozları izlerken buldu evrim teorisini, değil mi? Kim bilir? Belki yarın sabah, hiçbir önem teşkil etmeyen bir şahıs, belki siz veya ben, rögardan içeri düşer ve sokak seviyesine bir cebimizde beyin sarsıntısı, diğerindeyse kansere çareyle döneriz.

Belki anlık keşiflere öyle tutkunuzdur ki şunu didaktik olarak belirtmem gerekiyordur: Aziz Pavlus, Newton ve Darwin, tıpkı Kolomb gibi, nihayet çözdükleri (veya çözdüklerini sandıkları) bulmacayı uzun süre incelediler ve bu çözüm arayışı sırasında kendileri gibi kafası çalışan insanlarla beraberdiler.

—✦—

Kısa bir süre önce televizyonda sık sık siyaset hakkında konuşan romancı Yahudi dostum Sidney Offit'e, bir yerden Kristof Kolomb'un Yahudi olabileceğini duyduğumu söyledim.

"Eyvahlar olsun," diye yanıtladı beni. "Umarım doğru değildir."

"Hoşuna gider sanmıştım," dedim dürüstçe. "Niye doğru olmadığını umuyorsun?"

"Başımız yeterince belada," dedi.

Sidney aynı anda iki stresli konuya değinmekteydi: Yahudi olmayanların Yahudileri günah keçisi konumuna koyma alışkanlığı, elbette; ve Kolomb ile onun ardından Amerikan Yerlilerine, yani Amerika'yı çoktan keşfetmiş kişilere doğru gelen Avrupalıların en kibar deyişle iğrenç oldukları. Ortak arkadaşımız, tarihçi ve sohbet düşkünü Kirkpatrick Sale kısa süre önce *The Conquest of Paradise*[2] adlı bir kitap yayımlamış ve kitabı genel olarak beğenilmişti. Kitap çağdaş belgelerle Kolomb'un kahraman değil, neredeyse delilik derecesinde açgözlü ve zalim olduğunu kanıtlıyordu.

2 İngilizce, Cennetin Fethi.—*çn*

Arkadaşımız Kirkpatrick kıyıya çıkan Avrupalılar konusunda şunları diyor: "Cennet olduğunu düşündükleri bu toprakta, doğanın hazinelerinin ve insanlarının alınabildiğinden başka bir şey öğrenmediler; bu hazineleri ve insanları aldılar, toprağın yeniden yaratma gücünü ne öğrendiler ne de bildiler ve böylece fırsat kaçırılmış oldu. Fethettikleri toprak gerçekten cennetti; ancak doğaya karşı açılan her savaşta olduğu gibi, kazananlar kaybedecekti ve kaybetti de; bu sefer belki de sonsuza kadar."

Gördünüz mü? Bir anda Kirkpatrick bizi günümüze ve burayı vandallar gibi nasıl hâlâ yerle bir etmeye devam ettiğimize getiriyor. Benim her hafta ürettiğim çöp, davamı doğrulamaya yeter. Long Island'ın ucunda bulunan, Kızılderili dilinde bir ad taşıyan köyden her salı sabahı toplanıyor. Nereye götürüyorlar, bilmiyorum. Televizyonda iki gün önce önemliymiş gibi gösterilen şeylercesine bir anda basitçe kayboluyor. Her hafta üç kova çöpe iznim var. Daha fazla üretirsem daha fazlasını kendim atmam gerekiyor ve zaten üç kova çöp üretmişim. Ne yapmalı? Yarın sabah alacağım *New York Times* pazar gazetesi dördüncü kovayı kendi başına dolduracak kadar kalın.

Avrupalılar, ben Almanım dediğimde genelde rahatsız oluyorlar. Geçen sene Sicilya'da bir ödül alırken, bu ödülün hem bir Amerikalı hem de Alman tarafından minnetle kabul edildiğini söyledim. Pek çok kişi bana sonrasında Almanya'da doğduğumu bilmediğini söyledi; hoş, zaten orada doğmamıştım. 1922'de Indianapolis, Indiana yerine Almanya'da doğmuş olsaydım, muhtemelen Rus Cephesi'nde ölmüştüm. Ebeveynim

ve onların ana babası da Indianapolis'te, enteresandır, Kızılderili öldüren bir beyazın ilk defa asıldığı bu şehirde, doğmuş. Ana babamın büyükanneleri ve babaları göçmendi. Hepsi okuma yazma bilen, burjuva Almanlardı; ailenin erkekleri çiftçi veya iş adamıydı. Asılmayı göremeyecek kadar geç varmışlar buraya. Daha iyisi, siyahi Afrikalıların köleleştirilmesine, Yerli soykırımına, İngilizlerin, İspanyolların, Portekizlilerin, zaman zaman Hollandalıların ve Fransızların, ayrıca elbette Kolomb gibi, paralı askerlerin korkunç başarılarına ortak olamayacak kadar geç kalmışlar.

Pis işlerin en pisleri çoktan yapıldığı için benim atalarım okullarını, kütüphanelerini, senfoni orkestralarını ve benzerini inşa ederken Adem'le Havva gibi pürüpak hissetmişler; sanki bu verimli topraklarda onlardan başka kimse yaşamamış. En azından yaşamamış gibi görünüyormuş. Doğurgan olduklarından çoğalmışlar; fakat tıpkı benim gibi, kendilerini Alman olarak görmeye devam etmişler.

"Her büyük hazinenin ardında büyük bir suç yatar," demiş Balzac, kendilerinin sosyopatlardan başka şeylerin çocukları olduklarını hayal eden Avrupalı aristokratlara gönderme yaparak. İnsanın aklına Kont Drakula geliveriyor. Ayrıca tüm Batı Yarıküre uluslarının paralarının üzerine Balzac'ın sözleri basılmalı ki diğer yarıküreden buraya göçenler, mesela Vietnamlılar, unutmasınlar: Bu insanlar Kızılderililerin burunlarını kesen, gözlerini çıkaran, kulaklarını koparan ve onları canlı canlı yakan Kolomb gibi manyakların torunları.

Ben ve benim çocuklarımla torunlarım, bu felaketlerin artçı şokları Yerliler ve siyahilerce hissedilmeye devam ederken, ai-

lemizin asla Yerli öldürmediğini ve siyahi insan sahibi olmadığını gönül rahatlığıyla söyleyebilsek de, Almanların diğer Avrupalılardan daha kibar, nazik ve aklı başında olduğunu iddia edemeyiz. İstesek bile cüret edemeyiz. İkinci Dünya Savaşı'nı hatırlıyorsunuz umarım. Savaşı ve savaşın dehşet verici başlangıcını bilmeyenler çekilmiş filmleri izleyebilirler. Şerefim üzerine yemin ederim ki her bir kelimesi doğru. Hepsi gerçekten yaşandı.

Adolf Hitler'in Yahudileri, Slavları, homoseksüelleri, Yehova Şahitlerini, Çingeneleri ve daha birçok insanı endüstriyel sayılarla öldürmekle görevlendirdiği Alman tavuk yetiştiricisi Heinrich Himmler bir keresinde, günler boyunca işkence eden ve insanları öldüren astlarına, onları insani hislerini, çoğunluğun iyiliğini sağlama yolunda kurban ettikleri için öven, dokunaklı bir konuşma yaptı.

Bir diğer Alman yerlisi, büyük yazar Heinrich Böll ve ben bir zamanlar karşı karşıya gelen ordularda savaşmamıza rağmen dost olduk. Ona Almanların en temel karakter bozukluğunun ne olduğunu düşündüğünü sormuştum, bana itaat olduğunu söyledi. Kolomb'un astlarının, insan kurban eden Aztek rahiplerinin, bu satırları yazmamdan sadece üç sene önce Tiananmen Meydanı'ndaki silahsız, barışçıl protestocuları susturmak isteyen bunak Çinli bürokratların itaat ettikleri emirleri anımsadıkça, pek çok insanın en temel bozukluğunun itaat olmayabileceğini düşünmeden edemiyorum.

Bugün günlerden pazartesi. Unutmamam gerek: Yeni Dünya'nın bu yanında salı günü Çöp Günü.

Ben Sicilya'da, insanların beyni çok büyük olduğu için bu kadar kötücül hayvanlar olabileceklerinden bahseden *Galapagos* adlı kitabıma verilen ödülü kabul ederken, herkes bir anda gazete ve televizyonlardaki bir haberden bahseder olmuştu. Amerikan ordusunun buldozerlere binip, bizim bombalarımızdan ve roketlerimizden saklandıkları yeraltındaki tünelleri, Iraklı askerlerin başına yıktığından bahsediyordu bu haber. Amerikalı askerlerin bu kadar canice bir şey yapmayacaklarını hiç şüphe etmeden söylemiştim.

Hatalı çıktım.

—✦—

Önceki paragrafın anahtar kelimeleri 'televizyon' ve 'buldozer'. Tıpkı roketler, mermiler, savaş uçakları gibi insan yapımı aygıtlardır bunlar ve *Homo sapiens* tarafından yapılan en pahalı eser olan nükleer denizaltılar gibi, vahşete imza atması emredilen korkakları, Kolomb veya Heinrich Himmler tarafından yapılacak herhangi bir ilham verici konuşmadan daha fazla rahatlatır. İkinci Dünya Savaşı sırasında ordumuzca toprak düzleştirmek yerine engebeli arazide havan toplarını (240 mm) sürüklemek için kullanılan en büyük boy traktörleri sürme eğitimi almamış olsaydım, buldozerlerin böyle işler için kullanılabileceği aklıma gelmezdi. Birinin önüne bıçak takmış olsalardı önüme gelen her şeyi dümdüz ederdim; sallanan, sarsılan, gürleyen, şangırdayan bu göz alıcı derecede hissiz, güçlü aletin tepesinde otururken, önümde veya altımda olanlar hakkında belli belirsiz bir fikrim olurdu.

Televizyona gelince: Günümüzün öncü kişiliklerinden diyecektim ama şimdi, Çöp Günü'den önceki günde en azından ABD'de zamanımızın *tek* kişiliği diyeceğim. 1066, 1492, 1776

ve 1941'in yanında çocuklarımızın ezberlemesi için bir tarih daha vereceğim; hoş, televizyon sağolsun, pek bir şey hatırlayamıyorlar ya. Bu tarih, 1839. *Britannica Ansiklopedisi*'ne göre işte bu tarihte, Fransız fizikçi Alexandre-Edmond Becquerel "iki elektrot uygun bir elektrolite batırılıp ışık huzmesiyle aydınlatıldığında elektrotlar arasında elektromotif gücün oluşturulduğunu gözlemledi." Işık elektriğe dönüştürülebilse, elektrik radyo dalgalarına, radyo dalgaları geri elektriğe ve elektrik tekrar ışığa dönüştürülebilse, işte karşınızda: TELEVİZYON!

—✦—

Evlatlık oğlum Steve Adams bir süre Los Angeles'ta televizyon için komedi yazdı. Çok para kazansa da işi bırakmak zorunda kaldı. Son iki hafta sadece televizyondaki konularla ilgili haber yapması gerekince katlanamamıştı. Öbür türlü, izleyicileri neden bahsettiğini anlamıyordu. Televizyonun mükemmel bir öğretmen olması bekleniyordu; fakat televizyon şovları öyle iyi hazırlanıyor ki tek öğretmen, üstelik de kötü bir öğretmen haline geldi, çünkü öğrencilerine hiçbir şeyi uygulatarak öğretemiyor. En kötüsü de önceki gün öğrettiğinin bugün önemi olmadığını, bugün bakalım diye daha eğlenceli bir şeyler bulduğunu söylüyor bize.

Kuzey Amerika televizyonunun ortaya çıkışı da buldozerin ortaya çıkışı gibi: Her şey güzel, temiz, hissiz, yaşamsız ve özelliksiz hale getiriliyor. Televizyonun ortaya çıkışının zaman-mekân süremindeki daha da iyi bir analojisi kara delik. En büyük suçların, aptallıkların ve hatta gerekirse bütünüyle kıtaların bilincimizden yok olmasını sağlayabiliyor.

Uzun yıllar evvel Chicago Üniversitesi'nde antropolog olmak üzere eğitim aldım fakat doktora derecesini kazanamadığımdan iş bulamadım. Artık çevrede pek ilkel insan bulunmadığından, derecesini almaya hak kazanan sınıf arkadaşlarımın sonradan neler yaptığını araştırdım. Öğrendim ki 'şehir antropoloğu' olmuşlar. Dünyanın en zengin milletinin varoşları artık onların çölü, buz örtüsü, karanlık ormanı. Burada ABD Anayasası'ndaki İkinci Değişiklik nedeniyle şehir antropologları dışında herkesin silahı var. Her yerde mermiler uçuşuyor.

Köle sahibi İngiliz James Madison'ın yazdığı İkinci Değişiklik şöyle der: "Düzenli bir milis gücü, özgür bir eyaletin güvenliği için zorunlu olduğundan, halkın silah bulundurma ve taşıma hakkı ihlal edilmeyecektir." Ülkedeki fakirler günbegün yaptıkları gibi birbirini öldürmeye devam ettiği sürece, federal hükümet tıpkı Kolomb gibi onları düzenli milis gücü olarak görmekten hoşnut.

Aman Tanrım neredeyse unutuyordum! Salı sabahı geldi çattı! Bugün Çöp Günü! Pazar ekine yer açana dek ağzına kadar dolu bir çöp kovasının üzerinde zıplayacağım.

Tamamdır, hallettim. Çöpçülerin çöpü topladıktan sonra götürecekleri yer dışında bir başka çöp sorunu, rakunlar (*Procyon lotor*) ve keseli sıçanlar (*Didelphis virginiana*) tarafından yaratılıyor olmaları. İki memeli de omnivor, gececi ve çöp kovalarının kapaklarını açmakta inanılmaz derecede becerikli. Kolomb ve herhangi bir insan buralara ayak basmadan evvel Kuzey ve Güney Amerika kıtalarının arasında su kitleleri ol-

duğunu duymuştum. Karadan köprü nihayet iki kıtayı birleştirdiğinde diğer kıtaya has bazı hayvanlar bu yana, bu yana has bazı hayvanlarsa o kıtaya geçmiş. Onlara bizim rakunlar gitmiş, bize de onların keseli sıçanları gelmiş. Bunlar Yeni Dünya'daki yegâne keseliler, Tierra del Fuego'dan Hudson Koyu'na kadarki çöp tenekeleri için en kötü haber manasına gelen canlılar, üstelik.

—✦—

Şayet iyi bir antropolog olabilseydim (değilim, hiç de olamadım) keseli sıçanlar ve rakunlar yerine, Hıristiyanlık ile Kızılderili dinlerinin birbirine geçmesiyle ilgili yazardım. Kızılderililerle karşılaşan Kolomb ve onu takip eden pek çok Avrupalının dini her ne idiyse, Hıristiyan şaheseri Dağdaki Vaaz'dan esinlenmediği kesin.

Kirkpatrick Sale, toprağın verimi artsın diye Hıristiyan putlarını toprağa gömen Taino Yerlilerinden bahseder. Yerliler dini onurlandıran bir şey yaptıysa da Kolomb'un kardeşi, Bartolomé Yerlilerini canlı canlı yaktırdı. Birkaç kere İspanyollar, İsa ile on iki havarisini onurlandırmak adına ayakları yere güçbela basacak şekilde on üç Yerliyi bir anda astılar. Ayrıca elbette Eski Dünya'daki Hıristiyan Adolf Hitler, kısa bir süre önce onu öldürmeyi planlayan adamları et çengellerinden piyano teliyle sarkıtmıştı; onların da ayakları yere zar zor değiyordu. Adamların ölürkenki titreyişlerini profesyonel kamera ekibine kaydettirmişti.

—✦—

Kolomb'u rahat bırakalım artık. Zamanının adamıydı; hepimiz öyle değil miyiz? Hepimiz çoğu zaman bir başkası için sorun

teşkil ediyoruz. Bir yerde okuduğuma göre AIDS bu ülkeye Kanadalı bir kabin görevlisi tarafından taşınmış. Suçu neydi peki? Ne olacak? Sevmek! Hayat bazen böyle. Tıpkı Kolomb gibi toprağın altını boylamıştır, kesin. Ben de dünyayı çöple öldürüyorum, haftada üç teneke çöple. Çin su işkencesi gibi.

Çin işkencelerinden laf açılmışken: Çinli bir kadının bağlandığı, birkaç Çinli erkeğin de Çinli bir atı kadınla birleşmeye zorladığı bir ahşap oyma görmüştüm. Oymanın açıklamasında bu ilişkinin kadını öldüreceği yazıyordu. Bir hata yapmış olmalıydı, yoksa başına bunlar gelmezdi. Başka bir deyişle, kendi edip kendi bulmuştu.

Sonra benim zamanımdan Hıristiyan Hırvat Nazi vardı. O zamanlar çocuktum daha. Masasının üzerinde bir kâse insan gözü dururdu. Ziyaretçiler gözleri sık sık haşlanmış yumurta sanırdı.

Tempus fugit![3] Bugün Çöp Günü'nün ertesi günü! Çöp tenekelerim, göçmen atalarımın karşı çıkan olmaksızın evlerini kuracak yer olarak seçtiği Indiana'nın o zamanki hali gibi boş. Tüm dikkatimi tekrar kedim Claude'a verebilirim. Beyaz, duygusal bir erkek kedi. Gözlerinden bahsedecek olursak, biri mavi, diğeri sarı. 1740'ta çizilmiş bir haritada görünen bu evde sadece ikimiz yaşıyoruz. Hesaplarıma göre, Claude ile benim evimiz, görünmez mikropların hastalığa neden olabileceği teorisinden iki kat yaşlı. Kedilerden anlayan (veya anlıyormuş gibi davranan) bir kadın, Claude'unki gibi gözlere sahip beyaz kedilerin mavi göz tarafındaki kulağının sağır olduğunu söyledi.

Ya bunu doğrulayacak ya da kadının Noel hindisi kadar manasız laflar ettiğini ispat edecek bir deney bulmam lazım. Şu anda altmış dokuz yaşındayım; babam da yetmiş iki yaşına ka-

3 Latince, zaman uçar.—*ykn*

dar öbür tarafa göçmedi; yani Claude üzerinde deney yapacak dünyalar kadar vaktim var. Birkaç araç lazım; Claude'un da kedilik gururu geçici olarak kırılacak. Fakat kendimizden düşük rütbeli hayvanlar üzerinde deney yapmasak dünya şimdikinden kötü bir yer olurdu. Hem Claude da yakaladığı farelere öldürmeden evvel işkence ediyor. Tıpkı Kristof Kolomb gibi, gerçek mutluluk nedir bilmiyor.

—✦—

Long Island'ın bu tarafı insanlık tarihinin en zengin insanlarının yazlık mekânı oldu. Pek çoğu Avrupalı, özellikle de Almanlar yoğunlukta. 'Hamptons' olarak biliniyor bu semt. Claude ve benim parçası olduğumuz politik birimin adı Southampton; fakat köyümüzün adı yine Kızılderililerin dilinde: Sagaponack.

Kışın zenginler Palm Beach, Monte Carlo ve benzeri yerlerde çöp üretirken ben burada kalıyorum çünkü evliliğimde bazı sorunlar yaşıyoruz. Karım da ben de bu sorunlar geçicidir diye umuyoruz. Bana kalırsa karım Kolomb, ben Kızılderiliyim; ona sorsanız o Kızılderili, ben de Kolomb. Yavaş yavaş çözüyoruz.

—✦—

Kızılderililerden (veya kendi tercih ettikleri isimle Amerikan Yerlilerinden) kalanlarla ilişkimi gözden geçirmeye uygun bir zaman şimdi. Bir keresinde karımla ben Amerikan Yerlisi olduğunu düşündüğümüz birini, en sevimli bayramlarımızdan Şükran Günü'nde, Russian Tea Room'a, Manhattan'da bulunan, ziyadesiyle pahalı bir restorana davet etmiştik. Bu bayram da şu anda Plymouth, Massachusetts olarak bilinen yerde, 1621 yılında İngiliz işgalcilerin verdiği, Amerikan Yerlilerinin de gönülden buyur edildiği ziyafet anılır.

Misafirimiz New York'ta doğduysa da pek çok kabilenin kostümlerinden parçalar taşıyordu; Navajo mücevherleri takmış, üstüne Iroquois püsküllü geyik derisi geçirmiş, Cree makosen ayakkabısı giymişti, vesaire. Aynı zamanda Amerikan Yerlilerinin sorunları konusunda saygın bir konuşmacı ve yazardı; halkını yazdığını söylediği üç mükemmel romanı vardı. Kravat asla takmazdı ve Russian Tea Room'un o zamanlar erkek müşterilerin kravat takması gibi bir kuralı vardı; kimse uymazdı ya, neyse.

Restoranı arayıp izin aldım; nihayetinde misafirimiz gururlu, saygıdeğer bir geçmişten geliyordu. Yanlış anımsamıyorsam somon havyarı ve kremayı Stolichnaya votkayla mideye indirmiştik. İşte bu kadar. Çok keyifliydi. Fakat birkaç yıl sonra pek çok yerli kabile bu adamı protesto etmeye başladı. Kızılderililerin davalarına onurlu bir şekilde hizmet etmiş de olsa, bu adam Amerikan Yerlisiymiş gibi dolaşan, beyaz bir adamdı. Kim bilir? En son gördüğümde Wall Street brokeri gibi giyinmişti fakat tek kulağında turkuvaz bir küpe vardı; taşın yuvası ince gümüş tellerden yapıldığından uzaklardaki memleket New Mexico'da yaşayan, batıl inançlarına sıkı sıkıya bağlı Zuni kabilesinin el işi olduğunu düşündüm.

—✦—

Amerikan Yerlileriyle yaşadığım diğer temaslar bu kadar muğlak değildi. Gençken iki yazımı arkadaşlarımla Arizona, Colorado ve New Mexico'yu gezip Hopiler, Navajolar ve –doğru tahmin ettiniz– Zunilerle arkadaş olarak, olamıyorsam onları gözlemleyerek geçirdim. Şarkılarını duyacak ve danslarını izleyecek, araya giren bir-iki beyaz girişimci olmadığından eserlerini ekstra ücret ödemeden alma fırsatına erişecek kadar şanslıydık. Onlara ve çocuklarına dokunacak kadar yaklaşma-

dan önce dahi bu halklara sempati ve hayranlık duyduğumu belirtmek isterim.

Hiç Kızılderili bulunmayan (veya çok az bulunan) Indianapolis'te ilkokul bire giderken bile, beyaz adamın işlediği, ben dahil hiç kimsenin affedemeyeceği suçların masum kurbanları olduklarını düşünürdüm. Neredeyse tüm sınıf arkadaşlarım ve öğretmenlerim de böyle düşünüyordu. Evlerimizin bulunduğu yerlerde eskiden Kızılderililerin yaşadığını öğrenince böyle düşünmemek elde değildi. Ormandan geçerken veya nehir kenarından yürürken dikkatli olursak ok başlarından bile bulabiliyorduk. Yirmi veya belki daha fazlasından oluşan bir koleksiyonum bile vardı. Bu kadar sıhhat dolu bir yerden kim, niye ayrılsındı?

—✦—

Hayatı boyunca Kızılderililere hayranlık duymuş bir insan olarak, Kızılderililerle dip dibe yaşayan fakat onları aşağı gören beyaz insanlarla tanışınca şaşırıp kalıyorum. Sayıları çok değil ve benim gördüğüm kadarıyla hepsi açıkça beyaz ırkın üstünlüğünü savunan, sosyal Darwinist, Cumhurbaşkanı Ronald Reagan ve George Bush'un Cumhuriyetçiler partisine üye.

Söyleyecek en kötü şeye henüz gelmedik: Edebiyat kahramanım Mark Twain'in artık basılmayan bazı yazılarında, çok vakit geçirme fırsatı bulduğu Kızılderililerden insandan aşağılık bir şeymiş, neredeyse haşereymiş gibi bahsettiğini duydum (fakat bu bahsedilen yazıları hiç görmedim). Yani, tekrar, kim bilir? Belki de zorla bağlanıp aygır penisiyle öldürülen Çinli kadın gibidirler. Amerikan Yerlileri belki de kendileri edip kendileri buldular ve hâlâ buluyorlar.

Leonard Peltier adlı bir Siu'yla sık sık yazışırım. Leavenworth, Kansas'ta hapishanede şartlı tahliye umudu olmaksızın iki müebbet hapis cezasını çekiyor. South Dakota'daki Oglala yakınında bulunan bir Kızılderili mülkünde, 1975'te gerçekleşen karman çorman bir silahlı çatışmada bir veya iki FBI memurunu ölümcül yaralamaktan haksız yere cezalandırıldığı ortaya çıkınca tanınır oldu. Bir de Kızılderili öldürülmüştü ve Kızılderililerin de ateş açtığı su götürmezdi.

Buradan yarım mil uzakta yaşayan dostum Peter Matthiessen olayı ve olayın sonuçlarını *In the Spirit of Crazy Horse*[4] adlı bir kitapta anlattı. Kitapta şöyle diyor: "Leonard Peltier'ın zalimce cezalandırılması kendi hareketlerinden ziyade tarihle, ırkçılıkla, ekonomiyle, özellikle Kızılderililerin egemenlik iddiası ve anlaşma topraklarındaki büyük enerji gelişmelerine yapılan, giderek büyüyen itirazla alakası vardır." Katli gerçekleştiren kişinin itirafı dahil olmak üzere deliller ortaya çıkmıştır ve Peltier değil müebbet hapis cezası, birkaç yıl hapsi bile hak etmemektedir.

Birkaç ay önce, Çöp Günü'nde olabilir, bu yeni deliller bir dilekçeyle federal hâkime sunularak Peltier'ın tekrar mahkemeye çıkması talep edildi. Hâkimden henüz karar çıkmadı fakat savcının birinin dedikleri, aptallık seviyesi nedeniyle kaydadeğer. Tam dedikleri elimde yok ama özetle şunu ifade etti: Peltier insan öldürmekten suçlu değilse bile bu kadar kötü başka bir şeyden kesin suçluydu. [Editörün Notu: Bu dilekçe ve dilekçeden doğabilecek tüm faaliyetler reddedildi. Peltier hâlâ hapiste.]

Bir şeyi hatırlattı bu bana. Ben daha beş yaşındayken, 1927'de,

4 İngilizce, Deli Atın Ruhunda.—*çn*

Massachusetts'te bir bordro memurunu öldürdükleri için elektroşokla infaz edilen İtalyan-Amerikan Nicola Sacco ve Bartolomeo Vanzetti hakkında yazılar yazmıştım. Savcıları bu insanlar için de aynı şeyi söylemişti; mahkemede belirtilemese bile kesinlikle korkunç bir şeyden suçlu olduklarını iddia etmişti. Bu davada da bir başkası suçu işlediğini itiraf etmiş fakat bu adamlar yine de 'sıcak sandalye'ye oturmuştu. Vanzetti zamanı geldiği söylenmeden önce, sanki kendi oturma odasındaymış gibi sandalyeye oturmuştu. Bir mektupta Peltier'a kendi savcısının ve bu bahsettiğim savcının arasındaki benzerliklerini anlattım ve bence doğru olan şu fikri ekledim: Bu ülkenin yönetici sınıfına göre, 1920'lerde ve daha önceki tarihlerdeki İtalyanlar da, tıpkı Kızılderililer kadar beyazlığa yabancıydı. Tıpkı Yunanlar, Yahudiler, İspanyollar ve Portekizliler gibi.

Bu mektuba eklediğim bir notta, Chicago çete üyesi Al Capone'ye kendisi gibi İtalyan göçmenlerin infaz edilmesi gerekip gerekmediği sorulduğunda, "Gerekli," diye yanıt verdiğini söyledim. Sonra niye Massachusetts infaz etsin diye sorulduğunda da, "Bu güzel ülkede nankörlük yapıyorlar," demişti. Bu, Leonard Peltier için de geçerli olabilir. Soyadı 'Peltır' diye okunuyor. South Dakota'da yer alan memleketinin adı Pierre ise 'Piyır' diye telaffuz edilir. Fransızca bilene pek rastlanmaz. Al Capone hapse gelir vergisi ödemediğinden girmişti.

Batı Yarıküre yalnız ABD'den oluşuyormuş ve Claude yarı sağır olsa da olmasa da buradaki tek kediymiş gibi yazdığım için

özür dilerim. Yaratıcı yazarlık derslerinde öğretilen ilk kural şudur; bence de iyi kuraldır: "Bildiğinizi yazın."

Hem bu ülkenin en iyi sanat eleştirmeni hem de kendi memleketi Avustralya'nın tarihçisi olan Robert Hughes, *Time* dergisinde Kirkpatrick Sale'ın *The Conquest of Paradise* adlı kitabı hakkında olumsuz bir yazı yazdı. Kolomb'un kahramanlığı, beyaz ırkın üstünlüğünü savunanların hoşuna giden bir efsane de olsa, Sale'ın Kolomb'u 'Yeni Dünya'nın masum insanlarının arasına virüs gibi inmiş, karaveladaki Hitler' gibi göstermenin de gerçeğe katkısı olmadığını söylüyor.

Hughes'ün memleketi Avustralya'nın en küçük eyaleti Tazmanya adası, ilk beyaz insanlar geldikten kısa süre sonra tüm yerli nüfusun öldüğü ve melezlerde bile yerli nüfusun genlerinin bulunamadığı (yerleşimciler Tazmanyalıları onlarla seks yapamayacak kadar iğrenç bulmuş) Dünya üzerinde tek yer. Tazmanyalıların ateşi kontrol etmeyi öğrenip öğrenmediği bile bilinmiyor.

Yakın bir tarihte Chicago Üniversitesi'nde bir profesör, beyazlar geldikten sonra Tazmanyalıların hayatı çekilmez buldukları için seks yapmayı bıraktığını öne sürmüştü bana.

Tazman Denizi'ndeki bu bekâret tutkusunu, 1493'te Karayipler'deki şu sınır tanımaz neşeyle karşılaştırın lütfen: "Gemideyken çok güzel bir Karayipli kadın ele geçirdim; Lord Amiral kadını bana verdi... Zevk alma arzusu hissettim... fakat kadın istemedi ve bana tırnaklarıyla öyle davrandı ki hiç başlamamayı diledim. Fakat... Bir ip alıp kadını iyice dövdüm; öyle görülmemiş bir biçimde bağırıp çağırdı ki insan kulaklarına inanamıyor. Nihayet bir tavırda anlaştık ve size gönül rahatlığıyla bu kadının kahpelerce yetiştirildiğini söyleyebilirim."

Bu hikâyeyi anlatan bir İtalyan soylusu; ben de hikâyeyi Sale'ın kitabından aldım. Lord Amiral, elbette, Kolomb. Sale'ın hiç bahsetmediği Hitler de akla gelmiyor; malum, Hitler neredeyse son Tazmanyalı kadar bakir yaşadı, cinsel anlamda kızılabilecek bir yanı yoktu.

—+—

İkinci Dünya Savaşı sırasında Hitler'in düşmanları genelde adamın tek testisi olduğuna inanıyordu. Ben de inandığımı itiraf ediyorum. Bu dedikoduyu başlatanı sanırım hiçbir zaman bilemeyeceğiz. Fakat Hitler'in kömürleşmiş kalıntılarını Berlin'de ele geçiren Ruslar testislerini saymış; iki adetmiş. Ayrıca Nazilerin kamplardaki kurbanların cesetlerinden topladığı yağla sabun ve mum yaptığı da doğru değil. *Gece Ana* adlı romanda bu hikâyenin yayılmasına şahsen de yardımcı oldum. Ardından doğru bilgiye tutkun kişilerden, okuyucularımı yanlış yönlendirdiğime beni ikna edecek sayıda mektup aldım. Mea culpa.[5]

Bir zamanlar bir patronum vardı; o kadar aptaldı ki tüm kadınların ayın aynı günü regl olduğuna ve Ay'dan kontrol edildiğine inanıyordu. Bu hikâyeyi *katiyen* yaymadım.

—+—

Diğer yandan kendi gözlerimle gördüğüm şey, üstelik istersem tekrar görebileceğim şey, Connecticut eyaletindeki Groton'da, Thames Nehri'nin yüzeyindeki nükleer denizaltıydı; ya inşa ediliyordu ya da kullanımda değildi. Bu denizaltıların birkaç tanesi bir arada çalışırsa (şu anda elimizde birkaç tane bulunuyor) diğer yarıküredeki herkesi öldürebilir. Sanki iki tane değil de onlarca yarıküre var. Ayrıca kendini oylayarak varoluşunu

5 Latince, benim günahım.—*çn*

sonlandıracak zarafete sahip Sovyetler Birliği'nin de aynı tip yüksek teknolojili, hop-gümlü, vicdan rahatlığı etkili, yarıküre sonlandırıcılı denizaltı canavarları vardı. Avrupa'nın Amerika'yı yalandan keşfedişinin beş yüzüncü yılının sonunda, iki yarıkürenin de diğerini ortadan kaldırmanın gerekli olabileceğini düşünmesi, fakat bir anda fikrini değiştirmesi kısmen sembolik öneme sahip diye düşünmeden edemiyorum.

En azından suyun bu yanında muhteşem öğretmenimiz, son derece dikkati dağılan öğretmenimiz, tek öğretmenimiz televizyonun bu fikir değişiminde, en az bu değişimden önceki detaylı intihar girişiminde olduğu gibi, büyük bir role sahip. Ortaya çıkış anında düşmanlarımızı kara deliklere iterek ortadan kaybetti. Sanki düşmanlarımız hiç var olmamış gibi. Dünden önceki düne kadar sadece bazı ülkeler bizi seviyordu. Şimdi tüm ülkeler bizi sevdiğine göre, kaldırımdaki havalandırma mazgalının üstünde, etekleri kulaklarına kadar havalanan, sevimliliği su götürmez Marilyn Monroe gibi hissedebiliriz!

Televizyon olmasa şu anda, neşeli deyimlerimizden birini kullanacak olursak, yer yarılıp içine geçerdik; çünkü akla yatkın hiçbir görevi olmayan ve paramızın bir kısmının üstüne yatarak köprülerimizin, okullarımızın, hastanelerimizin ve benzerinin yok olmasına önayak olan bu kıyamet aracıyla baş başa kaldık.

Buralı olmayan birine yer yarılıp içine geçmek deyimini gerekli, mantıklı ve her yanıyla harika olması beklenen, fakat tam tersi olduğu meydana çıkan bir girişime katkıda bulunduğu için tatlı tatlı utanmak veya şapşallık etmek olarak açık-

layabiliriz. Diğer yandan, televizyon dikkatimizi başka yere çekerek silahları yok ediyor.

'Yer yarılıp içine geçmek' deyimi 'yerle bir olmak'la karıştırılmamalıdır, bu deyim de tıpkı 'viran olmak' gibi umutların sona ermesi veya yıkılmak anlamındadır.

—✦—

Robert Hughes'ün arkadaşım Kirkpatrick Sale'ın kitabını yerden yere vurması, Avrupalı sömürgecileri bütünüyle kötücül, yerlileriyse tamamen erdemli gibi gösteren herkese karşı giriştiği uzun polemiğin sadece küçük bir kısmı. Fakat Hughes veya Sale'ın, Kolomb ile adamlarının ve Tainolarla Karayiplilerin yaptıklarını anlatan belgeli hikâyesini okuyan herkesin kafası mutlaka karışır ve hepsi, felsefi düşünmeye yatkın kişilerin her fırsatta söylediği şu sözleri söylemek zorunda hisseder: "Herkes payına düşen kötülüğü yapmış."

Hughes bile bu kadarını teslim ediyor. Bana kalırsa onu bu denli rahatsız eden şey, doğruyu söylemelerine rağmen Sale gibi tarihçilerin, her ırktan geniş çaplı aptal kitlelerini, bu yarıkürede yaşayan Avrupa asıllı kişilerin saf kötü olduğuna, dehşet verici şekillerde işkence görmüş Kızılderililerin ve siyahi kölelerinse sütten çıkma ak kaşık olduğuna (veya beyazlar hiç bulaşmasalar öyle olacaklarına) inanmaya teşvik etmesi.

Sale'ın kendisi böyle düşünecek kadar aptal değil. Bu veya öbür şekilde anlatmaya çalıştığı şey, beyazların hâlâ gücün çoğunu elinde tuttuğu ve çok çaba sarf edilirse cennete benzer bir şey haline gelebilecek bir ekolojik sistemin savruk ve açgözlü vasileri olarak davranmaya devam ettikleri.

Robert Hughes'ün çalıştığı yer, *Time* dergisi, 1923'ten beri (ben o zamanlar bir yaşındaydım) haftada bir sayı çıkarıyor. Kendi hafızamı yokladığımda, *Time*'ın herhangi bir sayısında utanç gösterdiğini hatırlamıyorum. Herkes yanılır, *Time* hep haklıdır. Kurucusu Henry Robinson Luce (1898–1967) bu yüzyılın Amerika'nın yüzyılı olduğunu, kendisinin Amerika, okuyucularınınsa Amerika'yı oluşturan eyaletler olduğunu ilan etmişti. *Time* da beyazların güç yapısının en başındakilere karşı sempati hissetmeye devam ediyor, hem de ellerindeki işi ne kadar rezil ederlerse etsinler. Galiba gücün tepesinde olmak da kolay iş değil. Ancak *Time* dergisinin yazarları ve editörlerinin, derginin özgüvenini kişisel hayatlarında hissetmeleri düşük ihtimal. Küçük parçası oldukları bu devasa şirket, en tepedeki birkaç yöneticiyi zengin etmek pahasına korkunç bir borcun altına girdi. Borçlarının faizini ödeyecek kadar bile paraları yok.

Ekonomik önlem olarak *Time*'ın bazı çalışanları işten çıkarıldı; diğerlerininse 1492'de Avrupalılar gemilerinden Amerika sahillerine ellerinde silahları ilk defa inip çevreye bakmaya başladığında, Tainoların ve Karayiplilerin ilk defa hissettiklerini hissetmeye hakları var.

Time'ın işten attıkları veya işten atmak üzere oldukları, köleleştirilmeye veya 13 kişilik gruplar halinde asılmaya kendilerini hazırlasınlar demeye çalışmıyorum. Fakat kesinlikle tıpkı General Motors'un işten çıkardığı yetmiş bin işçi gibi, yoğun derecede çevre kültüre alışma süreci geçirecekler ve Tanrı izin verirse yeni iş bulana kadar, son Tazmanyalı gibi Dünya üzerinde istenmediklerini hissedecekler. Bunlar ve Henry Robinson Luce'un Amerika'sında işsizlikle karşı karşıya kalanlar, çığa kapılmış kişiler kadar suçsuz ve güçsüz.

Çığ nedir diye düşündüğümde büyük, karşı gelinemez bir güç yerine, ağabeyim ve benim İngiliz arkadaşımız John Latham geliyor aklıma. Ağabeyim gibi atmosfer bilimiyle ilgileniyor, fakat aynı zamanda şair ve mizahçı. Yıllardır yabancı ülkelere giden yolculara yönelik bir tavsiye kitabı yazıyor ve kitabın bölümlerinden biri Himalayalar'da çığ düşerse yapmanız gerekenlerden bahsediyor. İlk kural paniğe kapılmamak. İkinci kural, canlı canlı gömüldükten ve çevrenizdeki kayalarla kar hareketi sona erince hangi tarafın yukarısı olduğunu bulmak. Yanlış hatırlamıyorsam, John bir cep saati veya ucunda kolye ucu bulunan bir zincir sallandırarak bunu yapabileceğinizi söylüyor. Sizinle beraber gömülmüş olabilecek kar bitlerinin davranışlarını gözlemlerseniz pek çok yararlı bilgi toplayabilirsiniz, diyor.

Mark Twain aksi, yaşlı bir adam olarak ölmeden kısa süre önce John Latham'ınkine benzeyen bir kitap yazmaktaydı. Yardımcı olmaya çalışır gibi görünse de, aslında yaşamın ve özellikle sonunun ne denli ihtişamsız olduğuna dikkat çekmek istiyordu. Twain'in kitabı adab-ı muaşeret hakkındaydı. Hatırladığıma göre cenazede edepli davranış tavsiyelerinden biri "Köpeğinizi getirmeyin". Tıpkı Latham gibi, ister fiziksel, ekonomik, biyolojik veya politik; ister sosyal, askeri, tarihi veya teknolojik olsun, dış güçlerin hayatımızın herhangi bir anında kendimiz ve sevdiklerimiz için dilediğimiz ortalama derecede mutlu ve sağlıklı hayat umudumuzu her an yıkabileceği gerçeği karşısında, acı içinde ağlamak yerine acı içinde gülmeyi tercih etmiş.

Robert Hughes ve ona benzer birçok kişi, *The Conquest of Paradise* gibi kitaplardan hoşlanmaz çünkü bu kitaplar insanın gözlerini doldurur. Dışarıdan bakınca tarihin büyüklüğünü kutlamak yerine kırbaçlanan güzel Karayipli veya son Tazmanyalı gibi, ayrıca tarihteki kadınlar gibi ölüp gitmiş, önemsiz kişilerin acılarını anlamamızı sağlar. Fakat kendime bu büyüklüğün ne içerebileceğini sorduğumda tek bir yanıt verebiliyorum: Tüm felaketlere rağmen milyonlarca insan, yani bizler, hâlâ iyi durumdayız.

İlk karım, kızlık adıyla Jane Marie Cox (kendisini kanserden kaybettik) üniversitedeyken öyle yetenekli bir edebiyat öğrencisiydi ki İngilizce Departmanı onu en yüksek onura, yani en çalışkan öğrencilerin oluşturduğu Fi Beta Kappa Kulübü'ne seçilmeye aday gösterdi. Seçilmesine Tarih Departmanı tepki gösterdi. Tarih Departmanı'nın ürettiklerini sık sık ve yüksek sesle, çocuk pornosu kadar insanlıktan uzak olduğunu söyleyerek eleştirirdi. Bu düşüncesinde yalnız değildi elbette; Bartlett'ın *Özlü Sözler* kitabı yardımıyla delil de sunabiliyorum: "Tarih, suçlar ve talihsizliklerin kaydından ötesi değildir," Voltaire; "Tarih, uyanmaya çalıştığım bir kâbus," James Joyce; vesaire, vesaire. Jane'in en yetenekli savaşçıları bu durumu düşmanlarına gösterdi ve kazandılar. Jane, Fi Beta Kappa üyesi oldu.

Jane bu münakaşanın odak noktasıyken onunla tanışıyorduk; inatçı duruşunun çekici fakat ters olduğunu düşünürdüm. O zamanlar, bugün düşündüğümün aksine, hâlâ insanın durumunun ağır hasarlara rağmen iyileşmekte olduğuna inanırdım. Tarihimizin de gösterdiği gibi en pis hayvanlarız biz, işte o kadar.

ABD'de siyahi Afrikalı kölelerin torunları olanlarımız hakkında neredeyse hiçbir şey söylemedim. Yarısından çoğu, herkesin de görebileceği üzere, ya İngiliz ya İskoç ya da Amerikan Yerlisi kanı taşıyor. Nazilerin tankları ve uçakları içindeki insanlar, tıpkı Kolomb gibi, Nazaretli İsa'nın hizmetinde olduklarına inanıyorlardı ve bu tank ve uçakların üzerindeki haçlar da bu duruma kanıttı. Bundan da, siyahilerin pek çoğunun siyah olduğu kadar beyaz olduğundan, kibar sohbetlerde beyazlarca pek az bahsedilir.

Burada siyahi olarak anılan ve kendilerini siyahi olarak bilen kişiler küçük ve kolayca üstesinden gelinebilir bir azınlık; bizim sadece yüzde on veya on ikimiz. Bu konudan bağımsız olarak, belki de dünya medeniyetine bu yarıkürenin en teselli etkili ve zararsızca heyecanlı katkısını yaptılar: caz. Cazdan sonra yokluğu hayatı kötüleştiren şeyler listemde ikinci sırada Akron, Ohiolu iki beyaz adamın icadı, zararlı alışkanlıkların tedavisinde terapi yöntemi, bizim bildiğimiz adıyla Anonim Alkolikler Prensipleri geliyor.

Ohiolu başka iki adam uçan makineyi icat etmişlerdi. Fakat onlara minnetter olmamız gerektiğine inanmıyorum. Bu tür araçlar, mesela Irak'taki savunmasız bireylerin umutlarını parçalamayı, beş yüz yıl öncesine göre bile daha kolay hale getirdi.

Böylece bu hazin sözcüklerle, kendi makalemin nevi şahsına münhasır yolculuğunun sonuna geldim. Karavelam, daktilo önüne yerleştirilmiş bir mutfak sandalyesiydi. Beyaz bir kedicik, tek tayfam. 1492 sayısıyla başlayarak serbestçe bağlanmış

kelimeler, gerçekler ve insanlar aracılığıyla yolculuk ettim. Bu sayı bana yıllar öncesinden bölük komutanımı hatırlattı, komutanım niyeyse uzayın keşfini hatırlattı, vesaire, vesaire. Yolda rakunlar ve keseli sıçanlarla, ilk karım Jane'le, İsa ve Hitler'le, nükleer denizaltılarla, sanki fahişelerce büyütülmüş gibi davranana dek kırbaçlanan erdem sahibi genç bir kadınla, Kirkpatrick Sale ve Robert Hughes'le karşılaştım, vesaire, vesaire.

Sale ve Hughes'ün şans eseri ortaya çıkan karşıtlığının bana kazandırdığı şey, bu yolculuktan saklanmaya değer tek anı, uzaktan bakınca tarihte Hughes ve diğer iyi insanların gördüğü büyüklük tanımı: Tüm felaketlere rağmen milyonlarca insan, yani bizler, hâlâ iyi durumdayız. New York Bale Şirketi adına, Waldorf-Astoria Oteli'nde verilen bağış yemeğine ücret ödeyerek grand tuvalet katılan misafirler geliyor aklıma. Onlar arasında bulunmuşken, haklarında nasıl kötü konuşurum? Baleyi de pek severim üstelik.

—✦—

Kanadalı film yapımcısı bir arkadaşım telefon etti bana. Dediğine göre dünya üzerindeki besin herkes arasında eşitçe dağıtılır ve açlıktan ölmek üzere olanlara derhal teslim edilirse, gezegenimiz bizim boyutlarımızdaki altı milyar memeliyi besleyebilir.

Homo sapiens'in, gezegeni, yani yaşam destek sistemi 'Uzay Gemisi Dünya'yı yok etmesi hakkında belgesel çekecek kadar para toparladı. İnsanlar hakkında birçok şey yazdım; yazdıklarımdan biri de 'yeni bir tür buzul, sıcakkanlı ve zeki, durdurulamaz, homini gırtlak yapıp hemen sevişmeye koyulan ve iki katı boyuta ulaşan' canlılar olduğumuzdu ve bu nedenle benim bu filme danışmanlık etmemi rica etti. Bizi uyandırmak istiyor.

Telefon ettiğinde sabah postamı okuyordum. Bin yıllar öncesinden, şu anda boşanma sürecindeki bir eski kız arkadaşım, Virginia'da, insanlarda kısırlığın tedavisinde uzman bir doktorun gazete kupürünü göndermiş. Yıllarca kadınlara sözde çarpıcı derecede yakışıklı, zeki ve prezentabl genç adamların bağışladığı spermlerin avantajını sağlıyormuş. Tamamlanan hamileliklerle sonuçlanan en az seksen tedavide donör doktormuş! Kısacası Dünya'nın dertlerine seksen insan daha ekleyen tek bir adam bulunuyor. Ne Almanya'da seksen ayı ne de Mozambik'te seksen fil kalmış; daha bu sabah radyoda dinledim. Tüm çocukları da uygun yaşa erince araba isteyecekler, üreyecekler.

Tüm tarihte köle ayaklanmasının başarıya ulaştığı tek yer olan Haiti'de, bir şefgarson bana yirmi dokuz çocuğu olduğunu söyleyerek övünmüştü. "Spermim çok kuvvetlidir," demişti. Şimdi de Long Island'ın kıyılarına endüstriyel sayılarda balina cesedi vuruyor. Arada bir bağlantı olabilir. Diğer yandan, geçen salı çöp kovalarıma attığım boya sökücü ve böcek ilacı da olabilir bunun suçlusu.

1992'de insan kaderine dair daha umutlu ve teşvik edici olamadığım için üzgünüm; malumunuz ben de, orta karar kuvvetteki spermimle üç çocuk babasıyım, onlar da bana yedi torun verdiler.

İskoç, İngiliz ve İrlandalı geniyle melez tüm çocuk ve torunlarımın güvenli, huzurlu mahallelerde, kitapla, müzikle, aşkla ve güzel yiyeceklerle dolu evlerde yaşadıklarını söylemekten memnunum. Kesinlikle 1492'nin ve uzaktan bakılan tarihin açık mirasçıları. Fakat bu durum nasıl devam edecek

bilemiyorum; artık her iki yarıküre de, günde en az bin kalorilik besin alması gereken insanlarla hıncahınç dolu. Gerçekten, açlık içinde yaşayan erkekler, kadınlar ve çocukları sayıca çok fazlalar ve her yerdeler. O kadar ki, televizyoncuğumuz onları kara delikte kaybetmeden evvel bize minik bir kısmını göstermek zorunda kalıyor.

Sözümona antropolog olduğumdan, insanlarla beraber kaybolan kültürler hakkında bir iki kelam etmem beklenebilir. Fakat açlık, ölüm gelmeden önce herkesin kültürünün tamamı haline geliyor bence. Bertolt Brecht'in dediği gibi "*Erst kommt das Fressen, dann kommt die Moral*" veya serbest çevirisini yapacak olursak, "Aç olduğumuz sürece sadece yiyecek düşünebiliriz." İnsan nüfusunu besin teminine göre ayarlamayı hedefleyen tüm planların (son Tazmanyalıların uyguladığı bekâret yemini dışında) onursuzluktan çocuk katline kadar uzanabileceği konusunda Roma Katolik Kilisesi'yle hemfikirim. Ayrıca bunların uygulanması da zor. Evlatlık oğlum, rahmetli ablamın çocuğu, Peru'daki And Dağları'nın doğu eteğindeki bir köyde Barış Gönüllüleri'nde çalıştı. Görevi bu az bilinen halkın ihtiyacını, daha yüksek medeniyetin onlara verebileceği şeyi keşfetmekti. Anlaşıldı ki istedikleri şey prezervatifti. Prezervatifler pahalı, bir kere kullanılabilecek, kullanıldıktan sonra da atılması gereken şeylerdi. Prezervatif sağlansaydı (hükümetimiz kesinlikle onaylamazdı ya, neyse) kullandıklarını muhtemelen Amazon'un bir koluna fırlatıp atacaklardı; prezervatifler de kendilerini şansları varsa, ip bikinili evlenecek yaşta kızların doldurduğu Ipanema sahilinde bulacaktı.

Oyun ortaya çıktığından başka söyleyecek bir şeyim yok.

Teselli olarak büyük Alman-Amerikalı ilahiyatçı Reinhold Niebuhr'a (1892–1971) atfedilen şu duayı sizinle paylaşmak isterim. Bu duayı bundan bir önceki global ekonomik krizin derinliklerinde, 1937 kadar eski bir tarihte söylediği düşünülüyor: "Tanrım, bana değiştiremeyeceğim şeyleri kabullenme sükunu, değiştirebileceğim şeyleri değiştirme cesareti ve aradaki farkı anlayacak irfanı bağışla."

—Sagaponack, 1992

EK:
ROBOTKENT VE BAY CASLOW

Editörün Notu: Birazdan okuyacağınız yazı, yarım kalmış bir bilimkurgu öyküdür. Hikâye muhtemelen gerçekdışı bir örgüyü kurarken yarı yolda, daktiloyla yazılmış bir sayfanın başında kesiliyor. Hikâyenin bir sonu olup olmadığı bilinmiyor; şu ana kadar bulunamadı.

Gün batımına yakın, bulutlu bir günde devlet ilkokulunuza, okulda sadece okul müdürü, gece hizmetlisi ve başı belada bir çocuk varken dönüyorsunuz. Şans eseri kasabadan geçerken köksüzlükten doğan bir dürtüyle okulunuza yönleniyorsunuz. On beş yıldır bu kasabaya, beş yıldır da gezegene uğramamışsınız. Mars'taydınız. Çocukluğunuzun geçtiği kasabada sizi hatırlayacak birilerinin olduğu birkaç yerden biri bu okul.

Okulun granite benzesin diye sert köşelerle kesilmiş betondan köşe taşında, No. 14: Amos Crosby Okulu yazıyor. Amos Crosby'nin kim olduğunu hatırlamanız biraz zaman alıyor. Kendisi balina avcısıydı. Bir zamanlar bu kasaba, balina avı limanıydı. Kasaba hâlâ 'Zıpkınkent' olarak anılıyor. Kasaba acımasız ve fakir. Babanız burada bir ayakkabı fabrikasında

çalışırdı. Fabrika kapandı. Babanız ve binlerce insan buradan taşınmak zorunda kaldı.

Köşe taşındaki Roma rakamlarını okuyarak, binanın Üçüncü Dünya Savaşı'nın başında altmış bir yıllık olduğunu hesaplıyorsunuz. Kaba beton yığını şu anda yetmiş altı yıllık. Ok şeklinde büyük, parlak bir tabela okuldan öteyi işaret ediyor, insanın gözünü atomlar ve uzay gemileriyle büyülüyor. 'Yeni Sanayi Parkı' yazıyor tabelada, altındaysa 'Zıpkınkent Uzay Çağı'nda Hak Ettiği Yeri Alıyor'. Vandalın biri tabela üzerinde tornavida gibi bir şeyle büyük büyük harfler yazarak ve iyice derine kazarak çalışmış. Bir metre uzunluğunda harflerle 'Robotkent' yazmış.

Yeni Sanayi Parkı'nı duymuştunuz. Otelinizin resepsiyonisti bahsetmişti. Kurdele kesme merasiminde Belediye Başkanı'nca kutsanmış, devasa, bomboş bir arazi. Yeni sanayiyi oraya inşaat yapması amaçlı cezbetmesi gerekiyor. Şu ana kadar inşaata başlamış yeni sanayi yok.

Kış havası cılız güneş batımında hâlâ hissediliyor. Yakıcı bir soğuk değil. Yine de havada takılmış soğuk iliğinize işleyiveriyor. Adım adım anlıyorsunuz ki sizi üşüten şey yapayalnız olma hissi. Cadde üzerindeki on evden dokuzu karanlık, boş, satılık.

Okulunuz hâlâ okul mu, diye merak ediyorsunuz. Öyle olduğunu anlıyorsunuz; hâlâ oyun parkında bisiklet park yerleri var. Park noktalarından birinde tek bir bisiklet var; elbette okuldan sonra cezaya kalan öğrenciye ait. Bisiklet değil iskelet sanki: Ne çamurlukları var ne zincir kilidi ne de gidonu rahat tutulsun diye plastik kaplaması. İskeleti paslı.

Ön kapıya gidiyor, sizin zamanınızda kullanılan kaba yöntemle kilitlendiğini fark ediyorsunuz. İç taraftaki pirinç kapı

kollarından geçirilmiş zincire asma kilit takılmış. Kapıyı sarstığınızda zincir şıngırdıyor. Bunun, gece hizmetlisini çağırmanın alışıldık yolu olduğunu hatırlıyorsunuz.

Hizmetlinin sizin zamanınızdaki Bay Pensington olmayacağından çoktan haberdarsınız. Bey Pensington'ın savaşta öldüğünü biliyorsunuz; Louisville'deki robotlara karşı Vatanı Müdafaa Birliği'nde hayatını yitirdi. Onu, öğretmenini memnun etmeyen her çocuğa karşı heybetli bir teessüf hisseden bir dev olarak, tatlı tatlı hatırlıyorsunuz.

Şimdi yeni hizmetli bodrum katından demir merdivenleri kullanarak çıkıyor. Hoşnutsuzluk hissediyorsunuz: Bay Pensington olmadığından adamı nahoş buluyorsunuz. Otuzlu yaşlarında, zayıf, şahin yüzlü, biraz kelleşmiş biri. Başka birini beklediğinden merdivenleri hevesle çıkıyor. Sizi görünce hayal kırıklığını gizlemiyor, sizi içeri almak istemiyor.

"Komiteden mi?" diye sesleniyor camın arka tarafından. Sesinin tonuyla, komiteden olmayan kimse tarafından rahatsız edilmek istemediğini anlatıyor.

"Hayır," diyorsunuz. Onun için manasız olabileceğini bildiğiniz bir isimle nüfuz etmek istiyorsunuz. "Bay Caslow'la görüşmek istiyorum," diyorsunuz. Caslow sizin zamanınızdaki okul müdürü. Hâlâ okul müdürü olması ihtimali düşük.

İsim hizmetliyi sinsi, şüpheci bir hale sokuyor. "Ondan mısın?" Anlaşılan Caslow bir anlaşmazlığın bir yanında, hizmetliyse diğer yanında.

"Burası benim eski okulum," diyorsunuz.

"Başka zaman gel," diyor. "Caslow şimdi seninle görüşemez. Komiteyi bekliyor." Uzaklaşmaya başlıyor.

Öfkeleniyorsunuz. "Hey!" diye bağırıyorsunuz arkasından ve kapının zincirlerini şangırdatıyorsunuz. Durup size rahatsız

rahatsız bakıyor. Adamın gerzek olduğunu düşünüyorsunuz. Bunu anlamanızı sağlayan şey yüzü değil. Senelerdir görmediğiniz bir şeyi gururla üzerinde taşıması: Üçüncü Dünya Savaşı'ndan kalma bir hizmet iğnesi. Savaşın hemen ardından gelen bir-iki ay boyunca bile kimse hizmet iğnesini takmadı. Orduya katılmak onur değildi: Yaşlıların, kadınların ve hatta çocukların bile orduya katıldığı bir savaştı. Yine de, savaştan yıllar sonra, işte manyağın biri, iğneyi sanki çok büyük bir onurmuşçasına takıyordu.

Büyük bir yalan söylüyorsunuz adama. "Kapıyı açsan iyi olur!" diyorsunuz. "Ben Belediye Başkanı'nın arkadaşıyım." Resepsiyonist size Belediye Başkanı'mn dolandırıcı, gelecek vaat eden bir tip olduğunu anlattı fakat adamın adını unuttunuz.

Bağırmanız hizmetlide beklediğinizden daha büyük etki yarattı. Hem size inanmaktan, hem inanmamaktan korkuyor. Sanki büyülü bir şey ne yapacağını söyleyecekmişçesine, kafasının tepesine dokunuyor. Bu hareketi aklından geçenlerin göstergesi. Bu hareket, eski savaş mahkûmlarının hareketi. Hizmetli, düşman cerrahlarının kafa derisinin altına yerleştirdiği ince, gümüşi antene dokunuyor. Anten ona neler yapması gerektiğini söylüyordu. Anten havadan radyo sinyalleri toplayıp beynine gönderiyordu. Savaş sırasında bu anten onu robota dönüştürmüştü.

Robotluğu nedeniyle ondan nefret etmiyorsunuz. Kendi isteyerek robot olmadı ya. Antenin yerleştirilmesinden savaşın bitmesine kadarki sürede olanlar hafızasında yok. Bir sabah uyandığında ona savaşın bittiğini, özgür olduğunu söylediler. Artık kimse onu radyo sinyalleriyle kontrol etmeyecekti. Radyo sin-

yalleriyle kontrol edildiği sürece deha ürünü işler gerçekleştirdi ve düşman adına öldürdü. Kimse onu suçlayamazdı.

Onu gördüğünüzde mideniz kalkıyorsa ona acıdığınızdandı. Tanıdığınız az sayıdaki eski robot, savaşta yaptıkları yüzünden kendilerinden nefret ediyordu. Daha da kötüsü, her an tekrar robot olabileceklerinin bilinciyle yaşamak durumundaydılar. Düşmanın kafalarına yerleştirdiği aparatla oynamak, kesin ölümleriyle sonuçlanırdı.

Onları kanunlar koruyor. 'Robot aralığı' diye tanımlanan frekans aralığında radyo sinyali göndermek en ciddi suçlardan biridir. Bu aralıktaki frekanslar son eski robot ölene dek kullanılmayacak.

Şimdi eski robot okul hizmetlisi isteksiz isteksiz sizi içeri alıyor. Zincirden kilidi çıkarıyor, kapıyı açıyor. "Gerçekten Başkan Jack'in arkadaşı mısın?" diye soruyor.

"Başkan Jack ve ben böyleyiz," diyorsunuz ve burnunun dibinde parmaklarını birleştiriyorsunuz.

İçeri girdiğinizde okulun zayıf kokusu içinizi nostaljiyle kaplıyor. Koku aynı. İçeriğini merak ediyorsunuz. Tebeşir, yumuşak kömür ve çocuk nefesi mi? Bu yıkık dökük okulun muhteşem, eski bir özgürlük kalesi olduğunu hatırlıyorsunuz. Hâlâ eskisi gibi. Mekân hâlâ özgür olmak istemeyen herkese karşı cesur, tatlı, çocuksu bir teessüfle yaşıyor.

"Başkan geç kaldı," diyor hizmetli.

"İşi çıktı," diyorsunuz bilmiş bir tebessümle.

"Başkan bir an önce gelmeli," diyor hizmetli, "yoksa ihtiyar yine komitenin kafasını karıştıracak."

"İhtiyar?" diye soruyorsunuz.

"Caslow," diyor hizmetli, sorunuza şaşırarak. "Ya kim olacak-

tı?" Eli tekrar kafasının tepesine gidiyor. "Başkan onu bu akşam *kovacak*, değil mi?" diye soruyor. "Bu sefer ellerinde yeterince delil var."

Başınızı sallıyorsunuz, endişeli ve temkinli bir hale bürünüyorsunuz. Birileri dolap çeviriyor.

Hizmetli yaklaşıyor ki fısıltılarını duyabilesiniz. "Posterleri kimin yırttığını biliyorum," diyor. Başını sallıyor. "Çocuklar değil. İhtiyarın kendisi!" Panonun yanındaki çöp tenekesine gidiyor ve iki buruşturulmuş poster çıkarıyor. "Bir saat önce bunları elleriyle yırttığını gördüm."

Posterleri inceliyorsunuz. "Eski savaş mahkûmları da insandır," diyor biri, "özel ihtiyaçlarına saygı duyalım." Bu sözü Belediye Başkanı Harlan Jack söylemiş deniyor. Slogana eşlik eden resim Tanrı'yı gören, ideal aileyi tasvir ediyor. Fakat baktıkları şey radyo kulesinden daha doğaüstü bir şey değil. Diğer posterde acı verecek derecede yakışıklı bir adam var. Sağ elinin parmakları başının tepesinde. Hizmetli gibi o da hizmet iğnesini gururla taşıyor. "O sadece görevini *doğru* yapmak istiyor," yazıyor posterde. Bu lafı da Belediye Başkanı Jack etmiş. Ayrıca iki poster de Eski Savaş Mahkûmları Dostluk Komitesi denen bir şey tarafından yayımlanmış.

Kâbustaymışsınız hissiniz kuvvetleniyor. Eski savaş mahkûmlarının bu derece aktif, hırslı arkadaşları olması akla yatkın değil. Bildiğiniz kadarıyla onlara karşı hiç ayrımcılık yapılmadı ve ötekileştirilmiş gibi hissettirecek şekilde de davranılmadı. Savaştan sağ çıkan birkaç bini çabucak dağıldı ve sıradan inişleri çıkışları olan sıradan vatandaşlar oldular. Niye toplandıklarını, kendilerine bir grup olarak neden dikkat çekmek istediklerini anlamıyorsunuz.

Daha fazla ipucu arıyorsunuz. "Hizmet iğneni takıyorsun," diyorsunuz.

"Başkan Jack tak dedi ya?" diyor hizmetli endişeyle. " 'Artık çıkarın' mı dedi?" Eli iğneye gidiyor, Belediye Başkanı'nın emriyle çıkarıp atmaya hazır.

"Yok, yok," diyorsunuz, "Başkan sana çıkar diyene kadar tak." Elinizdeki kozu olduğundan büyük sanıyor, hatalı bir şekilde Belediye Başkanı Jack'in genel bir vatanseverlik uyandırma çabası içinde olduğunu düşünüyorsunuz. "Sabah çok aceleyle giyindim," diyorsunuz, "iğnemi takmayı unutmuşum."

Kolunuza vuruyor, sizi kardeş gibi seviyor. "Sen de eski savaş mahkûmusun demek," diyor.

Başınızla onaylıyorsunuz. Yalan söylüyorsunuz.

"Seni nasıl görmemişim toplantılarda?" diye soruyor.

"Şehir dışındaydım," diyorsunuz.

"En yeni dilekçeyi imzaladın mı?" diye soruyor. Anlaşılan yanıtınız onun için önemli.

"Henüz imzalamadım," diyorsunuz nihayet.

Tulumunun cebinden bir dilekçe çıkarıyor, elinize bir kalemle beraber bunu tutuşturmaya çalışıyor. "İmzala," diyor.

Dilekçeyi okuyorsunuz. "İmzacı eski savaş mahkûmları olarak," diye okuyorsunuz, "Morris-Ames-McLellan Yasası adlı 1126 no'lu kanunun kabul edilerek sanayide robot çalıştırılmasına izin verilmesini arz ediyoruz." Hizmetlinin kopkoyu fotokopi dilekçesinde belki otuz imza var.

Öyle iğreniyorsunuz ki kalem ve dilekçenin yere düşmesine izin veriyorsunuz. Uzaklaşıyor, birinci kat koridoruna uzanan merdivenleri çıkıyor, koridordan Bay Caslow'un ofisine ilerliyorsunuz. Anladığınız üzere eski savaş mahkûmları, eski robotlar, tekrar robot olarak kullanılmak istiyor.

Bay Caslow'un ofisinin kapısına sessizce geliyorsunuz. Ofisi sizin zamanınızdan bu yana hiç değişmemiş. Devlet binası eskiliği hiç değişmemiş: eski püskü mobilya, orta yerde tesisat boruları, geçmiş yılların kirli yeşil ve bejlerinin göründüğü, yer yer dökülmüş duvar boyası. Özgürlük ve bağımsızlığın klasik göstergeleri de bu odada yer alıyor: Bağımsızlık Bildirisi'nin çerçevelenmiş bir reprödüksiyonu, Shakespeare'in plastik büstü, George Washington'ın portresi, sarısma yuvası, ev ekonomisi sınıfının diktiği neşeli perdeler... Üçüncü Dünya Savaşı'nın bu odaya tek bir yadigâr eklemediğini (ve eksiltmediğini) fark etmekten keyif duyuyorsunuz.

Dışarıdaki yapayalnız bisikletin sahibi çocuk, ahşap bir kolçaklı sandalyede oturuyor. Kolçaklı sandalyelere alışık olmadığından terli avuçlarını kolçakların üzerinde yukarı aşağı gezdiriyor, kollarını koyacak yer arıyor fakat bulamıyor.

Bay Caslow huzursuz çocuğa hiç dikkat etmeden masasında oturuyor. Bay Caslow ciddiyetle sertifika gibi bir şeyler imzalıyor. Belediye Başkanı ve komitenin ziyareti onu endişelendirmiyor. Boğazınızı gürültüyle temizliyorsunuz ve Müdür ürkmüyor, size bir kere bile bakmıyor. Adamı kırklı yaşlarında, meteliğe kurşun atan, kibar, tıknaz, efendi bir adam olarak hatırlıyorsunuz. Saçları dışında hiç değişmemiş. Saçları artık beyaz.

"Evet?" diyor, nihayet kafasını kaldırarak. "Ön gruptan mısınız?"

Gülümsüyorsunuz. "Neyin grubu, efendim?" diye soruyorsunuz.

"Komitenin. Kanayan Kalpler Topluluğu'nun," diyor.

"Hayır efendim," diyorsunuz. "Burası benim eski okulum. Bir uğrayıp selam vermek istedim." Adınızı söylüyorsunuz.

Şaşkına dönüyor. Birkaç kere gözlerini kırptıktan sonra ayağa kalkıp sizi buyur ediyor. "Eski öğrencileri karşılamakta körelmiş olabilirim, kusuruma bakma," diyor. "Böyle ziyaretçimiz pek olmuyor." Oğlana dönüyor. "Aaron," diyor, "bodruma inip bak bakalım, babanın yardıma ihtiyacı var mıymış. Komite geldiğinde de babanla beraber buraya gelin."

"Tabii efendim," diyor Aaron saygıyla. Ofisten çıkıyor.

Bay Caslow, Aaron işitme menzilinden çıkana dek bekliyor ve size şöyle diyor: "Mahalleyi ele geçirdiklerinden beri eski mezunlar gelmez oldu."

"Kim?" diyorsunuz.

"Eski savaş mahkûmları," diyor. "Artık sadece robotların çocuklarını okutuyoruz burada. Yüzde yüz oranda."

"Diğer çocuklardan farklılar mı ki?" diye soruyorsunuz.

"Hayır," diyor Caslow. Acı acı gülümsüyor. "Ne yazık ki ebeveynlerine göre, değiller." Saatine bakıyor. "Komite bu akşam benimle bu konuda konuşacak. Geç kaldılar. Komitenin işleri zamanında yapması matematiksel olarak imkânsız; şu ana kadar bunu öğrendim."

Bay Caslow'a görünürde bağlantısız gizemlerle ilgili sorular soruyorsunuz (komite, dilekçe, posterler, eski savaş mahkûmlarının toplanması, başı beladaki oğlan, Sanayi Parkı, hizmet iğnelerinin takılması) ve size tüm konuların aslında tek bir sorun olduğundan bahsediyor.

Bu birlikten bahsederken konuyu hizmetlinin oğlu Aaron'a kadar genişletiyor. "Dışarıdaki yeni tabelaya zarar verip üzerine Robotkent yazan Aaron'dı," diyor. Kederli kederli gülümsüyor. "Sekiz yüz dolarlık, masrafı halkın cebinden çıkan bir

tabela," diyor. "Bileği kuvvetli, on beş sentlik tornavida sahibi bir çocuk, Belediye Başkanı ile komitenin denmesine katlanamadığı şeyi işte böyle dedirtti tabelaya."

Sonra Belediye Başkanı ve komite okula varıyor.

Ön kapının zinciri şangırdıyor. Hizmetli zincirin kilidini açarken selamlaşıyor. Arkadaşları geldiğinden yepyeni, çenebaz, neşeli bir adama dönüşüyor. Kapılar açıldığında On Dört Numaralı Okul kendini bir şey sanmanın ve her adımda birbirini kutlayan komite üyelerinin uğuldayan sesiyle doluyor.

Gruptakilerden biri daha büyük bir karşılamanın daha uygun olacağını söylüyor. "Sayın Belediye Başkanımız burada!" diye bağırıyor.

"Stan'ciğim," diyor Belediye Başkam'na ait olduğu belli, akıcı bir tenor ses, "Fransa kraliçesiymişim gibi davranmayalım yahu!"

"Oğlan *bu* mu?" diye soruyor bir kadın sesi. Yanıt evet olursa ağlamaya hazır.

Kadın gerçekten de ağlıyor veya ağlama sesleri çıkarıyor. Oğlanı sarılarak utandırdığını tahmin ediyorsun. "O tabelaya ne yazdığından bihabersin, değil mi?" diyor. Sonra da soruyu kendi cevaplıyor. "Tabii bihabersin!"

Diğer sesler de çocuğun yazdığı şeyden haberi olacak kadar kötücül biri olmadığında mutabık.

Şimdi grup merdivenlerden çıkarak Caslow'un ofisine yaklaşıyor.

Caslow yine masasında oturuyor, tıpkı sizin onu bulduğunuz gibi ciddiyetle sertifika imzalıyor. Sizin tuhaf bir konumda

olduğunuzu fark ediyor. Kalmanızı istiyor. "Benim avukatımmış gibi davranabilirsin," diyor; dediklerinde ciddi. "Kesinkes şaşıracaklar; bu durum onları en az altı ay alıkoyar." Gevrek gevrek gülüyor. "Yasal haklarında ısrarcı ilkokul müdürü de neymiş, sanki veli!"

Gururunuz okşanıyor. İçinizdeki gösteriş meraklısı aktör, avukat olarak şaşkınlık verici derecede iyi performans çıkaracağınızı sanmanıza neden oluyor.

Belediye Başkanı kapının ağzında beliriyor, alayın başını çekiyor. Küçük Aaron'ın elinden tutmuş. Belediye Başkanı da oğlan çocuğuna benziyor; pembe, domuzcuk tipli, iyi giyimli. Zorbalara has o pırıl pırıl havaya sahip. Belediye Başkanı Jack, çok fazla insan onun tersine gelmemek için çok uğraştığından, çok sevildiğini sanıyor.

Sizi bir an inceleyip sonra adınızla çağırarak ürkütüyor. Onu gerçekten tanıyorsunuz. On Dört Numaralı Okul'dan sınıf arkadaşısınız. Mutlu Jack adlı bir oğlan, Sayın Belediye Başkanı Jack olmuş. Hatırladığınız üzere Mutlu Jack adlı bu oğlan çocuğunun eline, sonu gelmez açgözlülük hikâyelerine asil bir taraf katmakta su dökülmezdi. Ayrıca Belediye Başkanı Jack'in Aaron'ın canlı zihnini uyuşturmak için boynuna masaj yaptığını fark ediyorsunuz.

"Avukatım," diyor Bay Caslow.

Öngörüsünde haklı. Adamın yasal danışmanı olmasına komitenin canı sıkılıyor.

"Şimdi de kendine avukat tutmuş!" diyor Aaron için ağlayan kadın. Sanki Bay Caslow kadının kafasına silah dayamış. Belediye Başkanı Jack'in omzunun üzerinden kadına bakış atıyorsunuz. Metal çerçeveli gözlük takmış, tiftik tiftik bir tüvit mont giymiş bir kaplumbağaya benziyor.

Şimdiyse siyahi bir pederin kafası giriyor kareye, artık azınlık acısını çekmeyen bir azınlığın acısının trajedisini yaşıyor. "Avukata sorulması gereken sorumuz yok," diyor. "Bizim sorumuz Tanrı'ya."

"İyi dedin!" diyor Belediye Başkanı Jack ihtirasla. Kısa, kalın bacaklarıyla Caslow'un masasına yürüyor, sizi sözde müvekkilinizden ayırıyor ve size bakıyor. "Biz buraya hukuki detayları konuşmaya gelmedik," diyor. "Sekiz yüz dolarlık bir tabela rezil olduğu için ağlama niyetinde de değiliz! O tabela meselesini semptom olarak ortaya çıkaran meseleyi konuşmaya geldik! On Dört Numaralı Okul çevresindeki alanda aile otoritesi çökmüş durumda. Bu aileleri biraraya getirmek için," diyor Belediye Başkanı Jack ateşle, "ne yapabileceğimizi konuşmak istiyoruz."

Belediye Başkanı Jack, Eski Savaş Mahkûmu Dostluk Komitesi'nin yerel üyelerinin içeri gelmesini emrediyor. Böylece Bay Caslow'un 'kanayan kalpler topluluğu' olarak adlandırdığı kişiler içeri giriyor. Gülmemek için kendinizi zor tutuyorsunuz. Hepsine bir anda bakınca bu insanlar zamanın başından bu yana tüm kanayan kalpler topluluğunun karikatürü gibi. Uygun bir tanım arıyorsunuz, *canlı heykelleri* düşünüyor, sonra bu fikirleri aklınızdan çıkarıyorsunuz. Bu ciddi kişilerde heykellerin yuvarlaklığı yok. Sonra buluyorsunuz: Ayaklı antet gibi davranıyorlar. Kasabadaki her düzgün bileşen temsil edilmiş; öyle gözle görünür bir şekilde temsil edilmiş ki grup sanki kostümlü tiyatro oynuyor.

Canlı farklılıklarını iyice inceledikten sonra üyelerin benzerliklerini arıyorsunuz. Üç şey buluyorsunuz: mütevazı refah hali, en saygın hislerle yönlendirilmeye isteklilik ve mazlumlara karşı hissedilen, ayrımcılıksız, tüm yeryüzü kadar büyük bir acıma hissi.

Ne de olsa niyetleri iyi.

On kişi ofise doluşuyor; ardından Belediye Başkanı'nın puro çiğneyen yardımcısı, hizmetli ve nihayet ne bu insanlara ne de bu kasabaya yakışan bir adam giriyor. Adam şık, zarif, diğer kişilerden üstün ve açıkgöz bir tip. Burun deliklerinden okulun kötü koktuğu anlaşılıyor. Adamın varlığı Belediye Başkanı'nm hödüğe, dangalağın tekine benzemesine neden oluyor.

Bay Caslow bu adamı hemen konuşulmaya değer tek insan olarak ayırıyor. "Arkadaki beyefendiyi daha önce gördüğümü hatırlamıyorum," diyor Caslow.

"Yalnız gözlemlemeye geldim," diyor adam ve gözden çekiliyor.

"Bizi tanıştırır mısınız?" diye soruyor Caslow Belediye Başkanı'na. "Şu anda beyefendinin adını size söyleyemeyeceğim," diyor Belediye Başkanı. Kelimelerin çıkardığı sesleri beğeniyor; durumu zarafetle idare ettiğini sanıyor.

Adam, Belediye Başkanı'nın durumu aptalca ele aldığını düşünüyor. "Adım Ansel B. Rybolt," diyor adam kısaca. "Sır değil."

"Eğitimci misiniz Bay Rybolt?" diyor Caslow. "Bu yüzden mi geldiniz gözlemlemeye?"

Dizgini eline tekrar alma çabasıyla Belediye Başkanı Jack artık tam tersi yönde davranarak adamla ilgili fazla bilgi veriyor. "Kendisi imalatçı," diyor, "Sanayi Parkı'nda büyük bir tesis açma niyetinde kendisi."

Caslow ellerini çırpıyor. "Öyle desenize!" diyor. "Şimdi her şey açıklığa kavuştu." Kafasıyla sizi onaylıyor. "Demek bu yüzden gelmiş Bay Rybolt gözleme."

Rybolt, Belediye Başkanı'nın gevelemesinden bıktığından çaktırmadan çıkmaya çalışıyor. Fakat kapının hizmetli tarafından tıkandığını görüyor.

"Hakikaten buraya inşaat mı yapacaksınız?" diye soruyor hizmetli.

"Herhangi bir söz vermiş değilim," diyor Rybolt, geçmeye çalışarak.

"Endişe etmeyin!" diyor hizmetli. Sesi sert çünkü yeni tesis yapılmasını çok istiyor. "Sizin için *ölümüne* çalışırım!" diyor. Savaşta robot olarak başardığı üstün görevleri deli gibi ardı arkasına sıralıyor.

Ansel B. Rybolt gözlerini deviriyor ve Belediye Başkanı veya başka biri bu yaratığı kendisinden uzaklaştırsın diye yalvarıyor.

"Şimdiki halim kimsenin işini görmüyor," diyor hizmetli Rybolt'a. "Fakat beni radyo sinyalleriyle kontrol ederseniz bir adamlık paraya on adamlık çalışırım!"

"Şimdi sırası değil," diyor Belediye Başkanı Jack. "Şimdi kes sesini." Hizmetli sakinleşiyor. Rybolt

"Batı Yarıküre yalnız ABD'den oluşuyormuş (...) gibi yazdığım için özür dilerim. Yaratıcı yazarlık derslerinde öğretilen ilk kural şudur; bence de iyi kuraldır: 'Bildiğinizi yazın.'"

Kurt Vonnegut, Enayinin Portföyü'nde bildiğini yazıyor. Kısa, alaycı ve karanlık bu altı kısa kurgu öyküyle bir kurgudışı makale, Vonnegut'un hicvini ve hayatın müstehcen anlamsızlığını kusursuz bir şekilde tanımlıyor. En iyi romanlarında olduğu gibi bu kitapta da Vonnegut, bizleri insan ruhunun en karanlık köşelerine götürüyor; ince zekası ve mizahıyla daha muhteşem varlıklar olma potansiyelimizi bizlere hatırlatıyor.

"Enayinin Portföyü: 20. yüzyılın en büyük yazarlarından Kurt Vonnegut'un daha önce hiç yayımlanmamış yedi öyküsü..."

instagram.com/norakitap
facebook.com/nora.kitap
twitter.com/nora_kitap

Nora

ISBN 978-605-65957-5-2
9 786056 595752